

Приморске новине

ИЗЛАЗИ МЈЕСЕЧНО • ГОДИНА XXVII • БРОЈ 443.

БУДВА, 31. ОКТОБРА 1999. ГОДИНЕ
ЦИЈЕНА 4 ДИНАРА

МОДА МАРЈАНОВА

Постојале су и данас постоје моде дословце света, у друштвима која су економски, културно и у сваком другом посегу развијена и живе у благотиши. Међутим, у друштвима као што је наше од све силне моде није осијало тешко ништа: остало нам је много парја, па и модног! Ласкави епитет монденског код нас је већ мршав и нема га, осим у изузетним случајевима - ни у облачењу, ни у стапановању, пуштовањима, листератури, музичи...

А замислиће, у овој нашој немаштини и јаду, нешто што је налик на моду, на рибју. Јакрос свим хендикепима које као народ носимо, да кренемо на неко дуже пуштовање! Истине, не као бодији енглески лордовски син јер он, у првом реду, и није кренуо са истока него са запада па не пуштаје у западном него у источном смјеру. За нашег пушника такво пуштовање је предодређено у обрнутом правцу - према западу.

Или узмимо за првјер исхихијару која као мода већ годинама код нас не постоји. А мноштвом је необходна, и то бесилатна, исхихијарска шераша. Можемо, затим, као првјер узести моду одијевања животиња. Замишљам то благотишије које ће замијенити нашу садашњу сиротињу и у коме ће нас захватити мода националних размјера - пристојно одијевање кућних љубимаца: паса, мачака, крава... Зашићто да не, наши нијеми пријатељи треба да буду како треба одијевени. Као ми људи носимо одјећу, зашићто је не би носили и они? Тркачи коњи носили би шарене панталоне, мачке би ставале у пцамама, а пси би имали прслуке. На нашу велику жалоси, још се не зна какву би одјећу имале краве.

Затим мода и у висини жена! У свим стапираним и шик друштвима све су чешћи љубавни и брачни парови тје је жена виша од мушкица. Само искомплексирани мушкици праже жене које ће тлеати с висине не само у буквалном него и у физијалном смислу.

Не треба бити много проницљив, или ни много толерантан, када је у питању импровизација (а мода јесте импровизација) пај чудни, бизарни и блиски рођак толишке. На први посег изненадује подштак да је пај виши моде данас највиши процјевја. Можда се то додило зато што се умјесто бодијаштвом, наше друштво најомало толикима крућним и стапним политичара пуних блиставих и нејомућених фраза које се од првих мисли и идеја разликују као звијезде ватромета од звијезда на небеском своду. За много данашње политичаре могоћи би се рећи да су вјештији и већи импровизатори, али не и политичари, од својих ранијих колега. Њихови претходници били су мање способни да за говорницом „импровизују“ умјесто да се као пијани плочија држе написаној говору. Послије су те своје говоре испамтвали као своја дјела - можемо бити стурни да те књите данас скупљају дебелу прашину на забитим полицијама приватних и јавних библиотека, превише досадне да бисмо их читали, превише беззначајне да би побудиле наше занимање барем као модни куриозитети.

Шездесетих година изненада су дошли у велику моду љиљани, а то је цвијеће које иначе само асоцира на прву прическу, вјенчање и посреб. На њих данас асоцирају политичари. Они су у појуљарности најбољи престанли љиљане и руже.

Да изводимо своје мале импровизације пре великом свјетским племићима моде Марјанове? Да глаждујемо? Или да се, као они, вуџарамо од једног монденског купалишта до другог?

Бошко БОГЕТИЋ

НА КРАЈУ ТУРИСТИЧКЕ СЕЗОНЕ

ДАН ШИРУНА

Туристичко-спортском и забавном манифестацијом „Дан шируна“ одржаној 10. октобра означен је крај главне туристичке сезоне на Будванској ривијери. Покровитељ манифестације била је СО Будва, а организација је повјерена друштву за спорчки риболов на мору „Ширун“. Медијски спонзори били су ТЦ Будва и Информативни центар Будва.

Забава је почела већ у ране јутарње часове такмичењем

спортичких риболоваца, а настављена културно-забавним програмом који је трајао до касно у ноћ. За то вријeme на граделама се припремало више од 1000 килограма шируна уз капљицу доброг црног вина.

Организатори ове манифестације истичу да је овогодишња фестивала добар увод за вишедневне рибарске свечаности које ће бити, у наредним годинама, у исто вријeme и на истом мјесту, организоване у нашем граду.

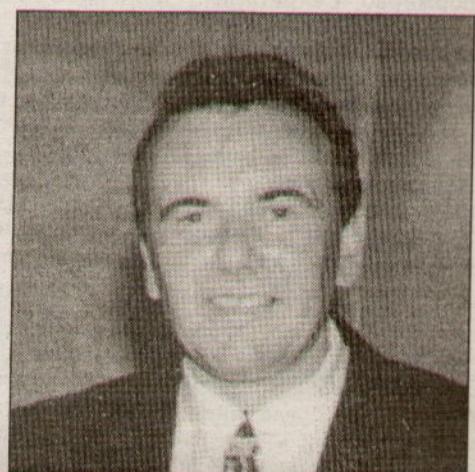
Карикатура Бранислава Николића

У ОВОМ БРОЈУ
ИНТЕРВЈУ „ПРИМОРСКИХ НОВИНА“

БОРЬИЈЕ ПРИБИЛОВИЋ
ПРЕДСЈЕДНИК ОПШТИНСКЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ
ДПС, РЕПУБЛИКИ САВЕЗНИ ПОСЛАНИК:

ПОЛИТИКА САРАДЊЕ
УМЈЕСТО ПОЛИТИКЕ
СУКОБА

(СТРАНА 6. И 7)

СКУПШТИНСКА ХРОНИКА

ДНЕВНИ РЕД БЕЗ ПОДРШКЕ

Девета сједница Скупштине општине заказана за 18. октобра прекинута је и завршена, практично, прије почетка. Пошто није прихваћен предлог дневног реда предсједник Општине Раде Гргочвић је дао паузу од пола сата ради консултација у клубовима одборника. Како ни послје консултација у клубовима одборника ни консултација предсједника Општине с предсједницима клубова одборника није постигнута сагласност око дневног реда, предсједник Општине је обавијестио одборнике да ће се нова сједница на кадио закарати са, вјероватно, допуњеним дневним редом.

Зашто је одбијен предлог дневног реда и тиме одложено одлучивање о низу важних питања, биће вјероватно предмет анализа политичких странака заступљених у општинском парламенту, а посебно странака у коалицији „Да живимо боље - Мило Ђукановић и Светозар Маровић“ чији одборници нису били јединствени приликом гласања о предлогу дневног реда. А да око предложеног дневног реда неће бити потпуна сагласност одборника било је извесно и прије коначног одлучивања. Одборници Социјалистичке народне партије су тражили да се предложени дневни ред допуни са четири тачке (продажа бара „Кастело“ у Петровцу, рад Општинске изборне комисије, спор Општине са „Меркуром“ и прошлогодишњи пожар изнад села Лапчићи), али је тај предлог већином гласова одбијен. Одборници су се затим изјаснили о дневном реду предложеном у сазиву сједнице, али ни он није добио подршку већине присутних

одборника. За предложен дневни ред гласали су присутни одборници Демократске партије социјалиста и Народне странке (13), против су били одборници Социјалистичке народне партије и Социјалдемократске партије (12), док су одборници Либералног савеза (2) били уздржани приликом гласања. За усвајање дневног реда и почетак сједнице био је потребан један глас „за“!

Посље, прије завршене него започете сједнице Скупштине општине, изјаве су дали представници странака заступљених у општинском парламенту.

Владимир Тичић, предсједник Клуба одборника коалиције „Да живимо боље - Мило Ђукановић и Светозар Маровић“:

- Дневни ред који је био предложен нисмо усвојили, Скупштина је прекинута и договорили смо се за одржавање наредне сједнице. До тога је дошло највећим дијелом што одређени одборници нису испоштовали договорено на конститутивним састанцима и састанцима клубова одборника.

Слободан-Бобо Митровић, одборник Социјалдемократске партије:

- Ова Скупштина данас није успјела јер је, мислим, врло нееластично и пријеко вођена. То неко право грађанина да се неко питање уврсти у дневни ред у форми петиције и преко политичких партија је легално политичко право и ми смо данас остали ускраћени за информацију зашто је то морало овако да се прецине. Мислим да ово симболише један нови циклус који наилази у Будви, неку нову политичку форму, а то је крутост и нееластичност и несаслушавање оне друге стране,

што је све супротно парламентаризму за који се залажемо годинама.

Вукашин Зеновић, одборник Народне странке:

- Прекид данашње сједнице Скупштине општине не доживљавамо ни на један начин трагично. Мислим да се, прије свега, ради о недостатку синхронизације клуба одборника владајуће коалиције и оправданог одсуства одређеног броја одборника. То је опозиција искористила, то је њено право, гласала је против дневног реда. Скупштина је прекинута, биће настављена, колико ја знам, једног од сљедећих дана, са истим или другим дневним редом. То је саставни дио парламентарног живота. Ништа необично се није десило. То што смо имали на дневном реду завршићемо неки други дан, односно на некој другој сједници Скупштине.

Станко Асановић, предсједник Клуба одборника Социјалистичке народне партије:

- Данашња сједница је одложена на неодређено вријeme. Ток саме сједнице је показивао да се крши Пословник о раду Скупштине, да предсједник Општине није дозвољавао одборницима да по пословнику узму ријеч, а и приликом гласања по разним питањима пословник се кршио. Клуб одборника СНП за ову сједницу је имао предлог за допуну дневног реда са четири тачке. Право је било питање извјештаја о раду Општинске изборне комисије, јер је законска обавеза да ова комисија поднесе извјештај Скупштини општине, а тај извјештај кад се усвоји да се обави у Службеном листу РЦГ - Општински прописи". Наш клуб одборника је више од године

надахнуо инсистирао на томе и тек сада је тај извјештај објављен у Службеном листу општине. О њему се, међутим, Скупштина општине није изјаснила. Други наш предлог за допуну дневног реда био је да се Скупштина општине у процес продаје бара „Кастело“ у Петровцу, коју је објавила ХТП „Будванска ривијера“, Општина Будва је власник тог објекта који је регистрован као културно-историјски споменик. Ми сматрамо да се културно-историјски споменици не могу продавати ни путем лицијације, ни на било који други начин. Што се друге дјелије тачке дневног реда које смо предложили тиче, то је имовински спор између предузећа „Меркур“ и Општине Будва и извјештај о пожару који се десио у селу Лапчићи и његовим посљедицама. Закључак посљедње сједнице Скупштине општине био је да се за прву наредну сједницу припреми извјештај. Скупштинске службе, међутим, као и досад кад су год нешто тражили одборници, нису тај извјештај доставиле и ми сматрамо да је то доста неодговорно од општинских служби. Као клуб одборника у будућем немо инсистирати да се свака тачка дневног реда и сви закључци Скупштине испоштују.

Димитрије Пејовић, предсједник Општинског одбора Либералног савеза:

- Ми либерали сматрамо да одлагање сједнице Скупштине општине, с обзиром на актуелност проблематике из дневног реда, иде у корист наше штете, односно грађана Будве чије интересе ми ту заступамо.

В.М. СТАНИШИЋ

ШТА ЈЕ СВЕ БИЛО НА ПРЕДЛОЖЕНОМ ДНЕВНОМ РЕДУ 9. СЈЕДНИЦЕ СО

ВРАЋАЊЕ ЗЕМЉИШТА, УРБАНИСТИЧКИ ПЛНОВИ И ПРОЈЕКТИ, НАКНАДА ЗА ДЕВАСТИРАНИ ПРОСТОР, ИЗВЈЕШТАЈИ, ИНФОРМАЦИЈЕ...

Да су одборници прихватили предложени дневни ред Скупштина општине би донијела више одлука о стављању ван снаге одлука о одређивању градског грађевинског земљишта у оквиру ДУП „Дубовица“, „Словенска плажа“ и „Под магистралом“ које у прописаном року није приведено намјени. Предлог је утврђен на основу извјештаја комисије коју је формирао Секретаријат за урбанизам на основу одлуке Скупштине општине од 2. марта ове године и идентификације коју је урадила Дирекција за некретнине - Подручна јединица Будва.

Урбанизација је требала да буде доминантна тематика и ове скупштинске

сједнице. Било је планирано да се донесу одлуке о приступању изради детаљних урбанистичких планова Сервисно-стамбене зоне Јаз и Пријевора, изради измјена и допуна ДУП Бечићи (ради одређивања нове локације за градско гробље и капелу) и утврђивању нацрта урбанистичког пројекта ексклузивне зоне Свети Стефан-Шумет. Предложено је било и доношење одлуке о приступању изради урбанистичког пројекта стамбених објеката ХТП „Будванска ривијера“ у оквиру ДУП Розино.

Одборници су требали

да одлуче и о изјменама и допунама Одлуке о утврђивању висине накнаде за коришћење изграђеног

градског грађевинског земљишта, о Одлуци о најнади за девастирани простор и додатно оптерећење инфраструктуре, о допунама Одлуке о условима и начину плаћања накнаде за инвестиционо одржавање заједничких дјелова стамбене зграде и радова који се изводе као хитна интервенција на стамбеној згради и о одређивању повјереника за одржавање веза са Комесаријатом за расељења лица Владе РЦГ. Клуб одборника СНП је био предложио доношење закључака по водом иницијативе Владе РЦГ за редфинисање односа у југословенској федерацији, а одборници су требали да разматрају и Извјештај о раду оп-

штинске комуналне инспекције, комунално-грађевинске инспекције и инспекције за друмски саобраћај, Извјештај о стању еколошког квалитета живота у општини, Извјештај о проблемима функционисања комуналне инфраструктуре на сеоском подручју, Информацију о раду јавне предшколске установе „Љубица В. Јовановић-Маше“, Информацију о остваривању потреба грађана у области здравства и информацију о раду мјесних заједница. Било је предложено и више рjeшења о формирању урбанистичких парцела, одузимању и давању земљишта и, на крају, одборничка питања, одговори и обавјештења.

ОБАВЈЕШТЕЊЕ ЖИРИЈА ЗА ДОДЈЕЛУ НОВЕМБАРСКЕ НАГРАДЕ

РОК ЗА ПРЕДЛОГЕ 10. НОВЕМБРА

Жири за додјелу Новембарске награде Скупштине општине Будва обавјештава јавност да је крајњи рок за достављање предлога за додјелу Новембарске награде 10. новембра 1999. године.

Предлоге могу поднijeti предузећа, јавне установе, спортске и друге организације и заједнице, удружења грађана, друштва и поједици, уз обавезно образложење предлога од стране предлагаča.

Награда се додјељује за изузетне заслуге и постигнуте резултате у области привредних и друштвених дјелатности, у спортским такмичењима и другим активностима значајним за развој општине Будва, за период од 1994. до 1999. године.

Награда се додјељује предузећима, јавним установама, спортским и другим организацијама и заједницама, удружењима грађана и поједицима.

Предлоги се достављају на адресу: Скупштина општине Будва - Жири за додјелу Новембарске награде, Трг сунца број 3, Будва.

НОВЕМБАРСКА НАГРАДА СКУПШТИНЕ ОПШТИНЕ БУДВА ДОДЈЕЉУЈЕ СЕ ОД 1971. ГОДИНЕ

ДОСАД 87 ДОБИТНИКА

(1976), бовлинг клуб „Могрен“, извиђачки одред „Вукица Митровић-Шуња“, Јадрански сајам, Иванаца Лалић, Загорка Радуловић (1977), Мјесна заједница Будва II, омладинска радна бригада „Вукица Митровић-Шуња“, ООУР Електродистрибуција Будва, основна школа „Мирко Срзентић“, Трипо-Гиле Мушура, Ристо Новаковић, Карло Петелин (1978), Дом здравља Будва, ООУР Топола-индустријска пекара Будва, Општински штаб цивилне заштите, омладинска радна бригада „Буро Пуцар-Стари“ Сарајево, Пеко Лјијешевић, Илија Медиговић, Ева Митровић, Синиша-Бепо Поповић (1979), Секција за питања друштвеног положаја жена МЗ Свети Стефан, Љиљана Борета, др Лазар Јубишић, Станица Митровић, Светозар Радуловић (1980), ООУР „Хотели Бечићка плажа“, Секција за питања друштвеног положаја жена МЗ Петровац, Саво Куљача, Милан Новићић, Милорад Драговић (1981), КСРО „Јужни Јадран“ ОУР „Комуналне службе“, ХТО „Монтенегротурист“ - ООУР ТН „Словенска плажа“, ОКУД „Кањош“ - хорска секција, Босиљка Ђурнић, Јанез Кобе Јубиљана, Ксенија Драговић, Милорад Џапчевић, др Мирољуб Лукетић (1984), Вида Огњеновић, Слободан-Бобо Словинић, Скупштина општине Цетиње (1990) ЈУ „Градтеатар“, ЈУ спомен дом „Црвена комуна“, Дирекција јавних радова и Бранислав Митровић (1994).

Секција за питања друштвеног положаја жена МЗ Петровац, Саво Куљача, Милан Новићић, Милорад Драговић (1981), КСРО „Јужни Јадран“ ОУР „Комуналне службе“, ХТО „Монтенегротурист“ - ООУР ТН „Словенска плажа“, ОКУД „Кањош“ - хорска секција, Босиљка Ђурнић, Јанез Кобе Јубиљана, Ксенија Драговић, Милорад Џапчевић, др Мирољуб Лукетић (1984), Вида Огњеновић, Слободан-Бобо Словинић, Скупштина општине Цетиње (1990) ЈУ „Градтеатар“, ЈУ спомен дом „Црвена комуна“, Дирекција јавних радова и Бранислав Митровић (1994).

АКТУЕЛНОСТИ

**ОДБОРИ И УДРУЖЕЊА ЗА ВРАЋАЊЕ НЕОПРАВДАНО ОДУЗЕТЕ ИМОВИНЕ
ОБРАТИЛИ СЕ И МЕЂУНАРОДНИМ ОРГАНИЗАЦИЈАМА**

ТРАЖИ СЕ ПОМОЋ ЕВРОПСКЕ ЗАЈЕДНИЦЕ

Удружења и одбори за враћање неоправдано одузете имовине из Херцег-Новог, Котора, Будве, Тивта, Улциња и Подгорице обратили су се посматрачкој мисији Европске заједнице у Подгорици с молбом да им помогне у настојањима да црногорска власт, по угледу на остале земље у транзицији, изврши повраћај имовине одузимане у протеклих 50 година, односно да изврши реституцију својинских права. Обраћајући се шефу посматрачке мисије Карлу Р. Велку они су навели да је само у будванској општини одузето преко милион и триста хиљада квадратних метара земље и више од тридесет кућа и хотела. Приликом одузимања исплаћиване су занемарљиво ниске накнаде, далеко ниже од тржишне цијене, па је, на пример, хиљаду квадрата земље на Сло-

венској плажи 1952. године процјењено 1-3 америчка долара.

Од посматрачке мисије Европске заједнице је затражено да покуша да апгажује правне експерте међународних институција ради цјеловите правне експертize свих предлога законских аката који третирају имовину и њено враћање ранијим власницима, као и законских аката који се баве грађевинским земљиштем и питањима државне имовине. Уколико прихвате ове предлоге одбори и удружења су замолили посматрачу мисију да мишљења правних експерата о наведеним прописима доставе предсједнику Републике Црне Горе, предсједнику Владе, овим удружењима и централни посматрачке мисије Европске заједнице. Ако се одузета имовина не врати, или не изврши ње-

на тржишна валоризација, од канцеларије ове мисије затражено да пружи правну и логистичку помоћ у заштити права грађана којима је одузета имовина код Европског суда за заштиту људских права. Представници ових одбора и удружења су замолили канцеларију посматрачке мисије Европске заједнице и да понуди правну и другу помоћ Влади Црне Горе у припремању закона који ће регулисати враћање неоправдано одузете имовине.

Шефу посматрачке мисије Карлу Р. Велку уз ове молбе и захтјеве достављен је Меморандум ових удружења и одбора с прилогом уз меморандум и упућен позив да буде гост једног од ових удружења и одбора како би чуо причу грађана којима је одузета имовина.

В.М.С.

• У хоћелу „Мојрен“ 9. октобра ујриличена свечаносја поводом отварања конзулате Аустрије у Будви. Сједиште ће бити у хоћелу „Мојрен“, а за почасноту конзулату постављен власник компаније „Меркур“ Милан Мрваљевић.

Отварању је присуствовао генерални секретар Министарства иностраних послова Аустрије, амбасадор Алберт Роан који је између остalog рекао: - Аустрија има генерално веома сажне историјске и географске везе са Југоисточном Европом, а посебно са Црном Гором. Она је наиме, још 1841. године била прва европска сила која је гарантовала границе Црној Гори, а којима је био задовољан и велики пријорски владар Његош. Касније је Аустрија изградила, ради што билох односа, и амбасаду на Цетињу. Међутим, одвојено од свих ових историјских аспеката, Аустрија има велики интерес за све оног што се дешава у Црној Гори и разумијевање за све тешкоће и можете рачунати на Аустрију као чланицу ЕУ да ће преносити жеље и аспирације црногорског народа.

На отварању одржао је говор и министар иностраних послова у Влади РЦГ Бранко Перовић, након чега је усlijедила захвалница аустријској влади почасног

ОТВОРЕН ПОЧАСНИ КОНЗУЛАТ АУСТРИЈЕ

Алберт Роан и Милан Мрваљевић

конзула Милана Мрваљевића.

Алберт Роан је истакао да Аустрија због финансијских разлога није у могућности да отвара професионална дипломатска представништва, а систем почасних конзулата помаже им да интензивирају односе са другим државама и регионима.

А.К.

ФОРУМ О ЦРНОЈ ГОРИ

• О 9. до 11. октобра у хоћелу „Мојрен“ у организацији ОЕБС (Биро за демократичну институцију и људска права) и Европског акционог савјета за мир на Балкану организован Форум о Црној Гори под називом „Чињенице и будућност“. На Форуму учествовало око шездесет домаћих и страних експерата, од штоа 24 политичара из Црне Горе, углавном представника невладиних организација, црквена лица, академици и повијари и око тридесет страних учесника, припадника међународних влadičnih и невладиних организација. Учесници анализирали су ситуацију у Црној Гори са политичкој, економској, правној и друштвеној аспекти.

Генерални секретар Министарства иностраних послова Аустрије амбасадор Алберт Роан, на отварању овог скупа, истакао је да је циљ Форума да усрећи међународну пажњу на Црну Гору, покрећући отворену дискусију о њеним тренутним проблемима, те да се одреди стратегија која би омогућила повећање међународне помоћи за демократски и економски развој Црне Горе. - Међутим - рекао је Роан - ми вас нећemo савјетовати о будућем статусу Црне Горе јер је то потпуно у рукама Владе и народа.

Форум о Црној Гори се састојао из седам сесија: политичка ситуација у Црној Гори и односи између Подгорице и Београда.

Форум о Црној Гори се састојао из седам сесија: политичка ситуација у Црној Гори и односи између Подгорице и Београда.

да, пријорски идентитет, развој демократије, владавине права и права мањина, грађанско друштво и независни медији, економска ситуација, правни статус Црне Горе и релевантни међународни закони и односи са земљама у региону.

- Међународни учесници овог скупа су сада стекли бољи увид у тренутну ситуацију и будуће догађаје у Црној Гори - рекао је на конференцији за штампу, након завршетка Форума Алберт Роан, додавши: - Сви ми сматрамо да је ситуација у Црној Гори знатно боља него у Србији у смислу демократије, реформских процеса и слободних медија. Иако смо говорили у личном својству, људи смо од утицаја

у земљама из којих долазимо, па би овај скуп могао имати далекосежније резултате у циљу пружања подршке демократским и економским процесима у Црној Гори. Увидјели smo и хитност дјеловања Међународне заједнице на овом подручју, али главне одлуке о будућем статусу морају бити донешене од стране црногорске владе.

Директор ОЕБС-а, Жарар Штудман, истакао је да ОЕБС не заузима никакав одредбени став о будућем статусу Црне Горе већ о редефинисању односа са Србијом. Његова улога је да се утврде суštинска питања демократизације и владавине права у овој држави, као и да се тако омогући и људима из иностранства, односно из међународних владиних и невладиних организација, приступ сагледавању основних проблема.

- Уочени су помаци по питању демократизације и ми то подржавамо. А учесници овог скупа из Црне Горе сада знају шта конкретно Међународна заједница може да учини по том питању, а шта не - рекао је Штудман.

На крају конференције за штампу било је ријечи и о националним мањинама, где је Штудман похвалио Црну Гору: Црна Гора је далеко најприступачнија по питању мањина у односу на све друге земље у региону и ОЕБС подржава тенденцију Владе РЦГ да развија мултинационално друштво.

А. КОСТОВИЋ

ЈУБИЛЕЈИ

125 ГОДИНА ПОСТОЈАЊА ПОШТЕ ЦРНЕ ГОРЕ

• Стогодишњи је година постојања Поште Црне Горе и улазак у чланство Свјетске поштанске савеза обиљежено у будванској пошти 2. октобра 1999. године.

У име генералног директора свим радницима ове установе честитао је 125 година постојања поште Црне Горе Љубо Вучићић, предсједник синдиката пословне јединице Будва. Кратке напомене из историје поште Црне Горе биле су дио поздравног говора. На оснивачком конгресусу Свјетског поштанској савеза, одржаном од 15. септембра до 9. октобра 1874. године уз присуство 22 државе свијета, Црна Гора је 2. октобра 1874. године примљена у чланство Свјетског поштанској савеза. Предлог за пријем је темељен на основу декларације Владе Црне Горе. Почеки поштанске службе у Црној Гори сежу још од 1609. године када су Црногорци почели да пре-

носе из Венеције пошту за Црну Гору и Цариград. Двјеста година касније, у вријеме Светог Петра Цетињског, важне вестије преносије се слијепи гуслар са Грахова Ђуро Милутиновић. Редовна поштанска служба у Црној Гори уведена је у априлу 1873. године. Првог маја 1874. године пуштене су у промет прве поштанске марке и употребљен је дневни поштanski жиг. Аутор поштанске марке био је војвода Симо Поповић, који је за мотив узео лик књаза Николе Петровића.

Првог јула 1895. године Црна Гора је увела свакодневни превоз поште и путника између Цетиња и Котора. Управа поште Црне Горе је 1902. године увела превоз по-

ште и путника по Скадарском језеру својим парабродом званим „ластавица“ а од 1904. године поштанска служба обављала се и парабродом „обод“. Управа поште Црне Горе прва је од европских држава увела превоз поште и путника аутомобилом, а то је било 1903. године.

Поштанске штедионице сваке године у септембру организују скуп 50 пошта према критеријуму пословања које пошта обавља за штедионице. У Херцег Новом, од 17.-19. септембра 1999. године, одржан је и скуп на ком је Будванска пошта добила награду за квалитет и квантитет обављених послова по жиро рачунима грађана.

С. ГЕРЗИЋ

ПОЉОПРИВРЕДИ ВИШЕ ПАЖЊЕ

• Посљедњих неколико година развоју пољопривреде на подручју Будванске ривијере придаје се све више пажње, сматрају у Секрејтаријату за привреду Општине Будва.

По ријечима Васка Милановића, савјетника за пољопривреду, у Општини Будва, током ове године највише пажње посвећено је заштити мајстрина, развоју сточарства, живинарства, пчеларства и формирању једног броја асоцијација грађана из ове области. Почетком пролећа, једном броју грађана је по-клоњено 100 маслинovих стабала да би на тај начин подстакли развој маслинарства. Формира-

но је и Друштво маслињара које карактерише добар рад. Да би овогодишњи род маслина заштитили од маслинове мушкице, маслинњаци, на подручју Општине су два пута третирани, а средства за то обезбиједило Министарство за пољопривреду у Влади Црне Горе и Општини Будва. У тај посао уложено је укупно 104.000 динара.

За разлику од ранијих година, по ријечима Ми-

лановића, биће организована контрола производње маслинovог уља. На тај начин грађани ће убудуће користити квалитетно уље које ће испуњавати потребе стандарда.

У овогодишњу заштиту маслина, укључен је и Биолошки институт из Подгорице који прати развој овогодишњег рода маслина.

Значајна пажња посвећена је и развоју сточарства, о чему говоре и

конкретне активности. Министарство пољопривреде је реализовало низ подстицајних мјера, па је тако 13 грађана са подручја Општине добило новчане премије за узгој крава и производњу млијека, као и ситне стоке - коза и оваци.

Међутим, по оценама Васка Милановића, да би имали добар сточни фонд мора у општини постојати и добро организована ветеринарска амбуланта што до сада

није био случај. Већ је договорено да ветеринарска станица буде смјештена у Ластви Грађанској, а њено отварање очекује се ускоро.

Поред развоја сточарства, у наредном периоду више пажње биће посвећено и развоју живинарских фарми и пчеларства. Уз помоћ Министарства за пољопривреду биће формиран и један број удружења грађана из ових области.

Р. ПАВИЋЕВИЋ

ИНТЕРВЈУ „ПРИМОРСКИХ НОВИНА“

ЂОРЂИЈЕ ПРИБИЛОВИЋ, ПРЕДСЈЕДНИК

ПОЛИТИКА САРАДЊЕ

- Да би се вратили на ниво привредне развијености око које десет година неће нам бити доволно само пуно рада и самоодрицања, већ ће бити потребан и капацитет за улагање, способни кадрови и још много што.
- Наша власт чини све како би се ослободила уште да које Југославију вуку на цивилизациско дно.
- Држава се не брани само војском, већ прве свеа мудрошћу државног руководства.
- Југословенска власт је у сукобу са интересима своја народа.
- Ако би се Платформа прихватала, Југославија би осталала као заједница равноправних република и равноправних и слободних грађана.

Чињеница је да укупна друштвено-политичка ситуација у нашој земљи није нимало ведра. Међународна изолација, санкције, све већи пад стандарда грађана, доведен до саме ивице голог преживљавања, све веће недовољство државном политиком, масовна протестна окупљања широм Југославије - непопуларне по последицама дугогодишње лоше вођене политике, основни узрок и оквир катастрофалне југословенске друштвене слике. О свим овим крупним, рекло би се пресудним, питањима која оптерећују наш свакодневни живот, чинећи га из дана у дан све тежим, и како из свих тих проблема пронахи најбољи излаз, разговарали смо са Ђорђијем Приболовићем, истакнутим привредником и политичарем с дугогодишњим и величим искуством из наше неизвестне друштвено-политичке праксе.

• Како оцењујете тренутно становище у нашој општини и републици у свијетлу актуелних политичких превирања?

- Кад говоримо о актуелним политичким збијањима у Општини и Републици вјероватно се мисли на племенске скупове и приче о предстојећем референдуму.

Мишљења сам да грађани имају право да и ван политичких партија на организованим скуповима дају своје оцене, мишљења и предлоге са политичком тежином и сваки паметан политичар ће о томе водити рачуна. Зато нијесам против организованих скупова грађана, па и на племенској основи, нијесам против тога чак и ако знам да иза свих тих окупљања стоји политичка странка која се зове СНП. То се види по избору говорника, по томе што говоре, ко сједи у првим редовима, ко и кога позива на те скупове (усмено и писмено), све активисти Социјалистичке народне партије. Само не знам што тиме желе постићи. Осуђују оно што није учињено и што власт нема намјеру да уради - противуставно издавање Црне Горе из Југославије. Можда желе да Црну Гору организују као савез племена, што је тешко изврдиво. Лако је мени, Мајни, који живим у Будви, или како ће Дробњак, Пивљанин или Вајсевић, Ријечанин, Пипер или Белопавлић, који живе у истом граду

као и ја, политички да мисле и одлучују. Морају ли они ићи по политичке инструкције у свома племена? Како оставили који племена немају, а грађани су Будве? Што ће нам онда градови и општине и за које их племе везати? У Уставу пише да је носилац суверенитета грађанин, а не племеник. Дакле, доста питања је да одговоре, али нека их рјешавају они који племенске скупове организују. Што се референдума тиче, са њима не треба журити, јер су скуби у бившим југословенским републикама починали обично послије изјашњавања грађана о независности њихове републике. Грађански скоби у Црној Гори су оно што нико

да ова предузећа запошљавају мали број радника тако да на пројекат у општини одлучујући утицај имају многољудне фирме као: „Будванска ривијера“ (1.877,00 динара), „Монтенегропромет“ (1.042,00 динара), органи управе (1.812,00 динара) и др. Евидентно је да су та примања испод 150 ДМ. Поред плате, запослени примају и друге принадлежности (репрес, зимница и сл.) али је то опет испод 200 ДМ по запосленом раднику. У приватним предузећима примања су доста ниска („Имобилија“ 984,00 динара, „Маестрал туор“ 984,00 динара, „Ликас“ 943,00 динара) али хоћу да вјерујем да се овде плате дају и на неки други начин. Кад све то сагледамо и узмемо у обзир пораст курса ДМ и раст цене на мало, видимо доста тешку ситуацију. Имајући у виду и слабу туристичку сезону, где су наши грађани лишени додатних прихода по овом основу, морамо прихvatiti да је пред нама изузетно тешка година у којој се свако појединачно бори како да обезбиједи задовољење елементарних животних потреба.

• Колика је и каква заштита интереса запослених радника у приватном сектору? Јесу ли радници заштићени од сваке врсте злоупотребе, колико су синдикално организовани?

- Тешко се може обезбиједити добра заштита радничких интереса без квалитетно организованих синдиката. Деџенијама смо навикили да нам синдикат као и удружење послодаваца организује држава, што је потпуно погрешно. И једни и други морају бити независни од државе и мјеста где ће самостално артикулисати своје интересе, а држава би била само посредник при њиховом договорању. Мислим да и данас организовани синдикати у Црној Гори имају пуно наслеђа из претходног периода и тога се морају брзо ослободити. Ако запослени радници у приватном сектору нијесу синдикално организовани онда немају ваљање заштите њихових интереса.

• Да бисмо се опоравили од заостајања свих ових година и вратили на цивилни развој од прве деценије, треба нам много рада и самоодрицања. А јача сарадња са криминалом, нема нијанси непоништавања закона.

- Да би се вратили на ниво привредне развије-

ности од прије десет година неће нам бити доље само пуно рада и самоодрицања, већ ће бити потребан и капитал за улагање, способни кадрови и још много тога. Самоодрицање не волим јер се нико ничега неће сам одрећи, а ако има самоодрицања онда нема борбе за остваривање својих интереса (радника или било кога другог).

Него, сматрам да је преће од свега другог да се десе промјене у нашој свијети, да схватимо једном за свагда да смо мала земља, да не можемо против свијета, да је потребно да се отворимо, да се скину санкције, да наша привреда извози, и увози, да нам дођу страни туристи, да наши бродови слободно плове и авиона без забране лете, ако хоћемо да се што прије вратимо тамо где смо били. Зато нам је потребна политика сарадње уместо политike скоба.

• Страна хуманитарна помоћ у најосовинитим најмиријама и јавне куhiњe "многима су једини начин прекијавања. Пријетње бујитом и ратом, и пропланашем крви, језик су комуницирања. Десетине хиљада демонстратора свакодневно са улица и тргова траже смјену и бољи живот. То је, укратко, слика наше друштвено-политичке збиље.

- Дали сте слику наше свакодневице, све што сте набројали су мотиви и ликови, а ко је сликар? Док год имамо таквих сликара биће и ових слика. Ја сам зато да мијемо сликара.

• Регистровани губици привреде до 30. јуна ове године износили су 200 милиона динара, држава је дужна више од 22 милијарде долара, укупни број незапослених парастао је на око 2,2 милиона.

- За што је потрошен толики новац? За што је уништена наша привреда? Гдје да раде сви ти људи? Зар то није цијена свих „ослободилачких“ ратова које смо водили? Она је много већа, само се још износ не зна. Ова власт у Југославији је све ратове изгубила, и против усташа и против муџадина, и против косовских сепаратиста. Против кога ће сада да ратује? Против НАТО сарадника који свако вече шетају градовима Србије и има их на хиљаде. За њих су то издајници као и власт у Црној Гори. Тешко по-

Одлучност и спрједљење: Ђорђе Прибојовић

бједницима кад побију све издајнике - онда ће они да се дијеле. Изгледа да од ропства једините мору бити „ослободиоци“. Први је корак да се машинерија скоба и мржње заустави, па да онда рјешавамо привредне и друге проблеме.

• Да живимо боље био је слоган коалиције која је побиједила на пропливим изборима. Када ћемо, заиста, почети да живимо боље?

- „Да живимо боље“ је наш изборни слоган и наше политичко опредељење. То је наша обавеза пред грађанима Црне Горе, зато наша власт чини све како би се ослободила утега који ову земљу, односно Југославију, вуку на цивилизациско дно. Наравно, у тим потезима смо опрезнији да не желимо да разбијемо Југославију, за то немамо мандат грађана, па је понуђена Платформа која би нама тзв. потезе омогућавала, а Југославију сачувала. Међутим, код партнера за разговор, прије свега код Владе Србије, нализамо на неразумијавање, па изгледа као да нас гурају из Југославије. Међутим, преузимањем поједињих функција савезне државе које су они напустили или запоставили ми смо зауставили пад, а разрешење проблема које третира Платформа биће ускоро и онда ће се осетити постепени болјак.

• Нијесмо ли ми народ који је прије свијеће користио струју, а прије „сmederevica“ електрични шпорет?

- Ако гледате Југославију у целини јесмо баш такав народ, али у Црној Гори не препоручујем куповину „сmederevaca“.

• Федерални односи у

држави су на најнижим нивоима. Предлог „Народног редефинисања“ у Федерацији најављује отпоре. Који су виши партиски захтјеви и виђења која сте ставили као приоритетна да би се предвазили ти проблеми?

Понуђена „Платформа“ за уређење односа између Црне Горе и Србије“ није партиски документ, већ акт Владе у којој партципирају и друге политичке снаге. Међутим, ако већ питате који су наши партиски захтјеви или, ја бих рекао, тактика, у вези са понуђеном Платформом, то је онда одлучност и стрпљење. Од понуђеног акта не одустајемо, а о њему се може разговарати и он се може побољшати. Уколико се разговори не прихвate, постоји алтернатива, а то је референдум. За референдум је такође потребно стрпљење јер хоћемо да и посљедњи грађани Црне Горе схвати да са промашеном политиком не можемо даље. Но, већ видите, стрпљење се исплати, почели су да долазе и позивају на разговоре. Можда је то куповина времена, али разговори почињу и то је нападак у односу на сјај владе Србије која је разговоре одбила и упутила нас на савезну владу.

• Шта ви, као народни посланик, мислите о чињеници да се овим озбиљним, драматичним питањима на скupštinskim сједницама не посвећује довољна пажња?

- Сва ова питања су у раду Скупштине присутна, наравно у форми коју скupštinski rad poznaje (predlozi zakona, rezolucije i sl). Колико ко у свом излагању по-

ИНТЕРВЈУ „ПРИМОРСКИХ НОВИНА“

ОПШТИНСКОГ ОДБОРА ДПС, РЕПУБЛИЧКИ И САВЕЗНИ ПОСЛАНИК

УМЈЕСТО ПОЛИТИКЕ СУКОБА

свећује пажње основном акту и на који начин износи своје мишљење је ствар политичког обраzoвања, искуства и тактике. Мора се имати у виду да је код нас демократија још у повоју, да посланици, па и народ који то гледа, нема величког искуства у парламентарном раду. Знате, да би гледали кошаркашку утакмицу и уживали у њој, ви морате знасти кошаркашка правила. Бојим се да поједине потезе, као што су опструкција рада по питањима која вам не иду у прилог, провоцирање расправе по питањима на којима добијате поене и слично, обични грађани не разумију. Но, ја се слажем да се треба трудити да рад у парламенту буде још бољи.

• На вашим сједницама преовлађују, или се готово све своди на политичка, међустраница (и лични) интереси преокренути у корист заведеног народа, зарад општих, друштвених интереса - искључиво у раду и слози?

- Па, видите, парламенти су и замисљени као мјесто где се износе и суочавају политички погледи различитих странака и тек на основу аргументовано извијештих различитих политичких погледа на исту ствар доноси се одлука. Говорите о општим друштвеним интересима и често људи мисле да је оно што они предлажу, а није у њихову личну корист, општи друштвени интерес. Можда и јесте, али не мора то бити тако. Општи друштвени интерес, који се најче-

да то понекад изгледа доста сирово и дјелује необраћено, али је боље него једноумје, где смо сви исто мислили и гласали по директивама из централних комитета.

• У којој мјери опозиција партиципира у вршењу власти?

- Опозиција партиципира у основном или боље рећи извornом облику власти - у законодавној власти. Њен утицај зависи од односа снага у Парламенту и углавном је за сада корективног карактера. Распрострањено мишљење да опозиција није у власти и да нема никакав утицај је погрешно, јер преко учешћа у законодавној власти она има утицај и на друге облике власти, примјера ради, на извршну власт.

• Како оцењујете разрешење косовског проблема и када ће стварно на Косову зживјети заједништво?

- Решење косовског проблема је везано за демократско опредељење Србије. Што касније до тога дође биће све теже јер ће се Косово све више кретати у правцу потпуној осамостаљивања. Њега може сачувати за Србију само демократска власт која ће имати подршку међународне заједнице. Од тог тренутка ће све више јачати притисак међународних фактора на сепаратистичке снаге међу Албанцима, па може доћи чак и до сукоба са тим снагама уколико не прихвате Србију као своју државу. Наравно, извесни степен утономије ће Косово увијек задржати и надам се да то је спорно. Господин Милошевић није укинуо аутономију Косову и Ме-

је, ради очувања власти, са Косова добијао гласова колико му треба.

• Десетине хиљада до зуба наоружаних страних војника крстаре тим дјелом наше домовине без пардона, издају нам пропуснице, насоне, да се крећемо и посјећујемо, заводе ред међу нама...

- Нама може бити крило и жао због тога, али је то тако. Што смо друго могли очекивати? Да побиједимо НАТО - најјачу војну организацију коју је свијет икад познавао. Држава се не брани само војском, већ прије свега мудрошћу државног руководства. Ко је сачувао независност Куважа од напада ирачке армије? Куважтска војска? Не, већ међународна заједница. Ко је сачувао Босну и Херцеговину? Изетбеговићева Армија БиХ? Не, већ међународна заједница. Ако је све то тачно, а јесте, зар је било паметно да идемо у сукоб са међународном заједницом или је било боље да у преговорима са међународним фактором сачувамо Косово за Србију и Југославију. Мудrosti никад доста, а државници је морају имати.

• Понашање Слободана Милошевића као шефа државе није по народ који само због тога што је он аутократа, већ и зато што трећа Југославија није јасно и конкретно дефинисала своју концепцију.

- Ако већ кажете за господина Милошевића да је аутократа, како други онда може да има било какве концепције. Аутократа влада сам, све су његове ријечи судбиносне, а говори историјски. Остале концепције нијесу толико битне јер иза њих не стоје полуге власти, па се не могу ни остварити. То нас наводи да кажемо да господин Милошевић нема државне концепције - није државник, она има концепцију власти - он је властољубац.

• На унутрашњем плану свака од чланица Федерације има свој концепт који су међусобно супротстављени. Суштичка разлика између Црне Горе и Србије око заједничке државе постала је извор друштвене нестабилности.

- Да не би било који различити концепти или концепције биле узрок било каквих нестабилности треба прихватити „Платформу о уређењу међусобних односа Црне Горе и Србије“ која омогућава да се сви међусобни неспоразуми рјешавају мирним путем. Мислим да је Југославија за њих била заједница која је омогућавала свим Србима на Балкану да живе у једној држави, али то се односи на СФРЈ. Какав је однос грађана Србије према СРЈ која не испуњава та-
ке захтјеве доста је не-
захвално прогнозирати,

јер сваки аутократски начин владања мора да се пита о свему, иначе, ако се за све не пита, није аутократски. Зато тим режимима не одговарају сложене државе, већ унитарне државе и централизована власт. Ту је важна суштина, а не форма, дакле, може се формално нека држава звати савезна или федерativna, а власт бити централизована и, у су-

али у сваком случају - волио бих да се и грађани Србије и грађани Црне Горе воде рационалним разлогима код опредељивања по том као и сваком другом значајном политичком питању. Емотиван однос према политичким питањима најчешће за посљедицу има доста тешке проблеме. Волио бих да грађани Србије схвате да они нису „небески народ“ које

празне чељусти.

• Шта је ово? Такозвана историја. Освета и издаја, покољ и убиства, и насиље, и биједа, и поквареност. Развитак човјечанства! Убијати, парати, лагати, красти, издавати... Шта је то? Историја. Учитељица живота.

- Ово је вријеме рата, а рат је насиље и биједа, покољи и убиства, злочин и издаја. Нема рата

За Џолишику у користи Ћајана

штини, имамо унитарну државу. Вјерујем да владајућа структура у Србији неће прихватити по-нову Платформу из једноставног разлога

што се ради о тоталитарном режиму у којем нема никаквих подјела власти или, тачније речено, све бити под контролом уског круга људи. Други је разлог што је црногорска влада по-нудила отворено друштво и тржишну привреду, а такви системи владавине могу опстати само у затвореним друштвима, иза „гвоздене завјесе“ и њима погодује изолација, јер тада постају јачи и стабилинији.

• Сигурни сте, ако се омогући да о томе одлучују грађани Србије, да ће Платформа бити прихваћена и да ће она шанса да Југославија опстане као заједница равноправних република и равноправних, слободних, грађана?

- Сигуран сам, ако се Платформа прихвати, да ће Југославија опстана као заједница равноправних република и равноправних слободних грађана. Међутим, опредељење грађана Србије није никад провјеравано, они по том питању нијесу излазили на референдум. Мислим да је Југославија за њих била заједница која је омогућавала свим Србима на Балкану да живе у једној држави, али то се односи на СФРЈ. Какав је однос грађана Србије према СРЈ која не испуњава та-
ке захтјеве доста је не-
захвално прогнозирати,

је се жртвовати за остварење великих свјетских идеја о правди и правичностима, који ће бити на бранику Европе или не знам кога другог, већ један обичан, мали, европски народ који ће водити рачуна о својим интересима.

• Да ли је политика ведра, односно радосна? Покушавајући да је разумијем, углавном ми даје негативан одговор.

- Знате, кад се ради о вредносним категоријама изведеним на основу људских осjećања, онда је то различито, од човјека до човјека, па чак и код исте особе по истом питању у различitim тренутцима. Не знам у овом времену, кад је ријеч о југословенској политики, што би нам то уливало ведрину и радост. Међутим, ја сам прије за то да политику оцењујем као добру или лошу. Као добра се оцењује политика која се води у корист грађана свеје државе.

• Чуо сам добар војвода Ђорђевића израз: јести ке-рећи, што значи јести сам, као кер-пас који кост односи некуд у страну да би је сам не-сметано оглодао. У Војводини то се не сматра лијепо, ни пристојно.

- Мислим као и Војвода Ђорђевић да то није лијепо и пристојно. Но, ако алуширате на изолацију у којој се ми налазимо упоређење је добро, само постоји једна разлика у односу на пса из ваше досјетке, а то је да смо ми све наше кости оглагали и да сада штекћу

у коме тога није било. Ми смо о рату слушали и читали из књига које пишу побједници, учили из историје њима прилагођеној и све нам се чинило црно-бијело, па нам је скоро било драго што се тај рат видio и што је побједио ону „олош“ коју је имао против себе. Сада смо доживјели рат, па смо видијели да није све тако чисто и јасно, да крви има на претек и да нема имуних на злочин. Да уђеш у рат није потребна велика памет. Што мање знаш, то си одлучнији, али шта послије. Лако је побједници - они ће писати историју, но што ако си губитник. Губитнике нико не воли, сви их напуштају, а народ, да би се спасио, губитнику суди. То је очиšћење, спирање гријеха са себе. Не вјерујем да ће историја човјечанства бити историја ратовања. Но и ако буде, ми смо се рату одужили. Стамимо мало, пустимо друге нек ратују.

• Живимо опијени злочином. Нема ни једног тренутка који није заједнички.

- У сваком човјеку постоји добро и зло само зависи од околности што ће превагнути. Ја не вјерујем у зочинце по рођењу. За зочин су најодговорнији они који створе такву масовну психозу и хистерију у којој учињети злочин није гријех. Злочином и мржњом не може се донијети добро свом народу. Разговарао:
Бонко БОГЕТИЋ

Сачували - власт

• У свијetu нема земље као што је СРЈ, па чијем челу је Слободан Милошевић. У дипломатском погледу она је „ничија земља“ и ако је један од оснивача УН и била водећа у покрету несврстаних, СРЈ је, зар не, у сукобу са многим државама.

- Ми се морамо трудити да будемо као и други, а не увијек нешто чега „није нема“. Значи, ово је држава које формално, а дијелом и суштински, нема. Нијесмо међународно признати и не контролишемо дио државе који се зове Косово и Метохија. Али ако нема државе зато има власти. На тај начин смо открили језгро проблема и онда видимо да је борба за државу, за очување Југославије, у ствари борба за голу власт и ништа више. Зато режиму у Београду није тешко пао губитак ни једне територије, ни распад Југославије, јер су сачували оно што желе - власт. Што се тиче сукоба са другим земљама, ми смо у сукобу са међународном заједницом, значи скоро са цијелим свијетом, али много теже од тога је то што је југословенска власт у сукобу са интересима свога народа. То је поразно.

тохији да би тамо било боље Србима, већ да би и на том подручју имао апсолутну власт. Сјетите се да је имао више користи од укидања аутономије: косовски Срби или режим у Београду који

АКТУЕЛНОСТИ

КАКО ОЧУВАТИ ПЛАЖЕ

НАСИПАЊЕ ПИЈЕСКА

• Насипање пијеска на плажама у сушини је интензивирање природног процеса

Најпоузданiji начин да се обнове или изнова формирају пешчане плаже јесте насипање пешчане масе вјештачким путем. Увјерљиви докази за ову тврдњу представљају новоформиране плаже у Будви код хотела „Авала“ и код зграде Лучке капетаније. Такође, добар пример из Будве јесте и обала од садашње Луке до Савичића потока. На свим овим локацијама дошло је до помијерања обале у море од 25 до 50 метара. Насипањем земљаног ископа и грађевинског шута приликом

ристи у купалишним зонама Боке где је то готово једини начин за формирање пешчаних плажа.

Овај метод се у свијету врло често примјењује и то увијек на локацијама где пторебе за пешчаним плажама значајно надмашују природну издашност обале.

Насипање пијеска или формирање нових пешчаних плажа по правилу прати посао на физичкој заштити плаже од удара таласа. Основна техничка матрица састоји се у изградњи најмање два пунна мола или

ма скупи радови, али неопходни, ако се плажа жели сачувати од одношења пијеска дејством јаких таласа.

Посебно квалитетну заштиту за очување плаже представљају камени набачаји који се постављају на одређеној удаљености паралелно са обалом.

Ови камени набачаји су у већини случајева видљиви изнад површине мора, а има их и невидљивих испод површине мора до 2 метра дубине. И један и други начин у суштини служе да се о њих разбију јаки таласи и са вишеструком умањењем снагом ударажују обалу.

Развијене туристичке државе значајна средства улажу у заштиту и уређење обале за туристичке потребе. Примјеђа ради, није риједак случај да на плажи дужине 2 километра има изграђено преко 40 мола, дужине преко тридесет метара.

Нашиим уобичајеним хвалама да нам је природа подарила прелијепе плаже морамо додати и то да оне нијесу довољне за ниво постигнуте туристичке тражње, те да је неопходно повећати постојеће и изграђивати нове.

Тим поводом Управни Одбор ЈАВНОГ ПРЕДЗЕЋА дonio је одлуку о „изради пројекта ревитализације плаже Могрен и истовремено предложио ХТП „Будванска ривијера“, као дугогодишњем кориснику ове плаже, да током предстојеће зиме изврши насипање већих количина пешчане масе директно на плажу. Овако наступи материјал море би радом таласа „обрадило“ до наредне туристичке сезоне.

ЈАВНО ПРЕДУЗЕЋЕ је, поред информација о техничким детаљима заштите и уређења плажа у свијету, прикупило и информације о изворима за финансирање ових послова. Уобичајена практика углавном се своди на следеће:

- Уређење хотелских плажа финансирају власници хотела са правом коришћења,
- Уређење и изградња градских и јавних плажа финансира држава из намјенских фондова.

Рајко МИХОВИЋ

Новоформирана плажа испред хотела „Авала“ некада и сада санације Старог града и изградње хотела „Авала“, формирале су се три нове плаже у самом центру Будве. Наравно, ове плаже је годинама требало уређивати, чистити од остатака грађевинског материјала и другог отпада. Све се то, ипак, исплатило, ако смо свесни чињенице да Будва сада нема исти број туриста које је имала седамдесетих година.

Насипање пијеском плаже вјештачким путем, може се вршити и препумпавањем пијеска са морског дна из непосредног подморја. Ова метода је коришћена у Будви на новоформирајућим плажама испред хотела „Авала“.

Насипање пешчаног агрегата редовно се ко-

ПРЕКО ХИЉАДУ НЕЗАПОСЕЛНИХ

На евиденцији завода за запошљавање у Будви, током октобра мјесеца, налазили су 1205 незапослених лица. У квалификационој структури незапослених доминирају средњошколци којих има 527.

На посао чека и 308 лица са трећим степеном стручне спреме, 218 неквалифицираних и 63 полукавалификованих радника.

Незапослено је и 47 лица са шестим степеном стручне спреме, као и 42 лица са високом школском спремом.

Од незапослених лица са трећим степеном стручне спреме, највише има продавача - 58, конобара - 60 и 45 - кувара.

Међу незапосленим средњошколцима најбројнији су туристички техничари којих има 29, док посао чека и 10 правника.

На евиденцији незапослених налазе се и 723 жене. Први пут посао тражи 454 лица, а преко три године на Бироу чека 236 незапослених.

Р.П.

КА ОБНОВИ ПРИМОРСКИХ СЕЛА

ОБНОВА НА ЧЕЛОБРДУ

Традиционална кућа брдског села, зидана тамо негде прије вијек или два, а и више, данас је у очима домаћег свијета виђена прије свега као кућа у којој се тешко живјело и живи, као она чију је скромност прегазило вријеме, која има скоро искључиво емотивну вриједност. Чува се јер су је наши стари с муком откидали, камен по камен, од околног стијења, јер су је са још већим трудом градили из Стамбола и рудника Америке. Временом је традиционална кућа постала тешка успомена која, на жалост, неминовно пропада. Читаво приморско побрђе, од Врмца и Луштице, преко Гробља, Маина и Паштровића, па наниже ка Југу, посијано је напуштеним кућиштима која полако из једне у другу годину застрајају у купину и дивљу смокву.

Нијено место, место старе куће, узима нова градња. Тај процес напуштања старог и одмах ту, поред, скоро на истом месту, зидања новог јасно је видљив - узимамо ово за примјер - дуж пута од Јаза и Ластве, па даље ка Радановићима. Проблем стarih сеоских кућа је једnostаван и рационалан: оне нијесу доживјеле процес модернизације коме су биле изложене традиционалне куће дуж саме обале. Паштровска кућа није упозната нове материјале, армирани бетон се сасвим скромно појавио тамо негде тридесетих, модерне међуспратне конструкције никада нијесу ни пристигле, кухиње су тек понегде, као у Тудоровићима, сишле са највише етаже, водовод и канализација су уведени тек у понеку, струја се појавила тек педесетих или шездесетих. Притом у структурално-функционалном погледу нијесу извршена никаква помијерања. Изостала су решења за отворе окренуте сипавици, није пронађено ефикасно дневно осјетљавање просторија, мали распони нису дозвољавали озбиљније унутрашње адаптације. Све то упућује на помисао да пред собом имамо грађитељски тип заустављен, у развоју, конзервиран на нивоу, који савремени живот није могао да прихвати. Нема никакве сумње да је поступак иновирања један од најснажнијих подстрекача и архитектонског развоја, али и чувања традиционалног архитектонског израза. И отуда, уколико се жели заштита и обnova паштровске куће, а тиме и самих села, та кућа мора да доживи озбиљно осавремењивање како би избегла судбину, рецимо једног Беришиног села.

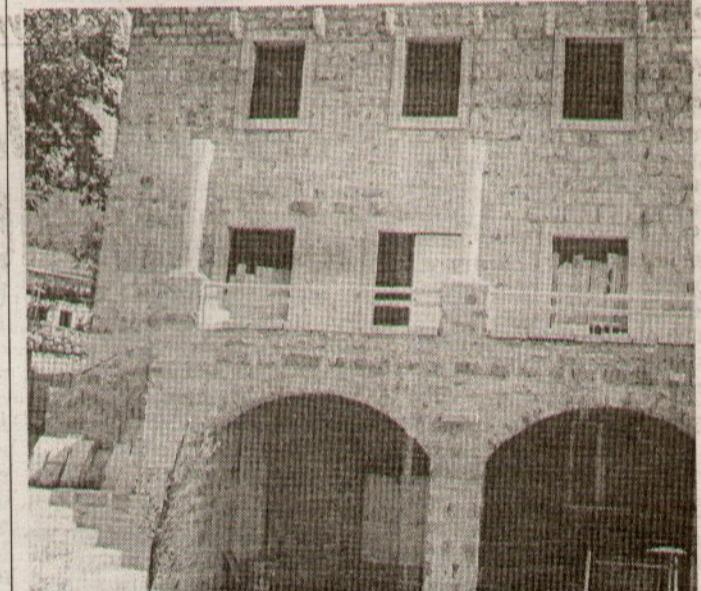
Да ли је могуће?

Код Миковића на Челобрду, одвоје ме је један пријатељ. Пера смо затекли у башти, нешто по слује, пита нас да лозу и кафу, кажемо да може, и креће да нам показује кућу. Тај објекат знам још из времена земљотреса. Када јућете у само село, а оно по својим одликама у целости одговара средњовјековним руралним композицијама, кад се нађете на срединијем отво-

реном простору „главне улице“ која дјелује, захваљујући ниским оборима са сјеверне стране, као неки покренутог трга, одатле, из те средине, па на десно, лежи та кућа. Спља је завршена, башта је формирана, на ентеријетима има још после. Но, за нашу тему, а она се овде тиче могућности унапређивања традиционалне паштровске куће, то је сасвим довољно. Шта су то Миковићи понудили битно ново? Једном реченицом: показали су да је могуће реконструисати стари објекат тако да удовољи савременом схватању конфора без одступања од традиционалног духа места. Они су предузели темељну, скоро у потпуности нову градњу, користећи притом не само

зонталним пречкама уместо ограде са пижуом. И све то са одговарајућим волуменом и у непомућеним пропорцијама најбољих паштровских зграда - и још, све у камену.

На једном мјесту је Брент Бролин у гласовитој „Архитектури у контексту“ рекао да за чување обликовне заокружености ансамбла, није довољно само поштовање правила волумен-пропорција, већ је потребна и значаја вјештином барања детаљима кроз које ће се материјализовати концепти. И стварно, у каменом, бескомпромисно солидно обликованом и изведеном детаљу мислим да лежи један од кључева успјеха куће на Челобрду. Познајем у Паштровићима

Традиционални низ-реконструисана старија кућа на Челобрду

архитектонски језик и репертоар стarih детаља који су затекли на свом објекту, већ и детаља који су били позајмљени са других кућа, па богати и из урбане средине Старе Будве. Оваквим поступком је обогаћен традиционални грађитељски израз што је омогућило да пред собом имате зграду која функционише на сасвим савремени начин. Кренимо редом: спратни умјесто приземног објекта, двоводни умјесто једноводног крова, тераса над луцима умјесто терасе над волтима, триjem са креветом умјесто самог кревета, конзоле над прозорима умјесто прозора без конзола, камени стубови умјесто дрвених сока, димњаци умјесто пећи под каналијом, па све до ограде са хори-

више десетина зграда које имају сличне додатне архитектонске елементе као што су ови са куће Миковића које сам претходно навео, па чак и сличне волумене и пропорције, али код којих је недостатак одговарајућег детаља до те мјере уочљив, да читава зграда не успијева да се издигне изнад нивоа лоше имитације. Кад желите то да избегнете, сјетите се појуке са Челобрда и своју пажњу усмерите ка реченој тријади: изведите материјализацију кроз добар камени детаљ држећи се притом правила о волумену и пропорцији, као и списака промишљено одабраних структурно функционалних елемената куће. У таквој грађевини је лијеп живот, каже Л.М. Влајадимир МАЦУРА

АКТУЕЛНОСТИ

ОБИЉЕЖЕНА 130. ГОДИШЊИЦА БОКЕЉСКОГ УСТАНКА

● Ойшишински обори СУБНОР-а Котора и Будве организовали 10. октобра прег манастиром Подгасића народни збор Грбљана, Побора, Маина и Брајића у часу 130. годишњице Бокељске устанака 1869. године

Била је то прилика да се Бокељи подсјете на слободарско устаничко прегнүће својих предака и њихову херојску борбу против аустро-угарске монархије. У тој неравноправној борби пале су многе жртве из редова устанака и њихове најачи, страдао највећи дио материјалних добара, али је и непријатељ претприје осјетне губитке. Сазнање о устаничкој и општенародној одлучности и непокретности приморало је непријатеља да проговори и уважи све основне захтјеве устаника. Прије почетка народног збора одржан је парастос свим мученицима и погинулим у одбрани српства и отаџбине.

Послије химне „Хеј Слободи“ народни збор поводом 130 година од Бокељског устанка отворио је Јово Филипов Поповић, посебно поздрављајући приступе Кривошијане чији су преци први дигли устанак 1869. године, а на збору је говорио Пеко Лијешевић.

ТУЂИН УВИЈЕК И САМО НЕПРИЈАТЕЉ

- Наши праћедови, чукуњедови и ћедови праћедова пркосно су се усправили и одбили да буду војници аустроугарске царевине, велике силе која је знала да ратује, да се државно и војно организује до перфекције, па и да влада другима. Закон о војној обавези којим су укинуте привилегије Бокељима да не морају бити аустроугарски војници био је само добар повод, а не и једини разлог да се крене у неравноправну борбу против моћне царевине и

изложе се великим људским и материјалним жртвама - рекао је Пеко Лијешевић истичући да ни за 55 година Аустрија није успјела да је наши преци заволе и прихвате као своју државу. - Она је за њих била само туђин који је дошао непозван. Своја држава била је само она Немањића, српска држава, а сви они други моћни и силни који су дошли послиje ње, и Турчин, и Млечић, и Француз, и Њемац, били су туђин, непријатељ на кога се морало кад-тад запуштати. Зато је 1869. године свијетла странница наше историје, али не и једина јер се народ ових крајева вјековима и увијек рвао са далеко јачим непријатељем, гledајући у њему туђину.

Познати су, како је нагла-

сио Лијешевић, три сељачке буне у Грбљу у 15. вијеку, будванска побуна, побуна и борбе Маине, Брајића и Побора против Млечана и против Турака, и борбе Паштровића против Турака предвођених Сулејманом и Махмутом-пашом Бушталијом, и многе буне у Грбљу, и свих заједно у Другом бокељском устанку 1882. године, у балканским, I и II светском рату и у борбама до данашњих дана, постигнута је ондјата и највећа побједа - опстало се на овим просторима и као народ и као вјера.

Збор је завршен пригодним умјетничким програмом који су извели ученици основних и средњих школа из Будве, Радановића и Котора.

В.М.С.

ДОГОДИЛО СЕ УЗ НАШУ ОБАЛУ КОД ПЕТРОВЦА

СПАСИО ИХ -ДУРБИН

Ча Каракашевић, новинар по занимању - нешто хране коју смо понијели, тек толико да нам траје до Бара, брзо смо појели. Срећом, имали смо пун канистер воде.

Трећи дан лутања морем Белоти и Каракашевић су се озбиљно забринули. Јака бура је бацила до самог ушћа Бојане у море где су се срели са албанским рибарима, с којима се нијесу могли споразумети. Чекали су повољнији вјетар који је и услиједио да би кренули ка Бару.

Но, с пучине, прилично удаљену од обале, нису могли да пронађу ниједан орјентир који би их довео близу луке. Још један дан на мору, нова неизвјесност, невријеме и паника је већ почела...

- Да би се ушло у луку, треба гориво. Немојни смо, море нас опет враћа ка сјеверу, стижемо до острва Свети Никола код Будве. Али никако да му се приближимо. Тада долази оно најгоре: таласи висине и до пет метара озбиљно пријете. „Летимо“ ка Чању и већ вјеријемо да смо отписани -присјећа се Маријо Белоти.

И коначно пети дан пловидбе и - спас. Били су на пучини код Петровца, када је стигао чамац Лучке капетаније из Бара у којему су били саобраћајни инспектор Мирко Фушић и капетан Славко Марић. Њима се убрзо придржио и чамац МУП Црне Горе у којему су били Никола Маркичић, Александар Божковић и Дарко Поповић.

Владо Каракашевић је категоричан: ово је посљедњи пут да једрилицом „претражује“ обалу. Белоти, који има дводесетнијски стаж на мору, на све гледа из другог угла.

- Било је страшно, али страх ме није одвојио од мора. Једриличарство је моја љубав, остајем вјеран плавим пространствима. Само ћу убудуће много више пазити на - ситнице.

Обојица углас кажу - велико хвала младом Алексеју Кањућу. Јер да не бијаше његовог дурбина...

С.Ш.Г.

ОБИЉЕЖЕН ДАН СВЕТОГ СТЕФАНА ШТИЉАНОВИЋА

У ЧАСТ И СЛАВУ СВЕТОГ КНЕЗА

● У Паштровићима и Будви и ове године обиљежен је 17. октобар, дан који се слави као спомен светог и праведног кнеза, српског деспота и свештеника Стефана Штиљановића

Прослава овог дана у част и славу посљедњег паштровског кнеза, који је и слава Банкаде-Збора Паштровића, почела је 16. августа вечерњом литургијом у манастиру Режевићи, а наставила духовном академијом на којој

је о светости Стефана Штиљановића говорио проф. др Слободан Томовић, министар вјера у Влади Републике Црне Горе.

У недјељу 17. октобра у цркви св. Томе у Бечићима, која је посвећена светом Стефа-

ну Штиљановићу, свету литургију је служио Епископ Будимљански Јоаникије. Прослава светог Стефана Штиљановића у његовом завијају завршена је славом духовног центра „Свети Стефан Штиљановић“ на којој је

славски колач пререзао Епископ Јоаникије пожеливши, притом, срећну славу и да свети Стефан Штиљановић заштити све хришћане, посебно Паштровиће и Будву као свој завијај. В.М.С.

ЦРКВЕНИ ХОР „СВЕТИ ЈЕВСТАТИЈЕ ПРЕВЛАЧКИ“ КРУНИСАО САРАДЊУ СА ТРЕБИЊСКИМ ХОРОМ

● Крајем септембра црквени хор „Свети Јевстатије Превлачки“ боравио је у Требињу у ћостима хору „Свети Василије Острошки“ с којим сарадио већ дуже вријеме

Сарадња је крунисана братимљењем послије вечерње литургије и концерта оба хора у парохијском дому. Повељу о братимљењу потписали су протојереј-ставрофор Арсеније Боровић, у име хора „Свети Василије Острошки“, и предсједник Црквене општине Будва Драган Филотић, у име хора „Свети Јевстатије Превлачки“, а том свечаном чину присуствовали су и Митрополит Дабробосански Николај и Епископ Задумско-херцеговачки Григорије.

Домаћини су својим гостијама из Будве, код којих су, иначе, гостовали августа прошле и септембра ове године, приредили прави братски дочек и боравак. Чланови хора „Свети Јевстатије Превлачки“ са којима су били и представници

Црквене општине Паштровићи и Кола српских сестара, обишли су манастир Тврдош, спомен-скубу борбара погинулих у рату 1991-1995. године и хидроцентралу „Требињићи“. Предсједница Кола српских сестара Зора Поповић је и овога пута, као и много пута раније на ратишту, донијела помоћ Херцеговцима.

Братимљени хорови „Свети Василије Острошки“ и „Свети Јевстатије Превлачки“

намјеравају да још више унаприједе сарадњу, а на прљеће идуће године планирају да одрже заједничке концерте у иностранству и то у Бечу и Грчкој.

Наступи хора „Свети Јевстатије Превлачки“ су све запаженији, а хор којим диригије Мирјана Пајевић тренутно броји око 25 члanova. Намјеравају да ускоро оснују и дјечији црквени хор па позивају младе да се јаве.

В.М.С.

ДУХОВНИ ЦЕНТАР „СВЕТИ СТЕФАН ШТИЉАНОВИЋ“

ПЕТ ГОДИНА УСПJEШНОГ РАДА

● Духовни центар „Свети Стефан Штиљановић“ Митрополија Црногорско-Пријомарске обиљежио овој мјесецу петогодишњи усјајеништво. Осим продајног дјела са око 400 наслова искључиво из областашуре, шу су и славске иконе, свијеће од чистој воска из манастира Дечани и слични производи и поштарине. У првом периоду запажена активност Центра на организовању духовних вечери којих је било више од 30.

- Наши гости били су многе истакнуте личности међу којима и Његово високопреосвећенство Митрополит Црногорско-Пријомарски, зетско-брдски и скондеријски и егзарх пећкији троне Амфилохије,

проф. др Радован Биговић, проф. др Владета Јеротић, Мати Макарија, игуманија манастира Соколица с Косметом, и проф. др Слободан Томовић, министар вјера у Влади РЦГ. Овдје су осим црквеног хора из Будве „Свети Јевстатије Превлачки“, гостовали и многи други црквени хорови: „Византијска пјевница“ и „Свети џеноченик Макарије“ с Цетиња, „Свети еванђелист марко“ и дјечији хор „Свети Марко“ из Подгорице, и „Свети Мученик Стако“ из Никшића - како руководија даховног центра Вјера

Станишић најављују да ће ускоро у Модерној галерији организовати изложбу икона Мати Макарије и да ће једном мјесечно организовати духовне вечери.

Рад духовног центра „Свети Стефан Штиљановић“, који не припада ниједној парохији него је посебно везан за Митрополију Црногорско-Пријомарску, помажу и Општина Будва, Јадрански сајам, ХТП „Милочер“, „Монтенегроекспрес“, ЈУ „Град Тетар“, РЈ „Свети Стефан“, посебно при организовању духовних вечери. В.М.С.

Према ријечима начелника СУП-а Будва Рајка Кујлаче, извршено је кривичнији дјела (тешких и класичних мање него прекршаја). Нарушавање јавног реда и мира такође је знатно смањено.

За разлог томе сматра се мањи број посјетилаца ове дестинације у туристичкој сезони. Гледано процентују, извршено је мање 15% кривичних дјела него у истом периоду прошле године.

Најчешћа кривична дјела

направљена током сезоне су тешке крађе и крађе у што се убрајају упадање у туђе просторије и крађе на плажи. Велики број кривичних дјела направљено је и због непажње власника, због закључавања врати и не затварања прозора. Само у августу извршено је оваквих кривичних дјела више него у свим градовима Црне Горе. У мјесецима ван туристичке сезоне, у односу на прошлу годину забиљежен је релативан пад саобраћаја

и несрећа. Прошле године догодила се 421 саобраћајна несрећа, а ове 285, што значи 136, односно 32% мање. Број погинулих лица подудара се у 1998. и 1999. а износи три лица. Лакше повријеђених у 1998. било је 39, а у 1999. години 22. Број пријава за нарушување јавног реда и мира у 1998. био је 62, а у 1999. години 57.

Већим ангажовањем патрола, настојаће се да се смањује број саобраћајних несрећа.

С.Г.

ИЗ ОДЈЕЉЕЊА БЕЗБИЈЕДНОСТИ БУДВА

МИРНА И ТИХА СЕЗОНА

Прошакла ћуришничка сезона на Будванској ривијери забиљежена као релативно мирна, у посљедњих пет година чак најмирнија

према ријечима начелника СУП-а Будва Рајка Кујлаче, извршено је кривичнији дјела (тешких и класичних мање него прекршаја). Нарушавање јавног реда и мира такође је знатно смањено.

Најчешћа кривична дјела

АКТУЕЛНОСТИ

ПРИМОРСКА МЈЕСТА

РАФАИЛОВИЋИ

На самом крају Бечићке плаže, где још ужива у слабом јесењем сунцу двадесетак људи, локали у медитеранско-рибарском стилу и они модернији, пуни су гостију. Из оближњег одмаралишта допиру гласови дјеце, а са тераса најпопуларнијих кафића чује се лагана музика. Вријеме је за послијеподневну кафу.

Баш тако, уз шољу капућина затичем у башти једног од локала и госпођу Радмилу Станишић, мјештанку, и њену пријатељицу Соњу Карапић - Михајловски, супругу познатог београдског новинара Звонка Михајловског. Радмила каже да тренутно има доста слободног времена, па послије плаže обавезно сврати на кафићу у неки од овдашњих кафе-барова. Попут се бави туризмом у приватном аранжману истиче да је ова сезона била лоша, али ипак боље него што се очекивало. - Сада наступа други период стагнације не само у Рафаиловићима,

око тридесет викендица. Сви се махом баве туризмом и риболовом.

Нико Милошев, како се пописује сликар Никола Калуђеровић један је од ријетких мјештана који је зарад сликања "баталија" туризам и риболов. - Попут сам створио извјесну материјалну базу својој породици потпуно сам се посветио сликању. Рафаиловићи су лијепо и тихо мјесто, а за мене као сликара и педестогодишњака септембар је најљепше доба године. Сада се може и фино стварати и фино одмарati. Међутим, ја скватам да многим људима, прије свега младим људима, ово спокојство не одговара - они траже неке друге амбијенте. И треба, млади су. А ја тренутно вршим посљедње припреме за изложбу у Београду.

Ников атеље је у поткровљу и гледа на море, а маља галерија је у склону кафића који држи његов син. Много слика, а на свакој: море, рибе, ракови, школјке, пјесак - све

сезонском периоду у Рафаиловићима. - Ми мјештани знајмо да уживамо у чарима септемbarskih данa. Туриста, мада не у великом броју, ипак има. То су углавном породични људи или школске екскурзије смјештене у пансион ресторана "Обала" где су специјално за њих организоване забаве. Нама млађима преко дана одговара атмосфера мјеста, али ноћу идемо у град. Окренути смо Будви због недостатка културно-забавног живота у Рафаиловићима.

На питање шта се ради у Рафаиловићима кад прође сезона, кад све замре, одговара:

- Још мало, па починje ловна сезона. То је најбољи начин да се испуни слободно vrijeme.

Скоро на самом kraju Рафаиловићa живи и један од признатијих ribara u mjestu: Borko Raftalović. Ispred kuće koja gleda na usidrenu ribarsku barku, leži velika mreža spremna za krpљenje. Bor-

Амбијенциј који пружа спокојstvo: Рафаиловићи

вићima, već i u Budvi, ali ja se никад не затварам у kuću i uviđek dobro organizujem svoje vrijeme. Koristim mogućnosti koje prужa Budva - idem na aerobik, počakham kurseve stranih jezika. Pošto je moj suprug, kao ja, sportski tip, dosta šetamo zajedno i da se prijateljimo. Bitno je organizovati se.

Госпођа Михајловски каже да је у Рафаиловићима још од априла јер јој је sin у Бару, у vojsci, па ходе да му буде ближе. Одушевљена ovim приморskim mjestom povjeraava mi da bi mogla живjeti u Рафаиловићима: - Велики град отуђује људе i prijateljstva su naјčešće koristožubiva. Рафаиловићи imaju dušu. Сvi se poznaju, pomazju, svi su tako bliski, bili oni rođaci, komšije ili prijatelji. Možda drugi misle da je sada ovde dosadno, ali se varaju - vajno je imati samo dobar krušt prijatelja.

Гледајући sa Jadranske magistrale, Рафаиловићи izgledaju tako mali, ali kada se krene u obilazak ovog ribarskog mješta iznenadi veliki broj kuća zbor kojih su prekrasna mediteranska davorišta postala sve uža. Mještani tvrde da ovde ima oko pedesetak domaćinstava i

plavo i sve zeleno. - Moja nепресушна инспирација је Медитеран, а на оваком mjestu ни један човек не може остати равнодушан, па је јасно откуд ми потреба за стваралашtvom.

И сви моји prijatelji, umjetnici, одушевљени су Рафаиловићимa и njihovom okoliniom. Zato nikađa ne propuštaju jedinstveni dожivljaj večerje stvrtje obalom.

Вrijemem je za večeru. Na terasi restorana "Tri ribara", најпознатijer i најbolje restorana ne samo u Рафаиловићимa него i šire, okuplja se gurmanti. Miris ribe se širi svuda unaokolo, a tri braća, tri ribara - Žarko, Ilija i Branko Raftalović već se spremaju za bacaњe mreža i испlovљавaju u svojoj velikoj i dobro opremljenoj ribarskoj barci. Nekođe su njihovi trofeji o kojima svjedoči i fotografije na zidu restorana. A skorošnji dobar ulov bilo je i 60 kilograma rakova koji su izloženi na stolu u bazi.

Pošto nema nikoga od braće Рафаиловић u restoranu, njihov radnik Aleksandar Kučića nas uvjerava da su oni naјbolji ribari u mjestu. Гени, шта ли? Цио dan mi одузме, а мало паре donese. Ma, уостalom, где ste vidjeli bogatog ribara?

ко nam priča kako проводи dan један професионални ribar koji se некada бавио угоститељством, ali se вратио породичној tradiцији - ribolovu: - Mreže se бацају предвече када је најмањa фреквенција на moru, kada се никоме не сметa, под условом да nije paо mrap. Uovo doba godine ribari se високим mrežama - parangalima. Ja ribam mrežama sa kruplnim okom jer што је oko veћe i riba je veća. Mreža остајe преко noći u moru, уколико је некo ne уkrade. To се, u poslednje vrijeme, често događa. Уstaјemo ranо, pogotovo ukođa u bura kao danas. Ribar naјbolje "radi" od 6 do 8 izjutra.

Na pitaњe da ли сада има ribe i koja vrsta је aktuelna u ovo doba godine Borko odgovara: - Ribe nemaju u onim kolicinama као некada, ali je ipak imao. Sada je vrijeme za gofiće, sitnije listove, ljtige. Međutim, ja svojom malom barkom sa dva motora ne mogu uloviti više od 20, 30-od 50 kilograma. U današnje vrijeme ovo је jako neispлатив posao, ali je to jače od мене. Гени, шта ли? Цио dan mi одузме, a мало паре donese. Ma, уостalom, где ste vidjeli bogatog ribara?

Ana KOSTOVITIĆ

ДНЕВНИК Н(обијара) Н(адничара)

Пише: Сабо Грегобић

ПРОШЛОСТ
МОЈЕ ГЛАВЕ

Седамнаестога септембра. Врућке, врућке... Навали народе, еве је ки точак од шлепера. Празник, рођишићи у част, десети по реду у Лесковцу, пратим уживо: кафане само за те дане, везане у низ дуж главне улице, под сунцобранима разних боја, а на столовима доминира пљескавица. Врућка. За само дводесет динара може се пробати. Око тезги возови, прави туристички. "Путници" могу да бирају јело "у мјесту" или чак током вожње градом. Пијем бозу послије дводесет година и одгонетам зашто овде воле Budvanе: постарао се за то фотограф Миле, Лесковчанин по рођењу. Budvani животом дугим већ и дјелом. Начинио лијеп мост пријатељства (на којему) сам срео многа позната лица. Увече у хотелу "Београд" проглашавају најбоље: побиједио је гост из Сомбора који је начинио пљескавицу тешку 25 килограма, широку као спаваћа соба нешто комотнијих станови. За непуну недељу овде се поједи седамдесет тона меса..

Дан иза тога. Тек започети одмор настављам аутопутем који води у главни град. Рада Васиљевић, бивши директор "Угопропреса" је прави водич; труdi се да ми све покаже, јер у колима њеним мој врли друг и колега Крсте Бијелић спава послије бурне ноћи. Заставјемо пред мотелом "Стари хрast" да се освежимо кафом. Храст испред, којим се хвале, стар је четири вијека. Подсећам их да су маслине у мом крају одреда старије, што ускоро потврђује колега Милић, новинар из Приштине који се ту обрео, пошто је са женом морао да бјежи. Рада ми испуњава жељу да видим цркву Покажницу, недалеко од братске Велике Плане (побратим града Budve) коју је 1818. године подигао Vuјица Вулићевић, да би дјелом спрao гриеже за убиство кума Карапођа. У дрвеној цркви, брвнари, јединствено по много чему, чујем глас пјесника Петра Пајића: /Српског вођу Карапођа убио је други вођа/Место где је било клање Срби зову Радовање/Убијеном и убици дигнути су споменици/Сад се сваки Србин бидеја са две своје историје/. До Радовањског луга нијесам ишао, јер доста времена изгубисмо разгледајући велики мотел уз цркву који је носио исто име, па послије свајде руковоđstva његовог с црквом преименован у име града. Чудо мегаломаније, споменик који је, кажу, подигао Борислав Срећевић који је из овога краја. Огромне хале и салони зврје празни, лустери каквих нема у другим хотелима шљаште у дивљини осветљавајући vrijeme прошло у којему се, ипак, градило. Понекад као и овде погрешно, али... Боље је и овако зидана, него рушење које је главно обиљежје послиједње деценије другога миленијума, на нашим просторима.

Двадесетога септембра. У Beogradu toplo напољу, али хладноћа стеже многа

срца. Бензин се кријумчира по ћошковима, за литар треба дати двије марке. Најтраженији артикал је шпорет на чврста горива малих димензија, назван "Спасоје", с којим ваља изграти ову зиму. Многи, међутим, не могу да сакупе неколико хиљада, колико кошта нови "изум" који краси излоге бројних продавница. Рана је јесен. Људи Прободени. Посрђу.

Првога октобра. У Budvi me дочекало лијепо vrijeme које је испунило хотеле и вијест да су јата ципола похрлила и у каторско пристаниште, па сваки ribar dnevno улови и по дводесетак kilograma. На столу два писма којима се итекако радујем јер представљају reakciju на мој текст о госпођи Biби Marisavjević које је не-давно баш у Budvi обједињала да носи нову помоћ издалеке Norveške за Crnu Goru i Srbiju. Koliga iz Novog Sada Todor Čurić mi пише да Ђорђе Radosavljević, predsjednik Društva srpsko-norveškog prijateljstva, nekadashnji zatocenik logora Rukavac, iz kojega je pobjegao zahtvaljujući norveškim prijateljima, poziva u goste госпођу Bibi u svoju vikendicu na Fruškoj Gori na neodređeno vrijeme. Smiljan Aleksic iz Jagodine trazi preko menе помоћ od госпође Bibi, nešto malo para, kako bi postala majka јer je krajnjе vrijeme za to: napunila je četredeset drugu. Vantjesna oplođnja košta dviće hiljade maraka.

Трећега октобра. На rođendan me подсећа жена, која пријети вечером van kuhje. Иза тога јавља mi се пјесник Zoran Cvjetićanin и пита да ли sam пронашао прошlost svoje glave. On, веље, јесте, објавио је управо zbirku koja nosi слично име. E, мој добри Zoran, ja-vi-ju ti се sjutra пошто по-пјем svoju jutarnju porticu grijevna, kada ustažala voda почне da teče uzvodno, kada ubijem nemam u sebi na bezbjednoj pritini, kada se сјетим prošlosti. Kada pronađem glavu.

Четвртога октобра. Na rođendan me подсећа жена, која пријети вечером van kuhje. Иза тога јавља mi се пјесник Zoran Cvjetićanin и пита да ли sam пронашао прошlost svoje glave. On, веље, јесте, објавио је управо zbirku koja nosi слично име. E, мој добри Zoran, ja-vi-ju ti се sjutra пошто по-пјем svoju jutarnju porticu grijevna, kada ustažala voda почне da teče uzvodno, kada ubijem nemam u sebi na bezbjednoj pritini, kada se сјетим prošlosti. Kada pronađem glavu.

Четвртога октобра. Волио бих да сам живио у било којем другом vijeku osim ovog našeg koji називају vijekom progresa. Више, чак, нема ni правог вина, јада се јавно пијаниста Valerij Afašasijev. Боже, толико пута сам себе видио у прошлом vijeku, negdje на blatičavom banatskom drumu с којем скрећем у krčmu u kojoj весели slikari spiraју boju s ruku i лица bi- strim "rizilngom". Ko зна, naši naši prošli životi...

Петога октобра. Силазим низ maslinjake, испод којих је све чисто као na trpezi, па се сваки опали плод види поиздаље. Ведро је и топло, море се умирило и подсећа на уље у великом каменом pilu. У Riyeći Reževića, dok koracama prema Tem波voj kuci, чујем како maslinine opadaјu. Сvetozar Vukmanović me prima по претходној naјavi: гост је "Novosti" у популарној rubriци "svedok veka". "Odlicno sam - каже - mazak opet dobro radi po-

КУЛТУРА И УМЈЕТНОСТ

УЗГРЕДНЕ ЗАБИЉЕШКЕ (14)

ПИШЕ: Ерих Кош

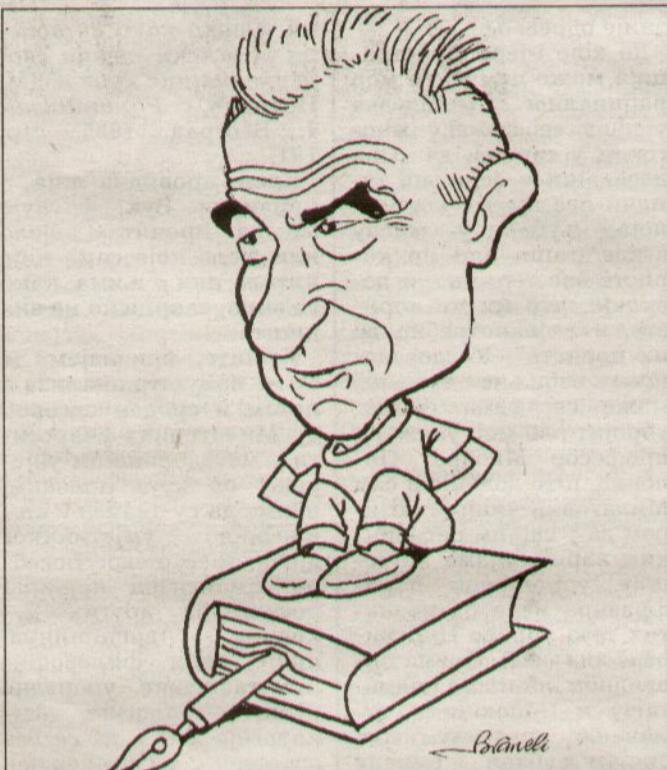
Док читам и док ово бејским испод мог прозора, на морској плажи, деца се играју и чиче од задовољства. А родитељи, грађани овога света, радосно их посматрају. И то је чињеница.

„Политика“ извештава (26. VIII 98.), а и друге, опозиционе новине, да ће на овогодишњем БИТЕФУ (који стално асоцира на БИФТЕК) са изузетком трију представа све остала бити „неречите“, што ће рећи без речи, а можда и неме, ако се искључује критици који су сад у моди. Остаје да очекујемо да ће на следећем БИТЕФУ бити уприличене представе без глумаца, без редитеља, без декора, без музике, па најзад и - без гледалаца.

Г. К. Честертон, који је иначе волео да на енглеској, још викторијанској литерарној сцени, приређује изненађења, написао је есеј „У одбрану бесмисла“. Умерено се позивајући на Луиса Карола и његову „Алису“, а много више и са већим похвалама на Едварда Лира и његовог „Пса са светленим носом“ први се у рационалној атмосфери викторијанске Енглеске осмелио да се заложи за „бесмисао“ у литератури као неку врсту сатиричне критике „свега постојећег“. Ипак то, рекло би се по њему, није још бесмисао надреалиста или, поготово, садашњих наших постмодерниста. Јер он каже: „Наша залагања да бесмисао представља нову литературу (готово да бисмо рекли један нови смисао) било бы готово потпуно неодбранљиво кад бесмисао не би било ништа више од естетске забаве. Ништа сублимно артистично никад није произшло из чисте уметности, као што ни ништа нарочито мудро није произшло из чистог разума. Јер увек мора постојати богата морална основа за сваки естетски прираштај... Свака велика литература увек је била алегорична - алегорична у извесном смислу у односу на цео свет... И, стога, ако бесмисао заиста треба да буде литература будућности, она мора да има своју верзију космоса да понуди.“

У Београду дан осване леп. Али око два-три сата од Земуна почну да се окупљају црни облаци. И обично кад службеници крену кући из својих канцеларија, одједном се ослејају киша и док се снађују и укрцају у аутобусе и трамваје добро их скваси, па и окупа. Тој киши, досетљив какви јесу, наденули су име „чиновничка киша“.

Трасимах - Сократ, у њиховим дијалозима: „Лакше је питати него одговорати!“ Можда је тако било у време детињства човечанства док су се још прве ствари посматрале и решавале. Али данас, бар кад је о књижевности рече, готово да је текже пита-

ти то давати одговоре, будући да је већ толико одговор дато, да је бар кад је реч о питањима која се тичу литературе - односа међу људима и збињавања у друштву, понашања и реализација појединачног, већ толико много речено. Уосталом, свако питање садржи већ и извесно сазнање бар дела одговора, јер га иначе не бисмо ни могли постављати. ПРОНАЋИ ПРАВО ПИТАЊЕ, актуелно питање, садржи и идеју могућног одговора и то је оно најважније што стоји пред сваким писцем од заната и амбиција. Кад нађе питање, он је већ и нашао начин да дође до одговора или га је бар наслутио, а то је ствар више технике но сазнања и вештине изражавања.

Персифлажа, изругивање путем измотавања, постала је мода изражавања у једном делу светске и наше литературе, још од надреализма, па наравом, у различitim набојима. (Бележимо то поводом недавног превода и издања Јонескове „комичне једночинке“ „Енглески без професора“ у издању „Књижевне општине Вршац - КОВ“, снабдијевене приказом Јовице Аћина који се том приликом осврће и на ранија Јонескова слична дела - или - недела.)

У ствари, реч је о томе да је известан број писаца, имајући у основи критички, негативан став према друштвеним појавама свога времена, немајући при руци ни неки позитивни идеал ка коме би се усправљали, па следствено томе ни неке чврсте критерије према којим би судили, у недостатку чврсте основе и образложеног суда, прибегао, на известан начин слично ренесансној комедији del arte, измотавању, кревељењу, исмејавању, мањом хаотичном и наизглед импровизованом. И не може се порећи да су писци тога реда и правца имали извесно време успеха и код критике и код публике, читалачке, па и позоришне, која је, као и она у

време комедије del arte, и сама пристајала да учествује у представи, па чек и да буде и жртвована тој представи, побијена митраљезима, као у поменутом Јонесковом комаду. Од неко доба раде то и неки наши писци, првенствено, с највише успјеха, бар кад је реч о публицијети и постигнутим величким тиражима књига: Светислав Басара и Милорад Павић. У неколико књига заредом, од којих су, бар неке, оне прве нарочито, биле веома добро примљене и високо оцењене од постмодернистичке критике.

Али треба имати у виду да све новости и сви нови, модернистички правци у књижевности, према оној познатој изреци Оскара Вајлдса да је све што је модерно осуђено да постане немодерно, после неког времена имају тенденцију да се понављају и да испрепреце своје дејство. Да открију своју игру и да засите публику која је схватила у шта је увучена и упозната све мајоничарске трикове извођача. Ваља ово имати на уму: велико, стално измотавање, које се безграницно понавља и препродукује прети да се претвори у умотавање. Шаљива, шеретска критика прети да и сама постане до система који се исмеја, па престаје да делује критички на читаоце који својим критичким ставом надилазе оно што је изругивач узео да изругује. И, бележи ово, паде му на ум једна виспрена осуда Јована Скерлића који је негде у својим списима, оценујући књижевну делатност Лазе Костића, написао за њега да је тако дуго и толико упорно изигравао шерет-будалу све док му та маска није прирасла за лице.

Није овде реч о осуди већ само о упозорењу, ако то сме да се учини.

Налазио сам у новинама да је стање у земљи описано као: компликовано. Затим као напето. Па као опасно. Драматично. Кризно. И, најзад, данас, као - коматозно.

КРУГ, ОБАЛОМ (11)

КОСТИЋЕВЕ „ПТИЦЕ НЕСПОКОЈА“

ПИШЕ: Мило КРАЉ

Овог мјесеца навршиле су се двије године од када је велики неспокојник,

аутор бројних књига поезије и четири романа (за дјецу) неуморни путник и репортер који је своје путописе и записи такође сврстао у неколико књига, склопио своје очи пуне свијета, ње гових радости, али и сјете. Писао је поезију до посљедњег даха, вјеровао у њу, али се и „спасавао њоме“, како ми је неријетко, за наших сусрета говорио.

А пријатељовали смо и сријетали се дуже од три деценије, а нарочито у

годинама прије него што се повукао у своју херцегновску „луку“. Својевремено, као репортер „Политике“, долазио је често и радо у Подгорицу када смо се редовно сријетали, а мало који је одлазак у Београд прошао би да и ја њега не потражим. Уосталом, није га ни било тада тешко наћи - тек што би предао рукопис редакцији или позавршавао неке друге послове слизио би у ону стару, добру „Липу“, и касније, у „Српску кафанију“. Тек бисмо сјели, око нас се, обично, окупљало друштво јер Душко је друштво привлачио као магнет. Био је ауторативни, али ненаметљиви „господар“ стола; причали смо, дабоме, и ми, али много радије слушали његове приче, најчешће ведре, а увијек занимљиве. Јер он није својом сјетом, а богеме и тешким животом, нарочито у једном раздобљу, хтио да оптерећује људе око себе.

А хроника Костићевог биљека: сиротињско дјетињство уз честа сељења, па оскудне и бунама испуњене студентске године, па рат који је, од почетка до краја, провео у партизанској колони, па многе послјератне обавезе и уредништво, али и „шегртовања“ (израз је такође његов) на различитим културним и друштвеним пословима, па новинарство (о чему сам већ нешто писао у овој рубрици). И тек онда, по сљедњих деценија живота - мирујија лука, то јест - херцегновска тишина, и она пуна сјећања на пређене друмове, пуна преиспитивања, осјенчена и наслућивањем смрти. Ту, у том херцегновском поднебљу, написао је знатан дио своје поезије (лирику југа, како је називају критичари, истичући њено посебно мјесто у пјесниковом обимном и значајном

опусу).

Његово дјело читано је, хваљено и награђивано, али га, нарочито у једном раздобљу, нијесу мимоизлазиле ни „горке чаше“. У својим сјећањима која је, на моје наговарање, почетком деведесетих година записивао у „Стварању“ о томе сам каже:

„Навикао сам се ја и на жешће ствари. Нико није тако грубо насрнуо на моју прву књигу као Велибор Глигорић у Миндеровићево „Нашој књижевности“. А били смо и остали до краја велики пријатељи. Или Зоран Мишић кад је моју лирику „меког и љежног штимунга“ претворио у синоним приземне поезије и примјер како у бурним модерним временима не ваља писати, не примјеђуји да и сам упада у своје врсте догматизма. Или Петар Цацић. Или Радомир Констатиновић који је био пун хвале приказујући збирку „Земљи вољеној“ - некад, некад. Па је пролазило вријеме, па су неки узели и друкчије да ме третирају. Чак је и Зоран Мишић, у два маха, пред смрт признао да је био неприведан према мени. Извињавао се у присуству два моја пријатеља...“

Душана Костића људи памте не само као духовитог и господственог човјека који је свуда стварао пријатујући атмосферу (упркос оном „птицама неспокоја“ - како се и зове једна његова књига - које су га изнутра кљувале), него и човјека спремног увијек да помогне свима, а посебно млађим писцима.

Душан је умро 19. октобра 1997. године, послије операције, од неизлечиве болести. Иако сам знао да је и од чега је болестан, након вијести о смрти требало ми је времена да схватим да се никада више нећемо срећти. Ипак, „срели“ смо се још једанпут и то недуго послије његове смрти. Био је то, заправо, сусрет са његовом постхумно објављеном књигом стихова „Како ће се ово звати“ коју је за штампу приредио Велизар Бошковић. Овај Костићев пријатељ који је, раније, објавио и веома значајну књигу разговора са њим, рукопис збирке добио је на аманет од аутора - у болници, неколико дана послије операције. Ево шта је о томе, у поговору књизи, написао Бошковић:

„Са осјећањем нелагоде

и бојазни да га не узнемири, приступам болесничкој постељи.

„Срећне ти ране, Душане!“

„Хвала!“

Стисак руке.

„Чујем, добро си поднио операцију.“

„Добро.“

Краткотрајни дијалог, ћутање и поновни осјећај нелагоде. Чини ми се, осјећамо је обојица, свако на свој начин.

„Како су твоји?“ - пита

Кажем да за дан-два одлазимо у Београд.

„Ево ти“ - каже - рукопис моје нове збирке пјесама. Прегледа, ишчитај.

„Да је читам са оловком у руци, Душане?“

„Како год нађеш за сходно.“

Узимајући из његових руку омот са осамдесет пјесама, осјетио сам пјесникове ријечи („како год нађеш за сходно“) као израз крајњег повјерења, што ме је узбудило и испунило најприје одговорношћу за рад који ми представљају, затим истинским задовољством и радошћу, изузимајући, дабоме, околност да је пјесник тешко болестан“.

И био је, заиста. Послије мјесец дана отишао је заувијек од нас, не угледавши своју збирку штампану.

Појавила се отрилике годину дана након његове смрти.

Доживо сам је као поновни сусрет са пријатељом - пјесником, за право вратила ме у тренутке кад се он, онако снажан и крупан, рвао са смрћу, кад је грабио да још нешто од свог већ раније започетог горког дијалога са свијетом преточи у стихове, кад је те стихове, прикован за кућу и болесничку постељу, дотерирао, знајући да је то коначна верзија - она за вјечност.

У напису који сам по водом те књиге објавио у „Побједи“ између осталог сам записао:

„Иако су стихови Душана Костића поодавно већ били објављени тамним бојама неспокоја и тихе, прије свега моралне побуне, они су, приближавањем смрти, постали све тамнији, а рукопис аутора све грозничавији. Ако су - а јесу, наравно - постали рентгенски снимци пјесниковог оболјелог тијела, ова књига је снимак његове душе у тим посљедњим годинама“.

Због тога сам и текст назвао „Предсмртни снимак душе“.

КУЛТУРА И УМЈЕТНОСТ

ПОГЛЕДИ

Неуобичајено агресиван одговор проф. др Вука Милатовића из уз то учестало помињање (30 пута) мора презимена (уз "извиђење" подсјекам на Фројда: ради се о несвесној опсесивној фиксацији која упућује на почетне симптоме присилне неурозе) представља изврстан повод за анализу његовог текста као прије свега инспиративног психоаналитичког материјала. Али и психоаналитички неупућен читаоцу биће јасни узроци оваквом, дијелом хистеричном реаговању. Ако знамо да је др Милатовић директор угледне Филолошке гимназије у Београду и уз то професор на Учитељском факултету и ако просто утврдимо да његов текст представља узоран примерје првог тумачења (истина, да му лакше буде, примерје увељко карактеристичан за један вид школског/универзитетског приступа), онда могу само захвалити драгом Богу што сам после такве напомене извикао живу главу и што, мада с опрезом, ипак могу исписивати овај одговор.

Занимљиво је да у овом случају, противно баснописцу, наш Вук постаје лија која, мијењајући своју ћуд, читаоца свјесно води на криви пут. Наиме, предмет нашег спора уопште нису, бар не за сада, питања књижевне методологије, херменеутике или семантике текста (о којима јамачно, изузев навођења неколико имена, наш директор не зна ништа). Ријеч је о нечemu много елементарнијем: о његовој анализи Његошеве гласовите пјесме о којој у одговору не проговара ни ријечи, по свему су-

ВУК КАО ЛИЈА ИЛИ МЕТАФИЗИКА КАО ФРУСТРАЦИЈА

• Поводом најиса „Тумачење или банализација“ Вука Милатовића, објављеној у седмичарском броју „Приморских новина“

дећи, стога што несвјесно осјећа или прихвата да она заиста представља подсмијавање Његошеве, без остатка, метафизичке творевине. Тако нам наводи неколико аутора у вези чијих тумачења површино и погрешно, свагда понављајући се у празнини, вели да је „Агапе/агапи и у старогрчком и новогрчком опште начело љубави, космичке и хришћанске“, откривајући тако, поново, несвјесно, уз савршено непознавање и разлоге своје фрустрације. Да је којим случајем макар и површино читao пресократовце, Платона и апостола Павла, на које сам у својој уводној скиси поименице указао, овако нешто никада не би могao ни помислити а камоли изговорити. Аутор нам је тиме, макар и невољно, јасно показао да, сагласно свом скромном интелектуалном опсегу, и није био у могућности да у анализи Његошеве пјесме употреби ништа друго до мноштво тријуалних синтагми као што су да је та „пјесма о снажној и идеалној љубави“, о „љубави издигнутог до небеских висина“, или „слову љубави“, „љубавни занос“, „љубавно-эротски занос“, „љубавни доживљај“, велика љубавна пјесма, које све, како сам већ рекао, остају у равни сликовитих реторичких исказа, којима савршено недостаје било какво преци-

да покуша да каже нешто бар привидно смислено о значењу ове Његошеве, без остатка, метафизичке творевине. Тако нам наводи неколико аутора у вези чијих тумачења површино и погрешно, свагда понављајући се у празнини, вели да је „Агапе/агапи и у старогрчком и новогрчком опште начело љубави, космичке и хришћанске“, откривајући тако, поново, несвјесno, уз савршено непознавање и разлоге своје фрустрације. Да је којим случајем макар и површино читao пресократовце, Платона и апостола Павла, на које сам у својој уводној скиси поименице указао, овако нешто никада не би могao ни помислити а камоли изговорити. Аутор нам је тиме, макар и невољно, јасно показао да, сагласно свом скромном интелектуалном опсегу, и није био у могућности да у анализи Његошеве пјесме употреби ништа друго до мноштво тријуалних синтагми као што су да је та „пјесма о снажној и идеалној љубави“, о „љубави издигнутог до небеских висина“, или „слову љубави“, „љубавни занос“, „љубавно-эротски занос“, „љубавни доживљај“, велика љубавна пјесма, које све, како сам већ рекао, остају у равни сликовитих реторичких исказа, којима савршено недостаје било какво преци-

зије одређење. До које мјере фрустрација може помутити моћ рационалног мишљења уочава се, између многог, и у тврђњи да „Сви досадашњи озбиљни тумачи ове пјесме користе појам љубави у смислу агапе/агапи, али не користе ове термине, и добро је што их не користе, и није потребно да их користе“. У „досадашње озбиљне тумаче“ може се, нема сумње, убрзо и мој уважени професор Миодраг Поповић, што додуше и сам Милатовић чини (с обзиром да у својим реторичким варијацијама најчешће упршћено парапразира неке од познатих теза управо Поповићеве анализе). Према провидном лијином подметању и Поповићево тумачењу подразумијева „појам љубави у смислу агапе/агапи“ (мада овај термин, „како и доликује угледном професору“, Поповић не користи). Колико је директору страно и пажљivo читање (разумијевање и не очекујем), показује неколико јасних Поповићевих реченица, у којима је хришћанско значење овог појма у Ноћи скривља вијека не само доведено у питање већ и директно укинуто:

„Није се Његош није шолик удаљио од хришћанског као у љубавним ћесмама... Његош је у машти волео друшчије по хришћански ћесни-

ци. Онако како су волели исламски јунаци своје дивошице хурије“ (М. Поповић, Романтизам I, Београд, 1985, стр. 191).

Елем, провидна лија, а привидни Вук, упућује ме да прочитам дјело или дјела која сама није читала или о њима, како се види, савршено не зна ништа.

Уопште, признајем да су ме немушта анализа а потом и сродан одговор др Милатовића учврстији у методолошком ујеђењу од кога полазим, наиме да су значењу књижевног умјетничког дјела, Његошевог посебно, иманентна највиша постигнућа других духовних дисциплина, прије свих филозофије/метафизике, упоредне религије/теологије, психологије ит.) и да се без основног разумијевања ових дисциплина (које Милатовић не само да не познаје, већ према њима осјећа нескривени отпор, као и према учењу уопште) дјело не може ни приближно истинито разумијевати.

Истини за вољу, са једним се Милатовићевим судом на крају ипак, у извјесnoj мјери, морам сложити. Овога пута одлучношћу правог вука закључио је да послиje мога по свему испразног тумачења „нико не би пожелио да прочита Његошеву најљепшу пјесму“. Наравно, уколико се у виду имају читаоци

блiski духовном и интелектуалном сиромаштву онога који такав суд изврши. Али таквима моје анализе нису ни упућене.

П.С.

Штедљиви уредник ме је обавијестио да за овај текст не очекујем хонорар. Не могу држати бесплатна предавања неталентованим ученицима.

Проф. др Синиша ЈЕЛУШИЋ

НАЈЧИТАНИЈЕ КЊИГЕ БУДВАНСКЕ БИБЛИОТЕКЕ У ОКТОБРУ

1. Милицав Савић: *Оживљици шишине*, роман
2. Миленко Стојићић: *Андринев ћесмар*, приповијетке
3. Владмир Висоцки: *Био сам душа лошег друштва*, поезија и проза
4. Цером Дејвид Селинџер: *За Еслме*, приче
5. Гајт Газданов: *Вече код Клер*, роман
6. Тес Герицен: *Укленаш берба*, медицински трилер
7. Хорхе Луис Борхес: *Алеф*, приче
8. Чарлс Буковски: *Пјесме 1955-1984*, поезија
9. Јасмина Ана: *Укус ћорока*, роман
10. Ласло Вегел: *Вишенишашајијов разбој*, есеји

Тренутак у којем устаје из кревета, тихо отресајући са себе остатке сна, није се значајније разликовао од других осим што је управо тада зазвонио сат. Човјек који устаје, не може са сигурношћу рећи на основу којих разлога или убијећен је да негде напољу мора постојати објашњење због чега је синоћ прије лијегања навио будилник од свих могућих времена баш на ово у којем се огласио. Вјероватно постоји нека важна обавеза која мора бити извршена. Али, та обавеза је нијема и он узалуд покушава да је се сјети. Да ли још увијек очекује да буде извршена, та обавеза, јер час извршења - час је ишчезнућа. Но, ништа од тога није важно. Више није. Човјек који устаје чини то одговоран према дану, спреман да испуни сваки његов захтјев. Пун повјерења. И уплашен. Можда је - забринут - ипак права ријеч, јер није извјесно да и ово буђење неће, као и многа прије њега, остати угаšено, без сврхе и без вриједности.

Стога!

...

Палцем и кажипрстом, полако и чврсто, узео је кључ, гурнуо га у браву, окренуо једном, окренуо још једном. Док је десном руком вадио кључ из браве, лијевом хвата кваку и отвара врату...

...

Блажено да је царство самообмане, помислио је и можда изговорио. Напољу неманичега: само облаци набреклих утроба, пуни кише, који чекају повољан тренутак да се испразне и увесьле своје ријетке љубитеље. Ти облаци и ваздух што мирише на влагу; суморна замрачност и нека устајала лица која промичу нечујно поред њега. А он? Он уопште не изгледа као не-

ко. Сасвим обичан човјек који хода улицом, без јасно одређеног циља. А људи? Људи не постоје.

Замишља:

Срећу се на улици. Између њих је бара. Довољно дубока да уколико један угази у њу, сигурно ће напунити ципеле том водурином. Но, негде по средини те баре провукла се трака скоро сувог асфалта, тачно по мјери да се прође. Гоњени жељом да поштеде себе понижења које носи хладна вода у ципели, упутили су се ка тој стази. (Био сам ближи и први сам закорачио по стази, он за коју секунду касније, и управо када је требало да се разминемо - истина је, направио сам му пролаз уљудно искосивши своје тијело, и малчице, тек малчице загазио у бару - он ме је погледао и, на моје велико чуђење, хитро коракнуо у страну, равно у воду. У тренутку осјетио сам како ми се ципеле пуне водом, чарапе полако натапају, схвативши да ћу доцније узалуд чистити флеке прљавштине, да... Погледао сам га брзо, и због нечега било ме је стид: тај човјек стајао је у бари и чекао да прођем. Када сам прошао он се вратио на оно парче асфалта и по њему наставио даље. Ето, то би било све. Још само ово: он није ни трепнуо, није се ни подигао прсте да бар некако ублажи грозне посљедице онога што је учинио. Као да сам ја тај с обије ноге у бари, као да се мени све то дешава, а он, ето, посматра тај заустављени тренутак живота, равнодушно га претежући по времену без икаквог израза на лицу.)

Замишља:

И пита се да ли је том човјеку могао упутити коју ријеч захвалности, макар поздрав, можда

ступити с њим у разговор. Али то питање убрзо одбације, јер већ дugo изbjегава да разговара са другим људима. Гади му се оно лицемјерно ужијавање које разговор производи, као наводно неко нешто сазнаје, саговорници постају свједоци један другом у свакој работи, зближавају се и откривају један другог. Ништа од тога. Разговор има смисла тек ако је постепено одгонетање, не ријечи колико онога што се ријечима покушало сакрити. Али такав приступ захтијева посебан напор, савршено концентрацију и језиву прецизност у изражавању. Дакле, ништа. Он не разговара. Он болује од савршенства.

Замишља:

Ходао је и раније овом улицом, ништа се није промијенило; иако није очекивао да се ишта промијени он је увијек изнова утврђивао стање непромијењености, што му причињава одређено задовољство, истина пригушену, али и довољно да одржи илузију одлучивања о животу.

Није био баш потпуно сигуран како би поступио да једног дана, шетајући, установи како се нешто промијенило, и да та улица више није она на коју се навикао. Да ли би викао? Да ли би био бијесан? Или би мирно прихватио чињеницу да та улица није више његова, већ туђа, страна, те да њему не преостаје ништа друго осим да тражи нову, ону која ће на прави начин разумјети шифру његових корака.

Замишља:

Угледао је излог неке продавнице и прибли-

РАЈ

КУЛТУРА И УМЈЕТНОСТ

НОВЕ КЊИГЕ

У прошлом броју Приморских новина приказали смо занимљиву књигу Михаила Епштейна, Постмодернизам. Књига је одиста вишеструкко инспиративна по нашем мишљењу и због могућности да нам послужи као предлог за размишљање о нашој савременој књижевности. Одмах се наметну и писац Светислав Басара који као да је у необичном дослужу са дјеловима Епштейнове књиге, иначе објављене прошле године, и њему потпуно непознате.

Неслагаша књижевних критичара, услиједила најава награде за 1997. годину, усмјерила су пажњу на увијек актуелан скоб традиционалног и новог. Одиста, Данојлићев роман, Ослободиоци и издајници, за читаоца „удобан”, попут разглажене ципеле, и стога у својој врсти узоран, у оштрој је супротности са Басариним Looney tunes којем је награда измакла. И то је несумњиво било још једно разглђивање наше духовне униформности и уобичајено митологизованог система мишљења.

Запитали смо се, дакле, да ли је Басара постмодерниста, или је постмодернизам у његовом роману (уколико ипак задржимо овакву жанровску одредницу) крену у откривање новог, у протомодернизам, како би Епштейн рекао?

У Looney tunes нема више објединујућих начела. Чак ни жанровске одреднице која би дјело довела у везу са макар којом конвенцијом. Није у питању чак ни историја, премда у поднаслову стоји: „Манично-параноична историја српске књижевности у периоду од 1979-1990. године“. Ријеч је, истини, о историји ван она званичне, хронолошки срећене и признате. Дакако, нестале су и све друге одреднице битне у дјелу чија је на-

мјера да покаже некакву, макар и такву, историју. Нестали су простори и вријеме, позната начела каузалности, нестао је у цјелини компас конвенција, чак у негативном смислу (као одбачене, оне наиме и даље могу постојати, као што црно увијек подразумијева бијело).

Looney tunes представља деконструкцију на дјелу. „Степенице“ приче не воде никада-прича се, каже се на крају, наставља; збиња се одвијају истовремено, али на разнородним мјестима. Свјет као да је испражњен од познатих значења. У Looney tunes су, најзад, смијешани живот и литература, у њему некакав модерни Бенци, у ововременом Крику и бијесу, саопштава фрагменте, халуцинације, делиријумске визије и неочекиване илуминације. Усто нам писац, у више наврата, још и каже да је његово уобичајено стање у времену које настоји да слиједи било пијанство.

Пијанство и „пијанство“ ове књиге, заправо су, ма колико то парадоксално звучало, отпор редукцији и поништењу. Та пијанства откривају све оно што године 1979-1990. нису жељеле да виде: чињеницу да су се неопозиво смијешале стварност и фикција при чему се фикција материјализовала у најбуквалнијем смислу, а стварност постала фiktivna. И преселила се, између осталог, у чувени београдски драгетор у Нушићевој, међу његове ноћне посјетиоце. Када су руковођење државом преузели ликови из Дисидентских (тако Басара назива Добрицу Јосића) проза, читаоци и грађани су добили заслужену казну-досадно штivo критичког реализма и симулакрум живота.

Отуда у овој књизи опет сјенка Данила Киша. Јер, књижевност није почињење текстом колико ги-

тада је, каже Басара, најзад дonio одлуку да је свршено са мимозом.

У Looney tunes Басара, дакле, иде другачијим путем-као и сви постмодернисти и он укида модернистичку опчињеност чистом реалношћу текста, и, уз то, гради циновски контекст, такав да тексту у њему може да се догоди чак и да нестане. Остаје слободна игра са знаковима, будући да је непотпун и недовољан било који облик рационалног субјења. Предмети су сведени на означитеље, раскринкава се „метафорика присуства“ у својеврсној интуицији празнице која се назире иза тих означитеља.

Живећи, пак, у систему „пуноје бескрајно зјапеће празнице“, Басара је могао добити инспирацију за своју слободну игру и у такозваној стварности је нестао сваки облик рационалног субјења. Оно што се догађalo у свјету-стварање хиперреалности средствима масовне комуникације, догађalo се и код нас-средствима идоложије и њених опуномоћеника у сferi kulture. Басара је у таквој стварности интуитивно, манијакално-параноично, наслутио пра-зину и слободну игру, не више означитељима, већ људима и судбинама. Разоткрио је „Потемкинова села“ наших простора-у политици баш као и у књижевном животу.

Тако су и романы Дисидентовог круга учинили да појавност почне да личи на те романе. Материјализовала се најзад мрачна тежња људи да живе у симулакрум из кога су нестале све апорије и завладала семантичка тотализација.

Отуда у овој књизи опет сјенка Данила Киша. Јер, књижевност није почињење текстом колико ги-

гантским контекстом, која га увијек чини другачијим. Хајка на Киша у годинама послије Брозове смрти, у којој иста манично параноична Басарина интуиција налази прсте Великог дисидента, само је покушај да симулакрум опстану, да се они који ни у шта не вјерују најзад не суоче са нишавилом. Киш је начинио финерезове на тјелу етика и на тјелу поетике.

Ни Басара, увјерићемо се, не гледа на књижевност као на нешто секундарно у односу на друштво у којем настаје. Језик је „репрезентацијски инструмент илузија“. Из њих се скривају моћни облици доминације, репресије, поретка и представа о човјеку и друштву. Језик је оруђе моћи, а то данас понајбоље показује снага мас-медија.

И књижевност је језик, и она може бити и јесте у игри моћи. И она може да управља знањем. Оно што се догађalo на глобалном нивоу, додигло се, далеко нехуманије, болије и трагичније, код нас. А за то јесте одговорна и књижевност која је створила нашу представу о себи, представу о будућности, која је дискриминисала једне, дисциплиновала друге и начинила симулакрум који се у периоду од 1979-1990. године темељно затресао и крену још страшнијим смјером.

Фантомски свијет створења од ектоплазме и људи од стиропора шетају Басариним Looney tunes заједно са познатим именами књижевне и политичке сцене, а у земљу у којој сте се сами могли позвати на књижевно вече и читати било шта, или носити свежање празних листова уместо књиге. У којој сте заправо изгубили свако значење и постали

пушки означитељ. При том ништа мањи није делиријум такве друштвено прихваћене стварности од пијанстava кроз која пролазе Басара и другови у параленој историји књижевности названој Looney tunes.

Наравно, Басара је одбацио илузiju да је било коју историју могуће приказати онако како се збила. Он одбације позицију свједочења јер би тада начинио некакву хијерархију, правио интерпретацију, „превиђајући“ оно што не разумије. Зато одбације чак и временске хоризонте и познату перспективу. Появе се не поклапају саме са собом, оне трпе темпорално премијештање, баш као што је Басара у дјелу истовремено на неколико мјesta. Како је то могуће? Као језик? Као знак (или као значење)? Расијавање знака (Басаре) у другим контекстима? Нема чврстог контекста - он је неограничен, непrekidna је игра између цјелине смисла и мноштва његових значења.

Басара иде, рекло би се, намјерно, у правцу нечitljivosti текста, оне де-конструкцијске нечitljivosti-заправо немогућности његовог потпуног разумијевања. Идејама је немогуће одредити топос, оне су тек хтијења у потрази за предметом. Нестале су теоријске или практичне „конструкције“. Готово је са мимозом. Читава стварност, и ми у њој, постали смо текст. Остаци извјетрилих илузија у Басаре су мутни пастиш и каламбури.

Ко што се „несвјесно“ дешифрује неурозама, та ко се и језик (који де-конструкционисти разумијевају као непроријан) манифестије метафором. У Басаре је ријеч о манично-параноичној историји срп-

ске књижевности. Метафора, као што видимо, управо указује на болест.

Код Басаре се, за разлику од постмодерниста, осјећа моменат прекида старе игре прошlost-будућност. Нема утопија, али се не осјећа ни потреба за њиховим пародирањем. Наступила је демитологизација времена, а то је, ипак, некаква будућност, макар се појављивала без узвичника, а са циновским знаком питања на крају. И има у свему, ипак, извјесne сентименталности. И неодређене носталгије.

Питајући се на шта је Никола Милошевић мисlio када је рекао да Басара спада у ред писаца који немају очева (а убијена, при том, да он ипак има очeve, или бар оца, на примјер, у Данилу Кишу), схватила сам да се то може односити на чињеницу да Басара из завршности прелази у почетност као модус мишљења. Он није посмодерниста, већ протомодерниста (ако, као што Епштейн предлаже), задржимо и могућности да тим префиксом подразумијевамо и Протеја, односно не-прегледне могућности.

И код Басаре готово да можемо наићи на „трепераву естетику“ - на то да читалац никад не зна да ли је неки дио текста оригиналан или цитат, искрен или пародичан, јер се стече ауторске идентификације мијења од ријечи до ријечи. При чему су ти цитати скривене, стидљиве форме искренисти. И сасвим неочекиване сентименталности.

Најзад, да ли је Басара случајност, производ власти хировитости, или је заокрет у књижевности? У то ни сами нијесмо увијек сигурни. Ово је почетак трагања за одговором.

Божена ЈЕЛУШИЋ

КЊИЖЕВНОСТ У ИГРИ МОЋИ

НОВЕ КЊИГЕ

У прошлом броју Приморских новина приказали смо занимљиву књигу Михаила Епштейна, Постмодернизам. Књига је одиста вишеструкко инспиративна по нашем мишљењу и због могућности да нам послужи као предлог за размишљање о нашој савременој књижевности. Одмах се наметну и писац Светислав Басара који као да је у необичном дослужу са дјеловима Епштейнове књиге, иначе објављене прошле године, и њему потпуно непознате.

Неслагаша књижевних критичара, услиједила најава награде за 1997. годину, усмјерила су пажњу на увијек актуелан скоб традиционалног и новог. Одиста, Данојлићев роман, Ослободиоци и издајници, за читаоца „удобан“, попут разглажене ципеле, и стога у својој врсти узоран, у оштрој је супротности са Басариним Looney tunes којем је награда измакла. И то је несумњиво било још једно разглђивање наше духовне униформности и уобичајено митологизованог система мишљења.

Запитали смо се, дакле, да ли је Басара постмодерниста, или је постмодернизам у његовом роману (уколико ипак задржимо овакву жанровску одредницу) крену у откривање новог, у протомодернизам, како би Епштейн рекао?

У Looney tunes нема више објединујућих начела. Чак ни жанровске одреднице која би дјело довела у везу са макар којом конвенцијом. Није у питању чак ни историја, премда у поднаслову стоји: „Манично-параноична историја српске књижевности у периоду од 1979-1990. године“. Ријеч је, истини, о историји ван она званичне, хронолошки срећене и признате. Дакако, нестале су и све друге одреднице битне у дјелу чија је на-

жио му се. Мутно стакло никако није могло по-служити умјесто огледала, а он се томе надао.

Замагљено и ишарано пругама прљавштине, одбијало је свјетлост кишовитог јутра на безбрдо различитих и неухватљивих начина, тако да је све оно што би се у њему покушало огледати бивало унакажено и искривљено. У њему је угледао своје тијело разводњено у линије и боје, облика сведених од непрепознатљивости. А лице, које је до тада имало бар некакав облик, у том гротлу растакања никако није могао разпознати, као да га никада није ни било. Узалуд га је тражио, узалуд је прстима покушавао да задржи неку линију која би га у трену подсјетила на нешто знатно, на далеку сличност са прећашњим изразом његовог лица. Ништа. Само вртлог и врисак.

Извјесно вријеме је остао скамењен пред чудом. Вријеме потребно да раскидане чињенице властитог бића повеже у цјелину, ма колико не успјел.

Замишља:

Тијело. Смијешно тијело. У кавезу спутана жудња ка бесконачном отвари се кроз самоушиштење. Тијело: дубоко у ткиву скривене највеће и већ унапријед зацртани планови поступног распадања.

Замишља:

Желио је да корача. Тачно у времену препознаје свој први корак. А радост која га је тада преплавила још увијек га нагони да и даље ко-

рача. Није заборавио заводљиви звон по плочнику. И неизговарена очекивања...

Уживао је да смишљено лаже самог себе како ће на крају ипак стићи негде. Јер крај постоји. Док корача ослобађа се духа тежине, отреса са себе наслаге прећашњих живота. Учествује у тајни преобраџаја: постаје оно што је одувијек желио бити - властити двојник, биће етерично и без окова. Но, понекад му се учини да то само његове ципеле крећу напријед, равномјерно, лjeva-dесна, колено на исти начин прелама, лаж... И ништа више, осим успављујуће нужности навике.

Замишља:

Raj неупотребљивости. И почиње да набраја...

Замишља:

Пред кућом камион, а у кабини возач пуши и нервозно отресе пепео кроз прозор. Пов

КУЛТУРА И УМЈЕТНОСТ

КРОЗ ГАЛЕРИЈЕ

● Изложба скулптура
Божидара - Божа Мартиновића у спомен дому „Стефан М. Љубиша”, поводом 35. годишњице његовој плодној стваралачкој рада

Божидар-Божа Мартиновић је један од најзначајнијих представника црногорске изворне умјетности, и као што је приликом отварања изложбе истакла и Јиљана Зековић, припада „... ствараоцима који полазе од првог креирају нову стварност која није ни чиста природа, ни чист дух”.

Рођен у Бајицама код Цетиња 1922. године, Мартиновић је гимназију похађао на Цетињу, а магистрирао у Београду. Такође је у Београду завршио

КОРИЈЕНИ ДУШЕ

прву класу Војне академије и одсек филмске режије од годину дана на Позоришној академији. Учесник је НОБ-а од 13. јула 1941. године. Као официр ЈНА налазио се на разним војном-политичким дужностима. Осам година је радио као филмски редитељ у филмском центру ЈНА „Застава филм” и за собом оставио преко тридесет филмова (документарних, пропагандних и наставних). Као официр пензионисан је 1960. године. Од тада ради као слободни филмски радник за „Ловћен филм” и „Дунав филм” до године 1964. када напушта филм и почине активно да се бави вајарством. Вајарство ће остати његова трајна љубав и стална преокупација до данашњих дана. Члан је

Удружења изворних умјетника Црне Горе од 1973. године. Више пута је самостално излагао, а такође су бројне и његове колективне изложбе у земљи и иностранству. Многи Мартиновићеви радови налазе се у приватним колекцијама у земљи и изван ње, у Холандији, Њемачкој, Белгији, Аустрији, Италији и Америци.

Представљена изложба чини избор од 25 скулптура рађених у дрвету, а захвата период од почетка умјетниковог бављења скулптуром па до данас када Божидар Мартиновић заокружује 35 година стваралачког рада. Мартиновићева ликовна остварења су проистекла из његовог дугогодишњег понирања у тајне природе, посебно тајне које скрива дрво. Управо дрво, одбачено коријење - његова структура поданост или отпорност у тренутку обликовања, као и друге особине овог материјала, указују, поред мануелне лакоће и вештине у обради форме, и на необично богатство маштета овог умјетника.

Природа је та која отпочиње, буди машту и призива руку умјетника да настави да у оном унапријед датом пробуди препознатљив облик, знак или симбол. Природа је та која влада и намеће тему, тако да у Мартиновићевој

скулптури сагледавамо тематску разноврсност било да је ријеч о епском надахнућу („Црногорац”, „Косовски јунак”, „Штитоноша”, „Сродне душе”) лирској инспирацији („Отворено срце, балет”, „Сирена”, „Три главе”, „Орао.”) асоцијативним облицима („Еволуција”, „Љубав I и II”), или апстрактној форми („Форма I”). Такође је иста смјерница неријетко указивала умјетнику на мјеру када ваља стати у обради и пустити форму да ослобођена говори за себе („Рањена птица”, „Птица”, „Вук”, „Потјера”).

Ликовну поетику овог изворног умјетника карактерише необично искрен, спонтан приступ материји која је, у зависности од идеје, третирана кроз рустичну или углочану фактуру масе, те извјесна тежња ка покрету потенцираном ритмом свијетло-тамних контраста. Кроз покрет, Мартиновић као да поновно, материји удахнује живот обавијен митом и вјечитом тајном умјетничког духа.

Ова изложба пружа прилику за сагледавање особеног стваралачког чина који је, мимо професионалног опредељења, снагом неоптерећене љубави, подсвијести и сновијења уздигнут до нивоа умјетнички унiverzalnog.

Луција ЂУРАШКОВИЋ

ПОДСЈЕЋАЊА: ДВАДЕСЕТ ПЕТ ГОДИНА ОД СМРТИ РИСТА СТИЈОВИЋА

ВАЈАР ПРОДУБЉЕНИХ ЖЕЉА

Припадамо народу који живи у вријеме побијесњених ратова катаклизми и елементарних непогода, али исто тако смо и народ који оставља кроз историју, увијек нешто велико за будућа покољења. Управо ове године обиљежавамо двадесет пет година од смрти Риста Стијовића који је својим богатим стваралачким опусом оставио да будуће генерације скулпторски рад чија се љепота никада неће угасити.

Овога пута нека то буде подсећања на фигуре жене које су за Стијовића биле „њежна и драгоценјена играчка, али исто тако и опасна, што је за човијекову природу још једна драж више”. У љепоти или деформацији, највећи тијело представљало је за овог умјетника намаз до бијеле боје која је тада активирана као једна од значајних „боја”. Јубав према традицији и споменичкој прошlosti, осјећање простора и атмосфере, оплемењен и сведен сиже, као и уравнотежен однос између пластичности и колористичке звучности основајући љубовијевог израза којег карактерише природност, неусиљеност и лирска поетичност.

Својим акварелима Јубовић остаје ван извора постмодернистичких ликовних кретања, и као један од можда посљедњих романтичара акварела, кроз миметички приступ, остаје стабилан и недотакнут плурализмом трансформација у умјетности данашњице.

Луција ЂУРАШКОВИЋ

шава двадесетпетогодишњица од додјеле награде града Будве у којој је Стијовић налазио дugo времена учиште и инспирацију. Тада је изјавио: „Вјерујте, то је за мене драга награда јер долази из мој вољеног града. Будва је као љубавница која се стално подмлађује. Заводио сам је још у Првом светском рату и та љубав из године у годину постала је све већа”.

Овај тихи ненаметљиви гостодин кога су из милоште звали чика Риста долазио је у Будву не само зато што је, као већина умјетника, ту налазио инспирацију и уживао у њеним живописним плажама, већ и зато што је за Будву emotivno био везан јер га је подсећала на рану младост. Стијовић је у Будву дошао први пут као борац Ловћенског одреда 1915. године. Без обзира на тешке дате рата проведене овдје, заволио је овај крај тако да је много година касније ту саградио кућу.

Из овог врсног умјетника дубоке осјећајности и сензibiliteta који је, како су истицили ликовни критичари, „био стваралац који своје дјело реже сопственим рукама у дрвету“ стога бората животна прича. За више од педесет година стваралачког рада код Стијовића се не могу пратити неке нагле промјene које би уследиле нове фазе. Код њега су у раду карактеристична три периода: париски, београдски и послијератни који почивају на утицају Истока, Сецесије и класичног рационализма на којима је изграђено свој специфичан стил изражавања. Највише су га окupirale три тематике: „Горски вијенац“, жен-

ско тијело и животиње. Водио је да истиче: „У једној тражим трагичну романтику, у другој чулност и поезију а у трећој љепоту“.

Ристо Стијовић је умро новембра 1974. године убрзо по додјели новембарске награде града Будве. Поводом његове смрти Велибор Глигорић је истакао: „Племенита лирика звачила је

из личности Риста Стијовића, она иста која је звачила из његовог умјетничког дјела. Био је топао, душеван лик како у умјетничком стварању, тако и у животу. Умјетник који је постигао фини и веома лијепи склад између своје личности и свога умјетничког дјела“.

Драгана ИВАНОВИЋ

НЕДОСТАЈУ ФИНАНСИЈСКА СРЕДСТВА

Иако је будванска библиотека посјећена и током љета, мјештани сјесени имају мање обавеза, па све више времена издавају за читање. У библиотеци је учељано око 1000 Будвана, а по евиденцији запослених у току радног времена (од 8 до 20 часова) кроз ове просторије прође од 150 до 170 љубитеља писане ријечи. Треба истаћи да се доста користи и читаоница, а свакодневно стиже и дневна штампа - „Побједа“, „Вијести“, „Политика“... Највише се тражи и чита белетристика, па библиотека редовно набавља нове књиге, а тиме повећава и свој књижни фонд. Према пољедњем извјештају у Градској библиотеци налази се 47783 књиге. Од јануара фонд је повећан за 1267 наслова.

По ријечима управнице библиотеке Миле Баљевић, купљено је свега 516 књига, али само из прихода од наплате чланарине и казни. Поклоном је обезбиједено још 665, а 35 књига добили су место новчане казне од нејазурних читалаца.

- Весна Лековић је један од овогодишњих дародавалаца - каже Мила Баљевић - а посебно бих

А. КОСТОВИЋ

ПРОМОЦИЈА КЊИГЕ „АМЕРИЧКА ЗАВЈЕРА - СВЈЕТСКИ ИНТЕЛЕКТУАЦИ О НАТО АГРЕСИЈИ НА СРП“

УМНИ ПРОТИВ БЕЗУМЉА

„Књига“ „Америчка завјера - свјетски интелектуалици о НАТО агресији на СРП“ новинара и публицисте Ранка Павићевића промовисана је 30. септембра у сали „Зета-филма“ којом приликом су о њој говорили књижевник Божидар Филиповић, новинар и публициста Саво Грековић и професор Милутин Голенић. У књизи су сабране изјаве књижевника, научника, дипломата, умјетника, адвоката, политичара, професора универзитета, глумаца, режисера, генерала... из различитих земаља који су осудили агресију НАТО на Југославију. То је, као рече на промоцији Божидар Филиповић, самит најблиставијих свјетских умора који нису ни Миловић, ни Момировић, ни Слобовић, али су наши и ако је већина из земаља које су чланице НАТО. И досад су појединци освајали свијет, али никад досад свијет није кренуо да уништи једну малу земљу, па је и то изазвало бројне интелектуалце да реагују, да осуде агресију, да изразе свој протест јер нису пристали да буду гробари свјести човјечанства.

Професор Милутин Голенић, који је написао и предговор за књигу, истакао је да имена која зраче са страница ове књиге уливају наду да свјест човјечанства још није мртва.

- У овом неразумном свјету једино још умни покушавају да укажу на зло, на његову генезу и његове циљеве, односно владавину зла. Стога није чудно што се у овој књизи налази више од деведесет протеста, порука и поуздана научника, филозофа и умјетника из свих крајева свијета. Њихове мисли могу снажно дјеловати на психологију маса, на свјест о традицији, историји и морали једног народа који је у датом тренутку притиснут са свих страна - рекао је професор Голенић.

В.М.С.

ХРОНИКА СЕЛА

ПРВИ СВЈЕТСКИ РАТ
Добровољци у црногорској војсци

У Првом балканском рату 1912-1913. године Србија и Црна Гора жељеле су да ослободе све наше крајеве који су вјековима робовали под Турском. Ношени патриотским и борбеним пољетом, одмах у почетку рата јавили су се добровољци из окупираних покрајина као и из других крајева, чак и из Америке и Канаде. Са аустроугарске државне територије највише их је било из Боке Которске, Херцеговине и Босне. У оквиру Црногорске војске формиран је 2. октобра 1912. године (по старом календару), први самостални добровољачки батаљон у селу катроли близу Тарабоша - западно од Скадра. Већину добровољаца у овом батаљону, око 50%, чинили су Бокељи (рачујући и тадашњи бококоторски спрез), а остали су потицали из Херцеговине, Босне, Хрватске, Словеније и Македоније (Охрид), затим по један Рус и Француз, осам Италијана и четири Чеха. Међу Чесима био је и др Милан Хора (Хоџа), вјероватно Словак, каснији (1938.) предсједник чехословачке владе.

Први успешни ратни окршај, уз помоћ црногорске војске, а остало су потицали из Херцеговине, Босне, Хрватске, Словеније и Македоније (Охрид), затим по један Рус и Француз, осам Италијана и четири Чеха. Међу Чесима био је и др Милан Хора (Хоџа), вјероватно Словак, каснији (1938.) предсједник чехословачке владе.

Први успешни ратни окршај, уз помоћ црногорске војске, а остало су потицали из Херцеговине, Босне, Хрватске, Словеније и Македоније (Охрид), затим по један Рус и Француз, осам Италијана и четири Чеха. Међу Чесима био је и др Милан Хора (Хоџа), вјероватно Словак, каснији (1938.) предсједник чехословачке владе.

Први успешни ратни окршај, уз помоћ црногорске војске, а остало су потицали из Херцеговине, Босне, Хрватске, Словеније и Македоније (Охрид), затим по један Рус и Француз, осам Италијана и четири Чеха. Међу Чесима био је и др Милан Хора (Хоџа), вјероватно Словак, каснији (1938.) предсједник чехословачке владе.

Први успешни ратни окршај, уз помоћ црногорске војске, а остало су потицали из Херцеговине, Босне, Хрватске, Словеније и Македоније (Охрид), затим по један Рус и Француз, осам Италијана и четири Чеха. Међу Чесима био је и др Милан Хора (Хоџа), вјероватно Словак, каснији (1938.) предсједник чехословачке владе.

Први успешни ратни окршај, уз помоћ црногорске војске, а остало су потицали из Херцеговине, Босне, Хрватске, Словеније и Македоније (Охрид), затим по један Рус и Француз, осам Италијана и четири Чеха. Међу Чесима био је и др Милан Хора (Хоџа), вјероватно Словак, каснији (1938.) предсједник чехословачке владе.

горске артиљерије, био је 22. октобра 1912. године на прилазу Бојани, а већ 24. октобра батаљон је кренуо ка југу и стигао на Црни Брх. Трећег новембра у снажном налету је освојен San Dovani di Medua где је скинута турска, а заперена, односно истакнута, српска застава. У цик зоре четвртог дана истог мјесеца, добровољци су по наређењу прешли назад у резерву, а замјенила их је црногорска војска. У међувремену су, са сјевероисточног према Јеши, присјеле србијанске војне јединице које су из артиљеријских оруђа гађале Јеши и околину. Послиje долази, на велику радост и задовољство, до сусрета србијанске и црногорске војске.

Међутим, Аустроугарска је помно пратила догађања на Балкану и са својим савезницима чинила све да умањи успјехе Србије и Црне Горе. У том смислу Аустрија је са својим савезницима вршила снажан притисак на Црну Гору да расформира добровољачки батаљон којег су углавном сачињавали њени поданици. То се и додатило 1. јануара 1913. године.

У саставу овог батаљона из Грбља су били добровољци:

1. Андровић (?) Марко, Кубаси,
2. Ђурановић (Лово) Шпиро, Шишићи,
3. Мргудовић (Јоко) Нико, Горошићи,
4. Милинић (Перо) Нико - Никола, Шишићи
5. Поповић (Нико) Станко, Загора.

У списку се помињу: Вучићевић Саво и Радановић Мило, обојица из Будве. Међутим, из Грбља су били добровољци Вучићевић (Иво) Саво из Шишића и Радановић (Марко) Мило из Вишњеве. Да ли се ради о истим лицима ниеје познато.

Грбљана је било и у другим батаљонима Црногорске војске - Перовић (Божко) Никола из Шишића, или ти подаци нијесу још објављени.

Бродолом под Медовом

Током 1915. године српски и црногорски пећалбари из Америке и Канаде, на позив из земље, припремали су се за долазак у отаџбину ради одбране од злогласног непријатеља.

Зборно мјесто било је у Траверси, у Канади. Према Европи кренули су бродом из луке Халифакс. Рачуна се да је ту било 500 добровољаца из разних крајева. Путовање је трајало 25 дана преко узбурканог Атлантика, са пуно непријатељских бродова и подморница. Посљедњег дана 1915. године стижу у Напуљ, а два дана касније у Бриндизи, на јадранској обали. Ту се укрцавају у брод „Бриндизи“ и крећу у правцу албанског града San Dovani di Medova (Медовски св. Иван). У пратњи су четири италијанска торпилера и један полутеретни брод на коме је доста наоружања.

У освигт Бадњег дана 6. јануара 1916. године - 24. децембра 1915. по старом календару - „Бриндизи“ је пред Медовом налетио на подводну мину, или је најмрено торпедован, и обавијен црним димом почeo да тоне. Пратиоци - италијански торпилери - одмах су напустили Медовски залив и отиснули се на пучину, а помоћ је стигла са полутеретног брода спуштањем чамаца за спасавање. Почела је страшна борба

за живот и смрт. По неким подацима утопило се 328, а спасила 164 добровољца.

Међу добровољцима, који се данас зна, било је осам Грбљана. У „Споменици“ утопљеним добровољцима под Медовом (Саво Вукмановић - „Обод“ Цетиње, 1939.) - дати су спискови спашених и утопљених, али само име и презиме без додатних, ближих података и уз доста грешака (Добриша Унко).

У овим списковима препознати су следећи Грбљани:

1. Добриша (Саво) Вуко, Трешњица, Кубаси,
2. Мидоровић (Раде) Милош - Мило, Загора,
3. Шофран (Стево) Иво, Шишићи

Утопљени:

1. Илић (Раде) Марко, Загора
2. Поповић (Буро) Станко, Загора,
3. Рађеновић, Ј. Раде, Пријевор.

Ивана, сестра Рада Рађеновића, заклела се да никад више неће јести рибу, јер су појеле тијело њеног брата.

Утопили су се, а нема их у „Споменици“ - књизи из 1939. године:

1. Вукчић (Трипо) Мићо, Сутвара,
2. Лазаровић (Раде) Вуко, Главатичићи.

Иво Стевов Шофран, у аутобиографији, пише да је са још неколико другова, међу којима је био и један Рус по имени Никола из Тобольска, дошао пјешке из Медове до Подгорица где је било доста добровољаца из Боке Которске и Херцеговине. Ту су се они међу собом договорили да појете краља Николу у његовом дворцу на Крушевцу - Подгорица, како би на правом мјесту добили информацију где и када даље путовати. Краљ Никола је примио делегацију од осам чланова, међу којима су били и Иво и Раде Никола. У разговору, краљ је зајало за утопљеним добровољцима, почастио госте, а Руса Николу наградио је и орденом. Од дворске канцеларије добијају упутство да сви Бокељи и Херцеговци - као аустријски држављани - одмах крену ка Скадру, да се прикључе српској војсци јер ће, у случају, ако падну у руке аустријској војсци, бити објешени као војни дезертери.

(Наставиће се)

ГРБАЉ

ИСТОРИЈСКА ХРОНОЛОГИЈА - КРАТАК ПРЕГЛЕД

Пише: Марко С. ШОВРАН

Трагом докумената прошлости

Пише: Мр Марко Ђ. Ивановић

ЦРНОГОРСКИ БАТАЉОН НА СОЛУНСКОМ ФРОНТУ 1916.

У Плесију је 6. септембра 1915. године потписана војна конвенција између њемачке, аустроугарске и бугарске врховне команде. Команда над заједничким војним снагама повјерена је њемачком генералфелдмаршалу Манкенсену. Он је отпочео офанзиву 6. октобра 1915. године свих својих снага (Њемачке, Аустрије, Мађарске и Бугарске) што је довело до слома Србије и Црне Горе. У Призрену је 24. новембра 1915. године србијанска врховна команда, уз сагласност своје владе, дала посљедње наређење из домовине за повлачење србијанске војске преко Сјеверне Албаније и Црне Горе на Јадранско море - линија Драч - Скадар. Генерал Жофр, врховни командант француске војске, дао је 14. јануара 1916. године сагласност да се Крф дефинитивно одредије за мјесто реорганизације избегле србијанске војске.

Пуковник Фурније, француски војни атапе при србијанској врховној команди, у Бриндизију је 23. јануара 1916. године водио разговор са краљом Николом и у свом извјештају навео: „Краљ са захвалношћу прима сугестију француске владе која се тиче црногорске војске. Ако се војска по наредби повуче преко Скадра и Драча са србијанском војском, могла би бити снабдјевана, евакуисана и реорганизована под истим условима као и србијанска војска. Краљ је прихватио Крф као мјесто реорганизације. Ставио је црногорску највишую војну атапу на Крфу, уз обећање добијања чинова и новца. На дан 20. јануара било је још око 15000 војника кнеза Мирка, који је остао у Подгорици са тројицом чланова владе. Свих 15000 људи повлачило се у три одговарајуће групе из области западно од Подгори-

це, односно из Никшића и Андријевице. Међутим, краљ Никола није крио да вјерује да велики број војника неће хтјети да напусте отаџбину. Сматрао је да ће бити могуће довести до Драча 5000 до 6000 људи. (Милан Ж. Живановић „Историјски часопис“ књига XIV - XV, Београд, 1965.).

Понуда француске владе и предвиђања краља Николе нијесу остварена јер у том моменту није било бежичне телеграфске станице у Црној Гори (Француси су још 11. јануара 1916. године демонтирали телеграфску станицу без жице у Подгорици).

Међутим, и без наређења краља и владе, један дио војске из Црне Горе, Боке и Херцеговине прикључио се србијанској одступници. По наређењу врховне команде у Драчу од 20. јануара 1916. године добровољци су се морали уписати у Добровољачку бригаду да би се могли пребацити бродом из Драча на Крф, а у супротном морали су продужити пјешаче из Валону („Југословенски добровољци“, зборник докумената, Београд, 198, док. 37).

Добровољци су на Крфу логоровали на острву Лазарету. Мјесто је маларично и загађено, као и без воде за пиће и дрва за огрев. Након двадесетак дана, добровољци су прећени на полуострво Крајијо уз боље услове, али и даље под стражом чувањи. Од стране србијанских официра вођена је стална пропаганда да се пређе у њихову војску, уз обећање добијања чинова и новца. У пропаганду се укључивала и жена Николе Пашића. Добровољци су стално тежили да дођу до поузданых информација о краљу Николи и црногорској влади. Добијене информације у логору да је

Вучедолски: „Одступница из домовине“, ККЦГ, 1920. Француски капетан је био изненађен да међу србијанском војском има и друге војске већ два мјесеца која им није била пријављена. Видјевши да је војска различита по одјећи, нареди да се сви врате на своја мјesta, а наредни дан ће међу њих доћи виши француски официр.

Сјутрадан, 23. фебруара 1916. године, дођоше француски официри на челу са колонелом (пуковником) и након постројавања добровољаца заповиједи: „Ко хоће да се бори под србијанском командом нека изађе овамо!“ и означи руку да се бори под србијанском командом. Затим заповиједи: „Ко хоће да се бори под француском командом нека изађе овамо!“ и означи руку да се бори под француском командом. Велику гужву примјетила је недалеко постављена француска стража чији су официри одмах интервенисали. Капетан Бартени саслушао је обије стране. Србијански официри су истакли да добровољци који су пришли њиховој команди. Видјели су да међу њима има војника са црногорским чиновима (Данило Радовић), а затим је пред стројем изашао Крсто Ивановић, из њедара извадио и развио црногорски крашаш барјак (то је био једини црногорски барјак на Солунском фронту). Француски официри су војнички поздравили црногорску ратну заставу.

Према извјештају команданта Срба добровољаца, мајора Јубише П. Борисављевића међу 179 добровољаца који су остали под србијанском командом има 26 из Бокељског батаљона, и то: из Паштровића: потпоручник Нико Кажанегра, редов Иво Давидовић, редов Дарко Андрић, редов Јово Срзентић, редов Саво Давидовић, редов Васо Андро-

ФЕЉТОН

ИЗ СТАРИХ БАУЛА

ОДАБРАЛА: ЉИЉАНА ЗЕНОВИЋ

**ПРЕПС ЈЕДНОГ ПОГЛАВЉА
САДРЖАНОГ У ОДЛУЦИ ВИЈЕ-
ЋА УМОЉЕНИХ ДОНЕСЕНОЈ
ПОСЛЕДЊЕГ ДАНА
ФЕБРУАРА 1550.³⁰**

Пошто су гореречени веома вјерни наши Паштровићи затражили од Нашег Господства потврђивање плате од 332 перпера која је њима била додјелена због њихових заслуга од пок. Племенитог човјека господина Ветор Соранза, главног заповједника млетачке морнарице, као што се то види из његове терминације, коју плату су раније примали из каторске блајне одметници Меркочић³¹.

Заслужује да благост Нашег Господства као награду за вјерност Паштровића истима покаже своју захвалност и тако да добар пријемер и другима. Нека буде одлучено да речена плата влашћу овој Вијећа буде одобрена и оснажена, као и то да Паштровићи могу носити оружје било у овом граду (Венецији), као и у сваком другом мјесту Преведрог Господства.

Катавери.³² - Лучка пристојбина „ancoraggio“.

**СЛАВА БОГУ, 1555, 10 ФЕ-
БРУАРА, ПО НАРЕДБИ
ВЕЛИЧАНСТВЕНЕ ГОСПОДЕ
КАТАВЕРА**

Величанствена господа Петер Тајапљера и величанствени господин Марко Антоније Венијер. Отсutan је величанствени господин Себастијан Барбариго. Захтјевамо и наређујемо да господин Алекса Бечић, господин Стефан Паштровић речени Сатина и господин Никола Бућа³³ - који су појавили „пред њиховим пресвијетлим господством“ и показали своје привилегије на основу којих их Пресвијетло Господство ослобађа свих царина и луčkih пристојбина итд. - буду одсад унапријед слободни профи Каштела а да им се ништа не наплати и да се не узнемирају. Као они, тако и сви остали Паштровићи, који буду показали своје привилегије, биће слободни и опроштењи.

У вјеру чега итд. Ја Пријам Баланџан, службеник господе катавера по наредби итд.

АРСЕНАЛ - ЛУЧКА ПРИСТОЈБИНА „ANCORAG-

ГО“, 30. МАРТА 1561.

Павле из Брешије, службитељ при Арсеналу, извијестио је да се по наредби преславних провидура³⁴ и патруна реченог магистрата поврате залози Андрији Јовановом Паштровићу и другим Паштровићима који су им били одузети од „официра земље“, и то без икаквих трошкова итд.

**ТРОГИР, 26. АПРИЛА 1565.
ОСЛОБОЂЕЊЕ ОД ПЛАЋАЊА
ЗА ГАЛИЈУ**

Много поштовани господин Матеј Пицамано, пречасни кнез и капетан Трогира, судећи са својим поштованим судијама, по обављеном саслушању и по извршном прегледу гореречених (паштровских) привилегија, донио је пресуду којом ослобађа Михаила Паштровића од плаћања контрибуције за галију³⁵.

Иван Микелини, помоћник канцелара, вјерно преписах и потписах

Да Паштровићи буду независни од Будве

**МИ ПАВЛЕ ДОЛФИН, ПО
ПРЕВЕДРОМ МЛЕТАЧКОМ
ДУЖДЕВОМ ГОСПОДСТВУ
НАЧЕЛНИК И КАПЕТАН БУ-
ДВЕ**

Најазећи се за судбеним столом и саслушавши жалбу господина Стефана Бечића, којом се жали да, противно одредбама привилегија датих од преведрог дуждевог господства, као и противно одредбама терминације „Његове прејасности“, Паштровићи бивају узнемиравани и присиљавани да се покоравају одлукама Вијећа поштованих грађана Будве и да доприносе зајмовима које је Вијеће расписало и поред тога што су Паштровићи ослобођени и опроштени од било каквих дажбина и терета било које покрајине и мјеста реченог Пресвијетлог Господства, па и у славном граду Венецији, те захтијевају дужно поштовање речених својих привилегија и речене терминације, тражи да Ми отклонимо ту неправилност и да потврдимо што је садржано у реченим привилегијама и у реченој терминацији као и да изјавимо да убудуће не могу бити „присиљени на никакву ствар“, већ да се у свemu и за све имају сматрати слободни и ослобођени свих дажбина и терета.

Као што је то била намје-

ра реченог пресвијетлог дуждевог господства за вријеме владања преведрог дужда Франческа Фоскарија, изражена дукalom од 7 истога ова грешка се налази и у препису B; треба да стоји 17 маја 1424 године, који је дукал по наредби пресви-

ту Чиврану, а на основу којег дукала се наређује да се на никакав начин не смije наметнути никаква подчињеност нити било какав терет реченим Паштровићима, већ да се у свemu и за све сматрају слободним и ослобођеним сваког терета,

суд, овом терминацијом правично одлучујемо и пре-
суђујемо да у односу на сваког Паштровића, а нарочито у односу на речене Бечиће, буду примјењене одредбе њихових привилегија, те да нијесу дужни да се покоравају било каквој одлуци поштованог Вијећа Будванске донесеној на њихову штету, нити пак било каквој одлуци која ће убудуће бити донесене, већ остају за све и у свemu слобodni и ослобођeni без обзира на било какву супротну чињеницу.

Дана 4. маја 1566. године. Гореречена терминација била објављена од величанственог господина начелника и капетана Будве у његовом „врту“. Исту сам прочитao ја Никола Гуидоца, његови канцелист, у присуству свједока: храброг Димитрија Зути, капетана страдијота, храброг Оњибена из Падове, капетана војника будванској гарнизона, и господина Ђорђа Гербети, намјесника горереченог капетана Димитрија Зути.

**АРСЕНАЛ - ЛУЧКА ПРИСТОЈБИНА „ANCORAGGIO“, ДАНА
12. АПРИЛА 1567.**

Анастасије, службитељ при Арсеналу, извијестио је да се по налогу господина Павла Приулија, патруна реченог Арсенала и истог Магистрата, морају повратити залози господину Андрији Јовановом Паштровићу, узети из наслова наплате лучке пристојбине („ancoraggio“), пошто су, како проистиче из њихових привилегија, Паштровићи ослобођени свих дажбина и терета.

**ПОШТОВАЊЕ ПРИВИЛЕГИЈА
У ШИБЕНИКУ, ПЕТАР ЛОРЕ-
ДАНО ПО БОЖЈОЈ МИЛОСТИ
ДУЖД МЛЕТАЧКИ**

Племенитом и мудром човјеку Ивану Крститељу Калбо, по његовој наредби кнезу и капетану Шибеника, вјерном и вољном - поздрав и наклон.

Нај вјерни Стефан Бечић Паштровић појавио се пред члановима Нашег Вијећа десеторице и изјавио је да га Ви, иако је он затражио да привилегије које су дате оним донојети - узвеси у обзир све наведено, с помоћу господе Исуса Христа, од кога потиче сваки добар и праведан

Зато затраживши помоћ од чланова Вијећа десеторице, скупа са првим члановима Вам наређујемо да морате неповредivo поштовати и напредити да се поштују гореречене привилегије, дате веома вјерним Паштровићима.

Дано у нашој дуждјевој палати дана 15. јуна, индикације друге, године 1568. (На пољећини) Племенитом и мудром човјеку Ивану Крститељу Калбо, кнезу и капетану Шибеника. Примљено дана 2. августа 1568.

Факсимил уговора са Млечанима

30 По млетачком рачунању, према коме је година почињала 1. марта, дакле 1551. год.

31 Заправо Мркојевић, племе у близини Бара. Мркојевићи су се замјерили Републици због стадних напада које су вршили на Бар; ти су напади били же-
стоки и чести; о њима говоре изјештаји млетачких синдика за Далмацију и Албанију, Антуна Диједо и Ивана Крститеља Јустинијана (Љубић. Commissioes et Relationes venetae, T. III)

32 „Cataver“ је био назив једног млетачког магистрата, састављеног од племића, који је био надлежан за отварање и конфисковање прикривене државне имовине, као и за откривање и наплаћивање затежених фискалних права.

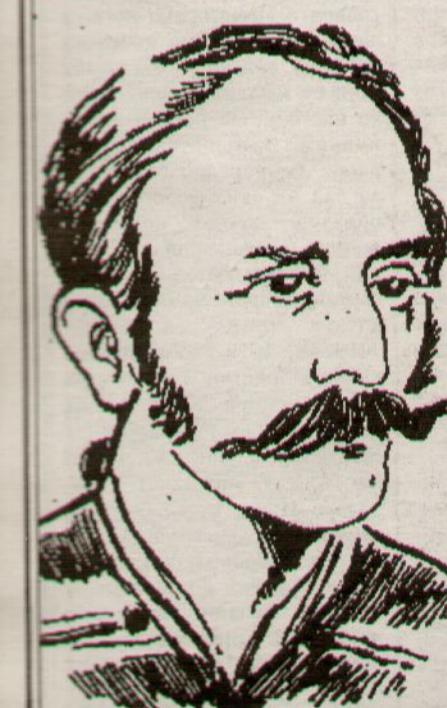
33 Бућа није Паштровић већ припадник врло познате каторске племићке породице, тијесно везане за династију Немањића.

34 Док израз патрун, патрон, у поморској терминологији означава заповједника или власника мањег брода, или чин (нижи) у ратној морнарици, дотле „raffon all' Arsenale“ означава службеника једног млетачког магистрата састављеног од три племића који су били задужени наизмјеничним данонобним дежурством у Арсеналу.

35 Овде се ради о млетачкој галији који су Трогирали морали наоружати и издружавати. По једну млетачку галију су морали издружавати и неки други градови, међу којима и Котор. Ове галије, иако млетачке, називале су се по имени града који их је наоружао и издружавао, одатле називи Каторска галија, Трогирска галија, итд.

ПИШЕ И ЦРТА: ДР МИЛЕ РАНЧИЋ

ЗАНИМЉИВОСТИ

**ПЈЕСНИК
СИМА
МИЛУТИНОВИЋ-
САРАДИЈА
(1771 - 1848)
ДАјО јЕ ПРЕДЛОГ
1844. ГОДИНЕ
ДА СЕ НЯ НАШЕМ
ЈЕЗИКУ
ЕКВАТОР
НАЗОВЕ
ПОЛУТАР.**

ВЈЕТАР И МОРСКИ
ТАЛАСИ ИЗВАЈАЛИ
СУ НА ПЛАЖИ
МОГРЕН У БУДВИ
СТИДЕНУ У ОБЛИКУ
ЧЕЉУСТИ
НЕКЕ
НЕМА-
НИ.

ЯКО БРОЈ 11111111
ПОДИГНЕТЕ НА КВАДРАТ
ДОБИЋЕТЕ БРОЈ
12345678987654321

ЈЕДИНСТВЕН
СЛОМЕНИК НА
СВИЈЕТУ НАЛА-
ЗИ СЕ У ПАНИЧЕВУ,
ЈА ПОДИГНУТ ЈЕ
СВИМ
ВЈАТРОГЛЯСЦИМА
СВЕДА.

**МОРСКЕ
ШКОЛКЕ**
МОГУ
ЖИВ-
ЈЕТИ
И
ДА
100
ГДИ-
НЯ.

ИЗ СТРУЧНОГ УГЛА

МЕДИЦИНА

ХЕРПЕС

Херпес је вирусно оболење које се јавља у два облика: herpes simplex i herpes zoster. Ови облици имају веома сличну клиничку слику, а разликују се по врсти вируса који су проузроковани, затим по месту на којем се појављују (локализацији) и по животној доби у којој нападају болеснике.

1. HERPES SIMPLEX је болест која се јавља у млађем животном добу, која се често понавља (рекидира), а проузрокована је вирусом (хумани вирус тип 1 и 2). Локализује се најчешће око усана и носа (хумани вирус тип 1) и на гениталним органима (хумани вирус тип 2). Оболење је лако препознати јер је клиничка слика карактеристична. Инкубација траје око недељу дана, а затим се на кожи или слузокожи појављују ситне везикуле (мјехурићи) величине чиодине главице, танких зидова, које су груписане, послије неколико дана се гноје, затим прелазе у красте, сасуствују се и отпадају не остављајући поље. Појава пратећих симптома није ријетка: раздражљивост, немир, повишене температуре, грчеви, проливи... Код одојчади и мање дјеце приликом тежих форми херпес симплекса могућа је и деhidrataција. На кожи се може, као пратећа појава, манифестијати свраб или бодкање.

Уколико се ово оболење јавља у усној дупљи (gingivostomatitis herpetica) може бити веома неугодно. На слузокожи усне дупље и језику (крајници су поштеђени) јављају се афтолидне морфе: слузокожа отиче, затим настају мјехурићи који пущају остатљајући плитка округла оштећења испуњена жућкастим наслагама. Опште стање дјеце је лоше што погоршава и отежано узимање хране. Болест се појављује тек послије 2-3 недеље не остављајући поље.

Херпетични екзем (eszema herpeticum) настаје инокулацијом вируса на већ промијењену кожу, дакле надовезује се на постојеће оболење коже. Промјене су интензивне и шире се и на здраву кожу захватавајући веће површине. Бактеријска инфекција је честа, што погоршава и онако лоше стање болесника.

На гениталним органима херпес се јавља рјеђе. Карактеристични су болови или печенje при мокрењу док је остала симптоматологија слабијег интензитета.

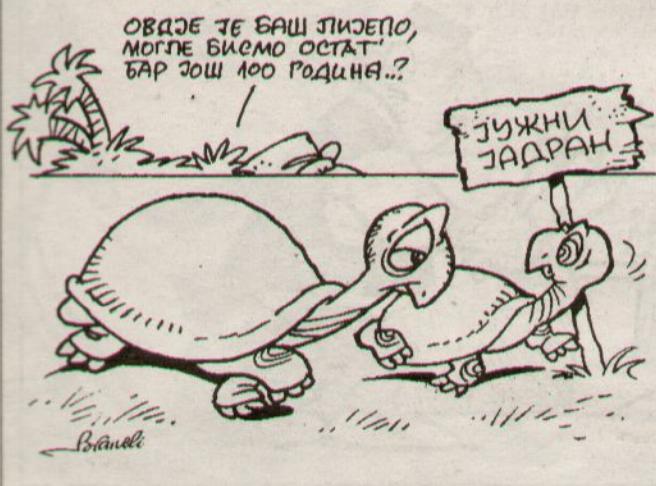
2. HERPES ZOSTER је оболење одраслих које се

јавља у облику груписаних мјехурића, а захвата дио коже који је инервисан нервом дорзалног спиналног ганглиона. Шири се, дакле, пратећи одређени нерв. Најчешћи је код људи старости између 60 и 70 година. Најчешћа локализација је на трупу (50%), на екстремитетима (30%) и на глави (20%). Локализација херпес зостера у зони иннервације очног живца (чело и околина ока) може бити веома непријатна јер није искључено оштећење рожњаче. Проузроковач херпес зостера је вирус varicella zoster који приликом првог напада на организам обично изазива варицелу (мале бодиње) послије чега организам стиче имунитет, па се сљедећи атаки манифестију као херпес зостер. Вирус послије прележане варицеле остаје сакривен (у латентном стању) у ганглијама задњих коријенова. Његова реактивација доводи до херпетичних појава.

Болест почиње продромалним стадијумом: умор, повишене температуре, неуралгије, парестезије, осјећај печенja... Послије неколико дана јавља се црвенило коже затим папула, па мјехурићи који се гноје и имају удуబљен врх. Промјене су једностране и праћене су повећањем лимфних чворова. Сличне карактеристике (изглед) имају и промјене на кожи које настају у контакту са смоквеним листом код особа склоних алергијама, с тим што се такве промјене могу одиграти на било ком и дјелу тijела. Код особа ослабљеног имунитета херпес зостер је јаче изражен и може захватити више дерматома (дио коже инервисан одређеним нервом). Болест траје неколико недеља, а болност је нарочито изражена. У појединим случајевима болест противиче без појава мјехурића на кожи, а остale карактеристике херпеса су присутне (zoster sine herpete).

Терапија код почетног стадијума се састоји у пријмјени облога, касније течни пудер и маст. Обично се ординарију витамини групе B током десет дана. Ради спријечавања бактеријске инфекције дају се антибиотици. Тежи болови купирају се аналгетицима. Уочена је и дјелотворна примјена кортикостероида, али најефикасније је дејство селективног виростактика Acyclovir-a који се аплицира на кожу у виду масти и истовремено даје на уста (per os) у виду таблета у укупној дози 5x800 mg на дан.

Др Бранко КОВАЧЕВИЋ

ЕКОЛОГИЈА

Три хиљадепетсто хектара пепела. То је биланс појара који је опустошио марсельске брежуљке 1997. године. „To је еколошка катастрофа!“ - узвикнуо је тада префект региона Буш-ди-Рон. „Несумњиво, друштвена, економска и пејзажска. Али, засигурно не и еколошка“ - тврди Жак Амар, високи руководилац Бироа за истраживање Националне службе за заштиту шума.

Да ли је ватра благотворна или шкодљива за природну средину? Како шума реагује на пожар? Да ли је нужна човекова интервенција за њен опоравак? Мишљења су различита, интереси такође.

Данас, годину дана након проласка ватре планинским ланцем поред Марсеља, сагорјела стабла штрче на тепиху зеленом од дјетелине и храстових младица. Вегетација се мало-помало обнавља без човековог мијешања.

Трошкови обнављања тог региона процјењују се на 40 милиона франака. Зарад чега? Прије свега зато да пејзаж што прије опет постане пријатан. То је главни циљ политичара на власти који настоји да одржи лијепу слику о свом крају с обзиром на долазеће изборе.

Шумски пожари импресионарију становништво. Призори огољелог и црног земљишта у стању су да узбукају духове. Пожар 1989. године на планини Сент Виктоар имао је таквоје дејство: „Ватра уништава знамените Сезанове пејзаже“ - чуло се у удружењима за заштиту природе. Све више је било пропагандних плаката и прикупљања прилога ради финансирања пошумљавања. У ствари, Сезанови пејзажи личе на оне што их ствара ватра. То јест, на шикаре на којима је без човековог мијешања, од почетка вијека, изникло дјевеће, будући да у међувремену није било пожара.

Већ више од десет година Луј Табо са својом екипом из Центра за функционалну и еволутивну еколођију из Монпелјеа, изучава могућност регенерисања медитеранске вегетације након пожара. „Ватра има тек пролазно дејство на вегетацију“ - објашњава овај стручњак. „Вегетација скоро систематски преузима своја права неколико година, односно неколико мјесеци послије пожара.“ Већина медитеранских лиснатих стабала одупире се ватри. Храст, на пример, гори, али не умире. Он се регенерише вегетативним путем, крећући од свог пања или подземног дијела стабала.

МЛАДИЦЕ ИЗНИКЛЕ ИЗ ВАТРЕ

Када гори храст-чесвина, гране и лишће му бивају потпуно уништени. Преживљава само подземни дио. Сагоријевајући надземне дјелове дрвета, ватра уништава у њима садржане хормоне (оксине). При нормалном развитку, те супстанце спречавају производњу изданака. Њиховим нестанком у пожару, отпочиње стварање изданака захваљујући подземном дијелу дрвета. И тако дрво поново расте.

Неке врсте, као што је храст-плутњак, изузетно

ЖИВОТ ШУМА ПОСЛИJE ПОЖАРА

• Да ли су пожари доисла велика јочасија за медитеранске шуме? Већина научника данас је убијећена у субротино. Управо ватра чува разноврсност шума. Какву улогу у човјека треба да огући па у борби која је већ миленијумима сучава ватром?

су отпорне на ватру захваљују врло дебело и не-пропусној кори која гори само површински. Она штити генераторне слојеве (камбијум) и спроводи ткиво дрвета. С друге стране, то лиснато дрвеће има успаване изданке испод коре чији је развој такође блокиран дејством оксина. Дакле, кад једноме проласка ватре планинским ланцем поред Марсеља, сагорјела стабла штрче на тепиху зеленом од дјетелине и храстових младица. Вегетација се мало-помало обнавља без човековог мијешања.

Покрива земљу одстрањују кишне и вјетрови у периоду од мјесец дана до двије године пошто ватра мине. Стабла четинара остала на ногама падају под налетима вјетра још двије до три године након пожара. Потпуно ће бити расточена тек послије десетак година. Што се тиче сагорјелих храстова, они се никада не руше. Изданци из подземног дијела прекривају их тек петнаест до десетак година послије пожара.

Ватра ствара огољелу околину без било подлоге. Но, пепео је врло богат минералима, особито фосфором, калијумом и калијумом. Ти елементи што обогаћују тло на располагању су биљкама. Тада, обично, неке врсте, често стране тој средине и прилагођене отвореним просторима, освајају спаљену зону. Тако је храст-плутњак, мада приједно потпуно изгорио, способан да обнови своју крошињу кроз неколико седмица, крећући од својих главних грана. За мање од десет година изгорјела колонија храстова-плутњака може поново добити изглед шуме. Уколико је пожар толико јак да уништи надземне дјелове, храст-плутњак регенерише се као и чесвине преко изданака у пању. Тада, треба му од 20 до 25 година да добије изглед здравог дрвета.

ПРВЕ ЖРТВЕ - ЧЕТИНАРИ

У медитеранским шумама ватра на свом путу убија већину четинара.

Да би обезбиједили своју регенерацију, борови у седмицима послије пожара ослобађају велику количину сјеменки богатих протеином. Ватра доприноси тој дисеминацији изазивајући распрашавање шишарки на дрвету. Лагано и крилато сјемење лако се распрашава, а затим пада на тло. Оно клија у јесен или наредног пролећа. Сјеменке ослобођене прије пожара отпорне су на ватру захваљујући свом изузетно дебелом омотачу. Млади борови досежу своју зрелост у десетој години, односно четири пута брже него млади храстови.

У ИЗОБИЉУ ФОСФОРА, КАЛЦИЈУМА И КАЛИЈУМА

Ипак, ватра оставља иза себе осиромашен шумски простор. Зависно од природе тла, слој пепела који

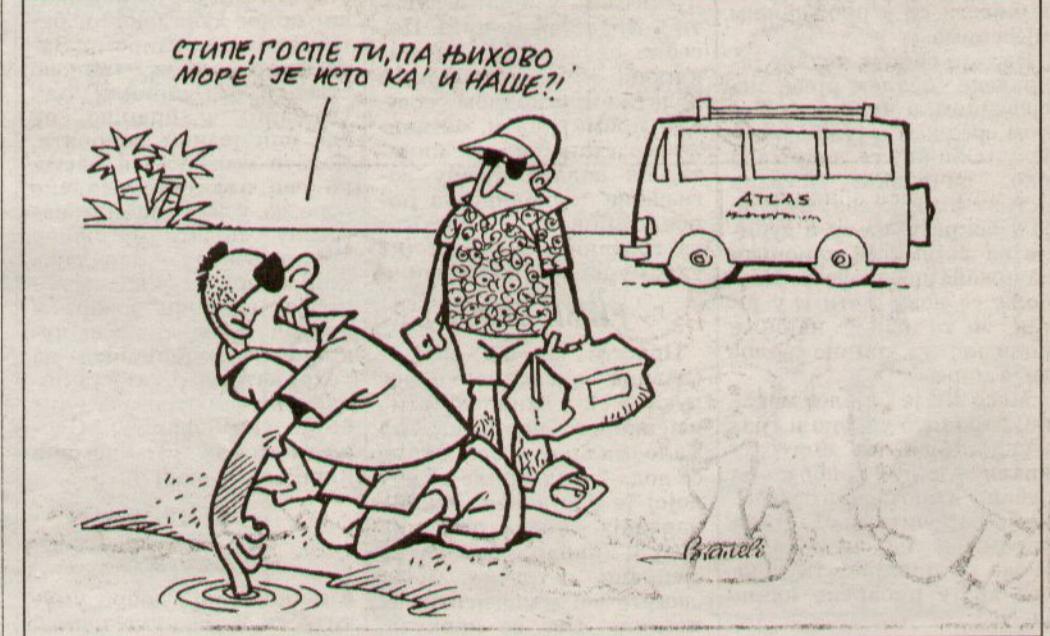
нагнутом терену, који је најрањивији, огледа се у изради фашина. Сагорјела стабла полажу се управно у односу на падину. Она тако заустављају помјеравање земље ка основи падине. У начелу, тај посао обавља се једновремено са сјечом и скупљањем сувог дрвећа.

Таква пракса понекад се оспорава. У САД, шумарски стручњаци остављају суха дрвета нетакнута како се не би нарушавао природни развој средине. Сухе гране и сува стабла представљају истину, станиците за неке инсекте идоприносе рециклажи органских материја. У Француској, напротив, чишћење изгорјелих шума се, посљедњих десетак година сматра првоздрвним затадком.

Бројни стручњаци мисле да је одржавање шума по жељније од пошумљавања. Више техника омогућава да се након пожара побољша обнављање уништене вегетације. Поткрепљавање храстова-чесвина, на пример, састоји се у одсјецању сагорјелих стабала изнад још живих дјелова како би се преко изданака олакшала њихова регенерација.

Представници власти и шумари дуго су понављали исти лајтмотив: „Ватра неће проћи!“ Данас су сви сагласни да ју је немогуће искоријенити. Ријеч је само о томе да се ограничије ширење и њена учестаност. Осим тога, већина научника убијећена је да управо ватра одржава медитеранску шуму. Без пожара, густа шума, сиромашна у врстама, освојила би сви терен уништавајући траву, шиље и макију. При томе, треба имати у виду да је ријеч о природном медитеранском амбијенту који чува и штити бројне биљне и животињске врсте које не воле густине и зависне су од отворених средина.

„Science et vie“
Аутор: Софи де Салет
Превод: Радослав Ђерић

БАЧКО ДОБА

ЈАВНА ПРЕДШКОЛСКА УСТАНОВА „ЉУБИЦА В. ЈОВАНОВИЋ - МАШЕ“

- Акценат на активност дјешта и његове индивидуалне склоности и интересовања
- Умјесто фронталног рада - рад по центрима интересовања
- Искусства из других вршића говоре да је нови програм примјенљив и користан за дјецу

У дјечијим вртићима у Будви, Светом Стефану и Петрову почела је предшколска настава по новом програму. Умјесто фронталног рада сада се ради по центрима интересовања којих има више у једној групи (ликовни, књижевни, драмски, музички, математички, манипулативни...). Односно, васпитач креће са планираном темом, а дјеца бирају начин како се изразити своје склоности и интересовања.

Нови програм ставља акценат на активност дјетета, на дјече индивидуалне склоности и интересовања. Посебан акценат је и на сарадњу с породи-

ПОЧЕЛО ПО НОВОМ ПРОГРАМУ

цом - каже Весна Димитријевић, директор ЈПУ „Љубица В. Јовановић-Маше“ напомињући да је нови програм трестиран протеклих пет година у неким вртићима у Подгорици и Херцег-Новом, а процењене године експериментално и у вртићима у Петрову и Светом Стефану, и да искуства говоре да је примјенљив и да ће дјеца од тога имати користи.

- Нови програм захтјева већу ангажованост и креативност васпитача, али и медицинских сестара јер се нови програм односи и на јаслице. Центри интересовања у једној групи су промјенљиви, мијењају се зависно од теме која се обраћају и дјеца се овим програмом боље припремају за будући развој и напредак.

В.М.С.

У вртићима су тако послије извршених припрема (едукација васпитача, набавка нове литературе, адаптација постојећих просторија за нови начин рада...) почели да раде по новом програму настојећи да за то створе све потребне услове. Простор, који је највећи проблем у дјечијем вртићу у Будви отежава, наравно, и реализацију новог програма, али се овде довијају како знају и умију. (И како су већ поодавно наутили, уосталом). Да би што боље примјенили нови програм у ЈПУ „Љубица В. Јовановић-Маше“ планирају и да посјете друге вртиће који дуже раде по новом програму како би се упознали с њиховим радом и дошли до нових сазнања.

РЕФОРМА ОБРАЗОВАЊА

У хотелу „Могрен“ у Будви, од 18. до 22. октобра, одржан је семинар посвећен најновијим реформама школства Републике Црне Горе. Организатори су били Министарство просвете и науке Црне Горе и Институт

ут за отворено друштво Републике.

На семинару, под називом „Корак по корак“, посвећеном реформисању основног образовања, окупило се 60 учесника из земље и иностранства.

Р.П.

Главна тема је посвећена основним школама у Црној Гори у којима се већ годину дана спроводи експериментална настава по новом наставном програму.

Р.П.

МАТУРСКА ЕКСКУРЗИЈА

- Почетком октобра будвански млађуранци вратили су се са седмодневне екскурзије. На екскурзију у Будимпешту ошло 147 ученика или 71,2% од укупног броја ученика четвртој разреда, 8 професора и директор средње школе „Данило Киш“

Препорука Министарства просвете и науке у Влади РЦГ била је да се овогодишње екскурзије одложе за пролеће, али, у складу са дугогодишњом традицијом школе и након општег родитељског састанка, а поштујући и жељу ученика, донијета је одлука да се ипак иде на екскурзију крајем септембра. На овом састанку родитеља матураната одлучено је да би најбоље било да дјеца путују ван Југославије ради упознавања и са другим земљама у региону. То мишљење је подржало и Наставничко вijeće тим прије што је ова школа углавном туристичко-угоститељског смјера.

- Оно што је ученике одушевило током боравка у Будимпешти јесте панорамско разгледање града и то ноћу, бродом са Дунава.

Иако смо обишли доста културно-историјских споменика у Мађарској на све нас је највећи утисак оставил посјета Сент Андреју - каже директор школе Срђа Поповић.

Директор Поповић тврди да ниједан ученик који је изразио жељу да оде на екскурзију, а није могао из материјалних разлога, није био ускраћен за ово путовање. За неке ђаке обезбиђено је гратис путовање, одређени број је био потпомогнут са 30, 50 до 70 посто новчаних средстава. Наравно, све уз помоћ великог броја спонзора који су се одазвали на захтјев школе, односно ученика. То су били СО Будва, „Јадрански сајам“, „Меркур“, „Јамб“, ПП „Галоп“ и. По први пут, школа је из својих средстава издвојила 1000 ње-

мачких марака. И ове године је настављена сарадња са „Комерцијалном банком“ која је у потпуности спонзорисала најбољег матуранта Ксенију Франовић.

- Оно што је разочарало ученике и професоре је реализација руководства „Српске гимназије“ у Будимпешти, односно директорице господије Рујса којом имају двогодишњу сарадњу и којој смо били припремили скромну помоћ: одбила је да нас прими!

- Сматрам да је екскурзија испунила стручни, едукативни и научни план и остаће у сjeћању свих нас као један лијепи доживљај - рекао је на крају Срђа Поповић, директор средње школе „Данило Киш“.

А. КОСТОВИЋ

ВИШЕ ОД ЕКСКУРЗИЈЕ

- Иако је Министарство предложило да ове године матуруске екскурзије изостану, у средњој школи „Данило Киш“, у боравку директора и наставника, родитељи машураната сагласили се да је екскурзија шак неизходна

Читав један дан провели смо у куповини. Обишли смо Кинеску пијацу (личи на наш Тушки пут) и шопинг-центар Полус. Они које је куповина мање занимала, пронашли су забаву у клизању на леду, картингу или разноврсним видео-игрицама. У Полус центру је заиста било за сваког понешто и три сата нам бису била довољна да га обиђемо.

Наши хотели „Стадион“

са сваким Црнцем, Кинезом или Јапанцем на кога смо нашили.

После једнога дана обишли смо Сент Андреју, стјечиште српске културе за вријеме Велике сеобе 1689. године и касније. Био је планиран и обилазак Српске гимназије, али, на наше изненађење, директорка те школе рекла је да немају довољно времена да нас приме. Са водичем смо обишли и

Са екскурзије је остало много усјома

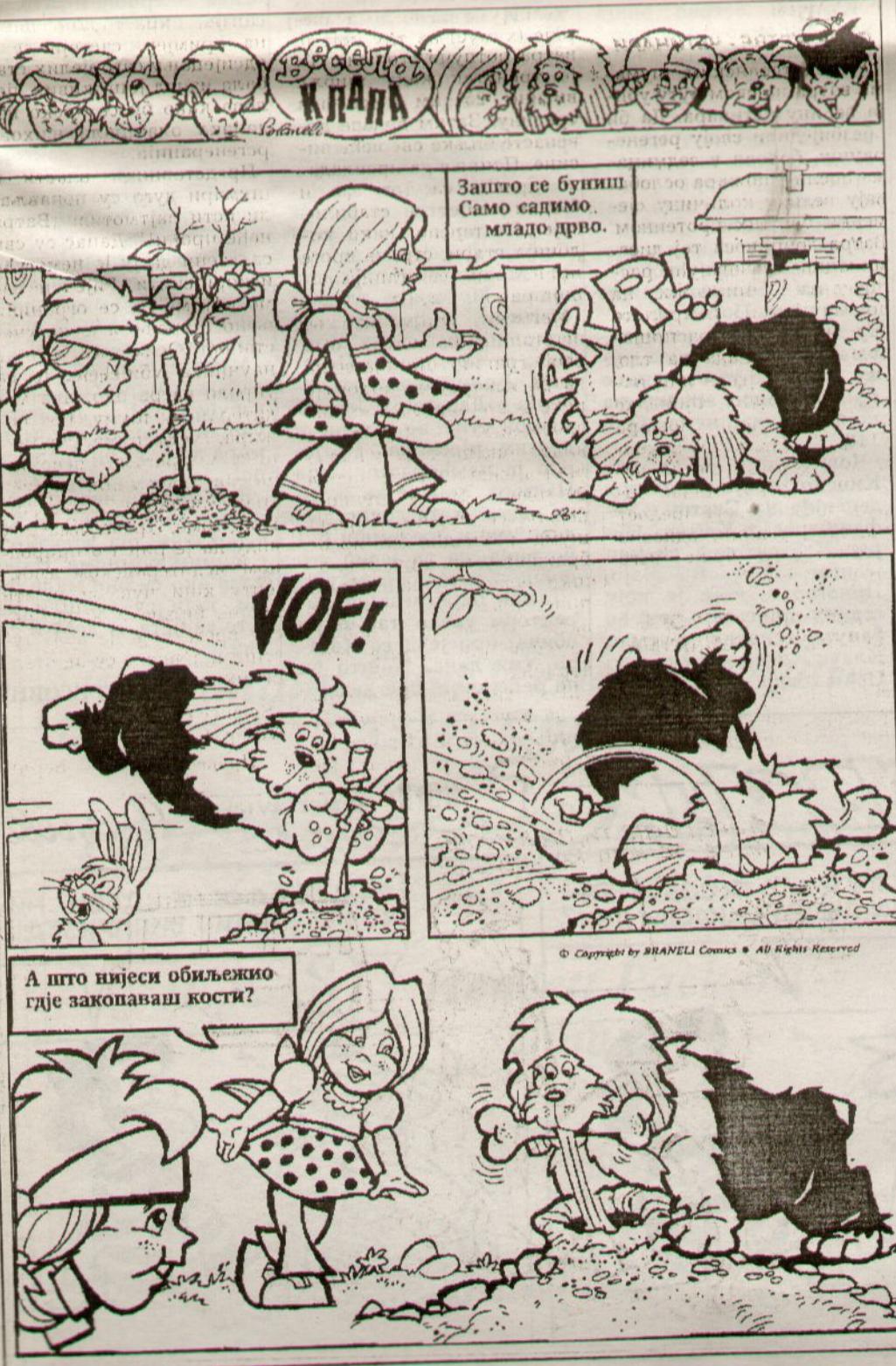
био је удаљен од центра три станице метроом, тако да смо сами одлазили у шетњу градом. Вожња метроом нам је било нарочито интересантна. Збуњивала нас је толика тишина у гомилима људи. Ту се највише могло примијетити колико је менталитета нашег народа. Они би мирно сједели на својим сједиштима читајући књигу или гледајући у под. Чак и дјеца Мађарице, пријатељице, сједеле су једна до друге не проговорајући за вријеме вожње. Чудили смо се и збуњивало нас је њихово хутијање, а њих наша прича, смијех и радознали погледи. Обишли смо и предивну улицу Ваџи, главну улицу Будимпеште, фотографишући се

дјеље српске православне цркве као и музеј.

Двадесет и један имали смо излазак у једну од најљепших и највећих дисковија у Будимпешти, у „Цитаделу“. Иако неисправни и уморни, сви смо играли, чак и професори. Дружили смо се са матурантима из Никшића и Цетиња.

Доста времена провели смо дружећи се у хотелу у куглани, на базену, а окупљања у собама имали су посебан чар. Остало је много тога што се не може описати. Ту су фотографије, капе, мајице на којима пише „Будапешт“, понека форинта у цену и успомене на професоре у неком другом светлу и генерацију матураната 1999-2000. године.

Јелена ЂУБАЊА

ШАРЕНА СТРАНА

ЧУВАРИ РЕДА

Сједим у башти једне кафане у граду А категорије. Нешто сам замисљен. Има разлога. Био сам први скојевац у свом крају. Истина, то није много значајно данас, али је некада био одважан чин. Бацио сам и по неку бомбу на њемачки бункер. То је већ било теке. Испаљивао рафале и мало крио главу. За слободу вала гинути. Тада мајке нијесу ишли код власти да им врате синове из ватре. Нијесам смио да се друкчије понашам од дједова. Били су јако несрећни ако неко од њихових синова није бар рањен. Или није доноси неко војно одличје. Неку турску или аустријску главу. Смакао какву сабљу да му је послије смрти мајстори урежу у камену гробницу. Мада нијесу вољели да носе одличја. Метнули бих негде на дно старе шкриње или војничког бајуна. Није ју-

нак онај који се хвали да је био јунак, већ онај које је јунаштво у природи.

Не обраћај пажњу на људе који мирно испијају пиће. Пију пиво, чај, каву, виски, вињак... Није моје ни да гледам ни да мислим о томе. Из чисте досаде извадим биљеницу. Цртам троугао, квадрат, јицу, било што. Тек да се занимам. Одједном човјек испред мене. Ја сам, каже, радник СУП-а. Ево легитимација.

- Драго ми је. На служби?

- На служби, дабоме. Видим да нешто биљешке.

- Да. Заговарам се.

Хтио бих да му кажем да ми није лако ни гледати што гледам, али се сјетим. Не тражи ћавола без нужде. Човјек никад није одговарао за оно што је прећутао, али је зато одговарао за оно што је казао. Губио је пријатеље,

положај, углед, па и главу.

- Видим да си и цртао и писао - рече придошлик, гледајући у моју биљешку, на клупи. - Могу ли да погледам?

- Зашто не? Сасвим слободно. Само немамаш лијеп рукопис.

- Да. Да. Ништа. Читајти.

И ја читам: реминисенција. Нешто врти главом. Помиње се ЦИА!

- Је ли, шта ти је то?

- Неки израз. Често се чује, па... Тако се образујем. Учим.

- Аха! Читај даље.

- Реинкарнација. Опет врти главом.

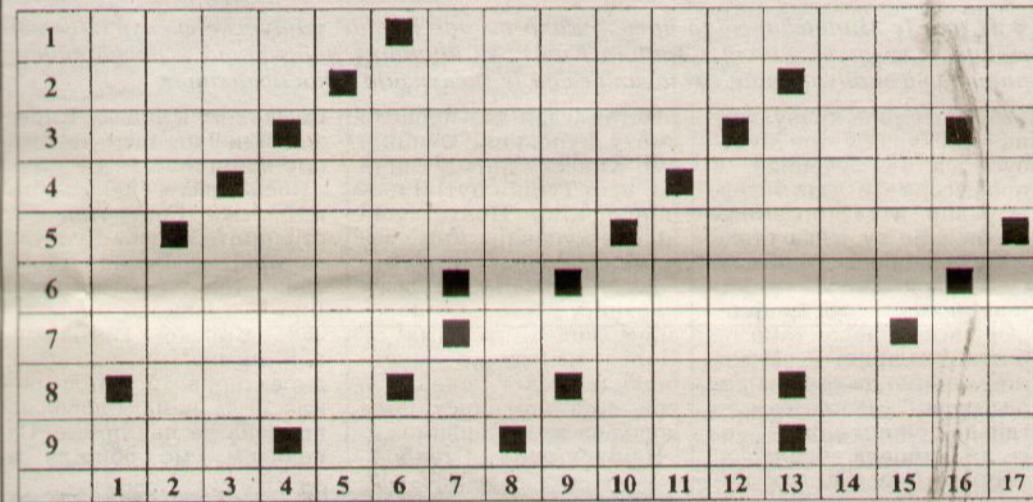
- А шта ти то значи?

- Нијесам сигуран док кући погледам у Рјечник. Мислим да је у вези с неким духовима.

- Да, да. Па си нашао да то пишеш поред моје установе, је ли? Брже одавде. Нећу да те видим.

Милош РАДУСИНОВИЋ

УКРШТЕНИЦА БР. 8

ВОДОРАВИО: 1. Топлота (гр.) - Причест (гр.), 2. Мушки име - Дародавац, спонзор - Ријека у Србији, 3. Дан (њем.) - Руски филозоф и теоретичар - Кинеско мушки име - Ознака за ампер, 4. Хемијска ознака за алуминијум - Једночији див, киклоп, .Поједионов син - Марка козметичких препарата, 5. Хемијска ознака за азот - Врх на Дурмитору - Пјесник Пабло, 6. Паста за обућу - Пречник - Главни град Кубе - Ознака за Теслу, 7. Угоститељски објекат - Град у САД - Мјера за површину земље, 8. Војна формација - Хемијска

ознака за натријум - Уље (енгл.) - Град у Њемачкој, 9. Мјера за дужину - Слово грчког алфабета - Део руке - Припадник индијанског племена.

УСПРАВНО: Брод потонуо 1912. године - Хемијска ознака за угљеник, 2. Једнако, сито (фр.) - Мушкарчина (жарг.), 3. Израслина на глави неких животиња - Кондиторски производ, 4. Магистар (скр.) - Христоубица, Понтије, 5. Један везник - Усвојено мушки дијете, 6. До, удолина, обрадива земља - Хемијска ознака за сумпор, 7. Фаза у развоју земљине

коре - Ауто ознака за Ниш, 8. Радна одећа, 9. Папир за техничко цртање - Ауто ознака за Италију - Хемијска ознака за фосфор, 10. Најситнији дио материје - Хемијски елемент, 11. Шанац, канал - Ратни брод, лађа (лат), 12. Хемијска ознака за иридијум - Побуна, буна - 13. Слово латинице - Задовољство, наслада (тур.), 14. Некадашњи назив Требиња, 15. Тристанова драга - Јуначки спев, 16. Лична замјеница - Четврти и први самогласник - Женско име, 17. Кухињска посуда - Оговарање, празна прича.

АУТОР: Момчило СВОРЦАН

„ФИЋА“ ЛУЈА ПАСТЕРА

Пјесници
у Кафани

Љетње је вече. Најпознатији туристички свештац живи иза камених зидина своји пуни живот.

Испред рецепције на самом улазу гужва: стигаје гост натоварен надменошћу и коферима. Младићи који разносе пратљаг до апартмана набрзо су их двадесетак.

Што је овде најбоље? пита гост који не скида тамне наочари иза којих се крију велике плаве очи.

Вила 118 одговарају му хитро.

Носите тамо кофере наређује гост који је уредно најављен, али о којему млада рецепционарка очигледно није знала много.

Не можете тамо, нажалост. Заузето је. Тамо је гospоđa Софија Лорен са својима.

Као да га је ударио грот, ошинула струја, опекло врело жељезо, важни гост грчи лице. Скинуо је наочаре, а велике плаве очи, које су зачас биле у шоку, почину да се крећу. Шире се, прекоријаву, критикују, презирају...

Купујем острво овога часа, колико то кошта? пита разјарени гост чије лице је још црвено, а вене на врату набрекле, док га згрануто посматрају на рецепцији, неспособни да било шта кажу.

Господине, острво је ваше, чим сте прешли овај узани прилаз „свеџу“ - упада у разговор елегантан момак у црном одијелу на беспријекорном њемачком. Потом се госту обраћа и на енглеском. Гост га узима за руку, пењу се уз степенице до луксузног апартмана који истинा нема број 118.

Човјек који је умирио Кинског прије равно три деценије на Светом Стевану зове се Кастро. Обрад Кастратовић са још једним надимком - Бајо. Црногорац, који је коју годину прије него што ће бити славни глумац Клаус Кински, стигао из Пећи овде и каријеру

почео као конобар. И данас је у граду-хотелу, истини мало унапријеђен, али и даље у свакодневном контакту са гостима.

Е била су то заиста срећна времена уздише Кастро. На једном крају Софија и Карло, на другом се мршти Кински. Мало подаље Алберто Моравија шета до базена. Кински је важио, то сам касније чуо, за најразмаженију звијезду сјеветског филма. Видјело се да је пун себе, али ја сам бацио „удицу“ - „свеје ваше“. Вјерије, чак смо се и спријатељили: водио сам га на рибање, долазио код мене у скромну бараку у којој сам станововао!

Обрад Кастратовић неће много о својим „тадњама“ за „смиривање“ гостију. Говори течно четири језика, чита и стручну литературу и белетристику, штампу готово сву. Више зна о Паштровској светој гори (манастирима) него и многи Паштровићи. Зна дosta уопште о прошlostи Црне Горе, али и Југославије, садашње и оне претходне. И надаље има онај фини осећај да, пошто претходно сазна нешто о госту, уђе ненаметљivo у његов свијет, заподједи разговор у правом смјеру, изненади саговорника и својим образовањем и смислом за хумор. Успијевајо је Кастро да развије у осмијех велика уста Софије Лорен, да заигра са Марином Влади, да писца Моравију одмори бритком досјектом, да издржи у испијању лозовача са неуморним Питетром Јустиновим, да заједно с Даринком Јеврићем говори стихове и њене и других пјесника. Натјеरао је намјорастог Луја Пастера, који је на острву једног љета донио дједово име и презиме и пуно паре, да за једно поподне потроши „фићу“!

Таман бијаху наши директори увјели тај фини обичај-присјећа се Кастро, тих дана. Пошто би на рецепцији, прегледају

ћи пасош установили да неком госту сјутра „пада“ рођендан, окренули би број сластичаре. Изјутра би у апартман стигла торта са толико свијећица, уз цвијеће и поздраве особља. Десило се то и са кћерком унука познатог проналазача вакцине против бјеснила. Изгледа да је и он био заборавио на тај важни датум за њега, па када је угледао торту... Шкrt до одвратности прије тога, почео је изјутра да нарчује, точио се најбољи виски, цио дан јела најбоља риба, увече је терасам текао „дом перијон“. Потрошio је тога дана колико је коштао национални ауто, да би наредног јутра опет био намаћор: тражио је попут за хотелски такси до Будве који је тада коштао двије „дрвене“!

Не жали се Кастро ни на данашње гости. Истина много је више домаћих него странаца. И нема познатих имена, нема оних који су прославили свеца, или који би данас били најбоља реклами. Сада се троше нешто лошија вина, „дом перијон“ се ријетко наручује, све више се траже јефтина пива и углјавном препричава она догодовштина Никшићанина С.Л. и његовог доктора. Жалио се, наиме, С.Л. на тегобе у стомаку, па га познати љекар позвао у одринацију.

Е, мораши одмах оставити вотку, изгорела ти је јетра-каза доктор који је знао колико и шта пациент пije.

Мора, болан, да је нека забуна-није био много узбуђен С.Л.- Ја вотку увијек пијем са ледом, па мора да је то од вреле супе!

Е, и вицеви некако пре-ма гостима, сјетно ће Кастро, који зна итекако и с нашим момцима. Нарочито ако су они мало бољи, који су обишли нешто свијета. А дођу и такви.

С.Ш. ГРЕГОВИЋ

КЊАЗ МИЛОШ
БУКОВИЧКА Бања - АРАНЂЕЛОВАЦ
ПРЕДСТАВНИШТВО БУДВА
Минерална вода
Сокови
Пића других производача

Продајни центар у Ластви грбаљској
 тел. 086/51 - 297, тел./факс 52-518
 Дисконт у Будви, ЦДС Подкошљун
 тел. 086/52-378

ZVIS

- Kompjuteri
- Printeri
- Skeneri
- Komponente
- Softver
- Internet

IBM EXPERT COLOR
Soni Gigabyte Teac

Quantum Intel Western Digital
AMD Cyrix

PHILIPS GOLD STAR Microsoft
Mustek US Robotics

Epson Hewlett Packard
OKI Compaq

Ako vam zatrebamo, samo ZVIS-nite!!!

Tel/fax: 086-55-536

или: 069-061-469

BANEX

производња, експорт-импорт, инжењеринг,
 туризам и услуге

СВЕ ВРСТЕ ГРАЂЕВИНСКИХ ПОСЛОВА,
 СТАНОВИ ЗА ТРЖИШТЕ
 РЕКОНСТРУКЦИЈЕ И
 АДАПТАЦИЈЕ

85310 БУДВА, Приморски батаљон 10,
 тел./факс 086/52-790, тел. 51-764

ЕЛМОС
 БУДВА

тел. 086/ 52-762, 52-280, 52-285
 факс 086/ 51-320

ТУРИЗАМ И СПОРТ

НА КРАЈУ ТУРИСТИЧКЕ СЕЗОНЕ

ПРАВА МЕДИТЕРАНСКА ФЕШТА

Крај главне туристичке сезоне на Будванској ривијери обиљежила је туристичко - спортска и забавна манифестација „ДАН ШИРУНА”, у организацији друштва за спортивки риболов на мору „Ширун”, а под покровитељством Скупштине општине Будва.

Медијски спонзор манифестације били су туристички центар Будва и Информативни центар Будва.

Манифестација, одржана 10. октобра почела је такмичењем на Отвореном првенству Будве у спортском риболову - дисциплина лов туњом (из руке) на коме је учествовало око 60 спортских риболоваца, ловећи у двадесетак барки. Мјеренjem улова у 12 сати и 30 минута окончано је ово веома интересантно такмичење.

Најуспјешнији у класи јуниора био је Будванин Вуко Бољевић, у класи сениора Херцегновљанин Анте Араповић, а у класи жена риболоваца најбоља је била наша суграђанка Верка Стојановић.

Окупљањем спортских риболоваца, у раним јутарњим сајима, почела је фешта „Дан шируна”

Културно-забавни програм најавиле се фанfare градских музика; Котора, Тивта и Будве. У међувремену за велики број љубитеља добrog вина и рибе, на граделама се припремало преко 1.000 килограма шируна.

Да фешта одише медитеранским звукима, да потраје уз добро расположење до касних сати, побринуле су се чланице женске клапе „Хармонија”, културно-умјетничко друштво „Кањош” и специјални гост Зоран Калезић.

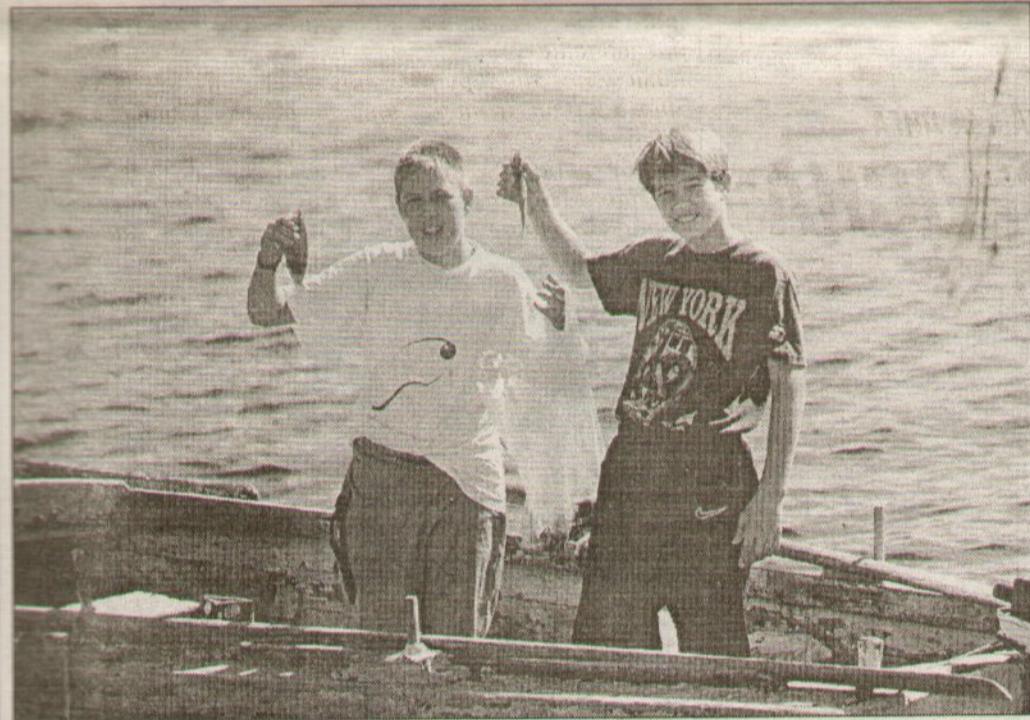
За добро расположење омладине биле су задужене групе: „Стимултивно средство” и „Монтенегросингерси”. Кроз програм, многобројне посјетоце водила је Душица Вугделић.

Општи је утисак организатора да је ова фешта направила добар увод за дугогодишњу, вишедневну рибарску свечаност.

Д.К.

Неспирљиви риболовци чекају ширун када ће ватра. На фотографији (горе) са леве) Анте Араповић - најбољи југословенски спортски риболовац

Свака риба биће драгоценја приликом мјеренja! Најмлађи спортски риболовац

За добар улов поштрећан је и мајстор приморске кухиње. Тихо Фабрис са семејском дијели шируне са пратећим млађим и старијим посетиоцима

Лов је завршен. Више или мање усјешно - сазнаће се ускоро!

Овакве феште не могу пропустити без „Хармоније”. Женска клапа из Будве заједница је многообројне посети

ФУДБАЛ

ПРВА САВЕЗНА ФУДБАЛСКА ЛИГА

ПРВО СЛАВЉЕ НА ЛУГОВИМА

- Постије седам кола фудбалери „Мојрен“ забиљежили прву побједу на Луговима

Будва, 26. септембра
Стадион: „Лугови“
Гледалаца: преко 2000

Судија: Тановић
Стријелци: Зиројевић у 9.
и Радоњић у 85. минуту за
Могрен, а Миљан Радовић у
45. минуту за „Сутјеску“.

Жути картони: Белада,
Шишакчевић („Могрен“),
М. Радовић, Величковић
(„Сутјеска“)

Првени картон: Љубомић
(„Могрен“) и Перовић („Су-
тјеска“)

МОГРЕН: Крстајић 6, Ми-
рковић 6, (Радоњић 7), Ма-
газин 7, Белада 8, Влаиса-
љевић 7, Николић 7 (При-
јовић), Радојевић 8, Новови-
ћ 7, Зиројевић 8, Димић 7
(Мараш) Љубомић 8

СУТЈЕСКА: Гилан 7, То-
доровић 6, Љукић 6, Бож-
ковић 7, И. Радовић 6,
Милошевић 6, М. Радовић
7, Перовић 6, Копривица 6
(Огњеновић 6), Костић 5
(Величковић 6), Чујовић 6
(Бакрач).

Сусрет старих зналаца, а
на терену љутих противника,
постије дивовске обон-
стрane борбе доноје је на
крају утакмице више ра-

дости фудбалерима „Могре-
на“. Од првог звијздука су-
дије Тановића изабраници
тренера Зорана Батровића
кренули су на све или ни-
шта, чврсто ријешени да
напокон забиљеже прву пр-
венствену побјedu у овогоди-
шњем првенству.

Резултат такве игре било
је и брзо вођство „Могре-
на“. Зиројевић се постије
додавањем капитена Љуко-
новића најбоље снашао у
казненом простору гостију

и послао лопту иза леђа одличног голмана гостију
Гиљана. У наставку игре
фудбалери „Могрена“ Бела-
да, Зиројевић, Љубомић створи-
ли су стопостотне прилике за постизање го-
ла, али без промјене резултата. Казна за такве прома-
шаје стигла је у 45. минуту
када је Миљан Радовић лоб
ударцем савладао несигур-
ног Крстајића.

Ипак, правда стиже у 85.
минуту. У ѡукви пред голом
„Сутјеске“ најбоље се
снашао резервиста Радо-
њић и поставио коначан ре-
зултат утакмице 2:1 за
„Могрен“.

ПРВА САВЕЗНА ФУДБАЛСКА ЛИГА - ДЕВЕТО КОЛО

РАСПРОДАЈА БОДОВА, ДА ЛИ И УГЛЕДА?

- Старојевићу навијача дошао крај
- Заслужена побједа „Чукаричкој“

Мојрен - Чукарички 1:3 (1:1)

Будва, 13. октобра
Стадион: Лугови
Гледалаца: око 500

Судија: Милан Видић 5,
Стријелци: Ђоровић у 19.,
58. Пртењача у 80. мин. за
Чукарички, Љубомић у 27. минуту за Могрен.

Жути картони: Мирковић,
Влаисављевић, Радоњић и
Нововић (Могрен) Макшић,
Будимировић, Пепић, Ди-
митријевић и Дудић (Чука-
рички)

МОГРЕН: Шушкавчевић 6,
Мирковић 5, Магазин 5,
Мирковић 5 (Радоњић 5),
Влаисављевић 5, Белада 5,
Димић 7, Радојевић 5 (Рађе-
новић 5) Зиројевић 5, Но-
водић 5 (Николић -), Љубомић
6.

ЧУКАРИЧКИ: Макшић -,
Пауновић 6, Пртењача 7
(Нуши -), Будимировић 6,
Боровић 8, Алексић 6 (Бо-
ровић -), Павловић 7, Пепић
7 (Стојковић -) Димитрије-
вић 7, Дудић 7, Пецељ 7.

Пред почетак утакмице
деветог кола против „Чука-
ричког“ стручни штаб и
фудбалери „Могрена“ нај-
ављивали су добру игру и
три сигурна бода на свом

стадиону Лугови. Да од обе-
ћања неће бити ништа ви-
дјело се већ у 19. минуту,
када су фудбалери „Чука-
ричког“, голом бившег мо-
реновог играча Немање Ђо-
ровића, дошли у водство

1:0. Приликом постизања
огола, Ђоровић је све
сам урадио. Лако се ослобо-
дио чувара Мирковића,
ушао у шеснаестерац и ру-
тичним ударцем савладао
немоћног голмана Шушкав-
чевића. Трачак наде да се
на овој утакмици може не-
што више урадити доноје је
капитен Љубомић голом у
27. минуту.

Око 500 навијача „Могре-
на“ током читавих 90 мину-
та од изабраника тренера

Батровића тражило је анга-
жованију, а прије свега бор-
бенију игру. Али њихове
молбе и апели остали су
узалудни. Два минута прије
краја првог полуувремена

главни дјелилац правде, бо-
ље рећи неправде, Милан
Видић прави кардиналну
грешку на штету фудбалера
„Могрена“. У свом казне-
ном простору играч гостију-
ће екипе Димитријевић, на
очевид свих актера утакми-
це, лопту зауставља руком.
Играчи и једног и другог ти-
ма на тренутак су застали,

очекујући да судија Видић
покаже на бијелу тачку.
Међутим, из њему познатих
разлога, показује да се игра
настави.

У 58. минуту, у стилу „ра-
сног“ голгетера, Немања
Ђоровић постиже свој други
го, овај пут главом, и до-
води гостију-ће играче у вод-
ство 1:2. Тачку на утакмицу

стације је Денис Пртењача
голом у 80. минуту и то је
био и коначан резултат
утакмице 3:1 за „Чукарич-
ки.“

Љубитељи фудбала који су
посматрали ову утакмицу
алпластом су испратили го-
стију-ће фудбалере, а зви-
ждјуком и бурним негодова-
њем фудбалере „Могрена“,
показујући им тако још је-
данпут да је њиховом стр-
пљењу дошао крај.

Оваквом игром, а прије
свега понашањем, многи са-
дашњи фудбалери „мајсто-
ра са мора“ очито су залу-
тили на најелитнију фудбал-
ску лигу, а да при том нису

САОПШТЕЊЕ

• ПОВОДОМ ОДЛУКЕ УПРАВНОГ ОДБОРА ВСЈ
ДА СЕ ВАТРЕПОЛО КЛУБУ „БУДВАНСКА РИ-
ВИЈЕРА“ УСКРАТИ ПРАВО ИГРАЊА У КУПУ
ЛЕН, УПРАВНИ ОДБОР КЛУБА ИЗДАО

Ватреполо клуб „Будванска ривијера“ са изменењем је
примио вијест о одлуци Управног одбора ВСЈ да овом клу-
бу ускрати право учешћа у Купу ЛЕН, а које је остварио у
базену као трећепласирана екипа у прошлогодишњем Пр-
венству Југославије.

Изменење је веће када се узме у обзир чињеница да је
узд остварени пласман у базену Клуб испунио и све друге
услове у погледу квалитета стручног рада, играчког кадра,
финансијских и других услова потребних за наступ у
европским такмичењима.

Клуб од 1993. године сваке године остварује право изла-
ска на европску сцену, а то право остварио је и у претход-
ном Првенству Југославије, где је од сва три лигаша из
Црне Горе једини постигао резултат и пласман који га води у
Куп ЛЕН. Нажалост, одлуком ватреполо мажника и игра-
ма изван базена, наш Клуб је једини из Црне Горе којем, как-
ве ли ироније, наредне године неће бити дозвољено да
се такмичи у Европи, иако је то право остварио играма у
базену.

Припремање инфраструктуре за одлучивање као и одла-
гање доношења одлуке до 15 минута прије посљедњег рока
за пријаву Еироу ЛЕН екипа које ће представљати Југославију
у наредним европским такмичењима, говори о нечасним и
срамним радњама у стручном савјету ВСЈ и Управном од-
бору ВСЈ, при том уз потпuno заobilажење и игнорисање
најодговорнијих чланова Клуба у органима ВСЦГ и ВСЈ.

Управни одбор Клуба сматра да омогућавање екипама, које су у прошлогодишњем првенству заузеле 5. и 6. место, да представљају Југославију у Европи испред екипа које су биле трећепласиране и четверопласиране, предста-
вљају спортски злочин. То је скандал незапамћен у историји
југословенског ватрепола, примјер људима који су изгуби-
ли спортски морал и спорурске норме понашања. Нажалост,
административном одлуку у минуту до 12 изгубили смо све
шансе да се ове године надмећемо са европским екипама
како смо то радили предходних 5 година, али је сигурно да
ће Клуб урадити све да људе који су направили нашем
клубу немјерљиву спорску и материјалну штету, изведу-
ју пред суд правде, како унутар организације тако и ван ње.
Притом, очекујемо да ће и други клубови, спорчки радници
и часни поједици, попут славног Мирка Сандића који се
до посљедњег тренутка борио да сачува част и углед ју-
гословенског ватрепола, осудити овај неспорски и немо-
рални чин у ВСЈ и да ћемо их све заједно заувијек најури-
ти из овог спорта.

Петопласираном „Приморцу“ и шестопласираној „Црве-
ној звезди“ желимо успјех на европској сцени, уз дозу
спорског игнорисања, због чињенице да су у елитном
европском такмичењу на основу резултата које су оствари-
ли други у базену.

Кошаркаши „Могрена - ХТР Милочер“ успјешно су
стартовали у овогодишњем првенству у Првој Б лиги,
забиљеживши на старту прве

три узастопне побједе.
МОГРЕН-ХТР МИЛОЧЕР-ГОРИЦА

78:64 (37:31)

Будва, 17. октобра

Сала МСЦ

Гледалаца: око 800

Судије: Чукаловић (Београд) и Маричић (Краљево)

Пет личних грешака: Томашевић у 37. и Мутогаша у 39. минуту (Горица).

МОГРЕН: Дулетић 3, П. Јовановић, Митровић, Фа-
тић 18, Анастасов, Пејић 13,
Ивановић 12, Томушић 21, Боричић 7, Никић, Ко-
вачевић 4, Войновић.

ГОРИЦА: Поповић, Веко-
вић, Пејовић, Копривица,
Р. Стевовић 8, Бакић 21,
Томашевић 12, Виријевић,
Дакић, Симовић, Мутогаш 9,
Вујчић 7.

У републичком дербију у
трћем колу, одиграном у
сали Медитеранског спор-
тског центра, постије

1:2. Тачку на утакмицу
стације је Денис Пртењача
забиљежио су и

трећу узастопну побједу.
МОГРЕН-ХТР МИЛОЧЕР-ГОРИЦА

78:64 (37:31)

Будва, 17. октобра

Сала МСЦ

Гледалаца: око 800

Судије: Чукаловић (Београд) и Маричић (Краљево)

Пет личних грешака: Томашевић, тенисерку тек-
ничког клуба „Горица“ из Подгорица, из-
давајући чињеницу да је ве-
ома лако и убедљиво по-
биједила Милијану Ми-
шковић резултатом 6:3 и 6:0.

Да је тренутно најбоља
тенисерка Црне Горе у
својој конкуренцији Кр-
стајић, чланица тени-
ског клуба „Будванска ри-
вијера“ из Петровца, убе-
дљиво је освојила прво
мјесто.

У полуфиналном мечу,
финалу прије финала, Да-
ница Крстајић побиједила

је „стару“ ривалку Ану

Припремио:

Драган КЛАРИЋ

НА ВРХУ ПЕРА

ОДБОЈКА

ПОЧЕЛО ПРВЕНСТВО У ПРВОЈ САВЕЗНОЈ ОДБОЈКАШКОЈ ЛИГИ

ШАМПИОНСКОМ ИГРОМ ПРОТИВ ШАМПИОНА

БУДВАНСКА РИВИЈЕРА - ВОЈВОДИНА 3:1 (25:16, 25:27, 25:21, 5:19)

Будва, 2. октобра

Сала МСЦ

Гледалаца: преко 1000

Судије: Драгутин Ђук и

Дејан Јовичић (Београд)

БУДВАНСКА РИВИЈЕРА:

Перошевић, Николић, Гиљача, Мајдак, Бонић, Вуксановић, Поповић, Вујевић, Рељић, Јановић, Затрић и

Марковић.

ВОЈВОДИНА: Младеновић, Милошевић, Иванковић, Гаврачич, Пртковић,

Радић, Ђако, Мијић, Марковић, Бунафорд, Капоња.

Шампионском игром одбојкаши „Будванске ривијере“

јере“ заслужено побиједили су вишеструког шампиона Југославије, сигурно најбољу одбојкашку екипу у нашој држави посљедњих десет година, „Војводину“ из Новог Сада резултatom 3:1.

У предивној атмосфери, пред препуним трибинама сале МСЦ, играчи тренера Веска Вуковића одржали су час из одбојке актуелном правилу Југославије из свих елемената овога све популарнијег спорта. У првом сету, кога су домаћи одбојкаши ријешили у сво-

ју корист 25:16, гостујући играчи дјелovali су бесплатно. Да којим случајем одбојкашима на дресовима nije писало назив екипе, случајни посетилац на овој утакмици са правом би запитао: „Извините, која је овде екипа шампиона Југославије?“

Захваљујући нешто бољој игри, а и великој помоћи судије Драгутине Ђуке, када је код резултата 24:21 за домаће играче „чисту“ лопту поклонио гостујућим играчима, Новосађани успијевају да изједначе резул-

тат на 1:1. А, онда, поново шампионска игра одбојкаша „Будванске ривијере“ који преостала два сета решавају у своју корист и тако на самом почетку првенства актуелном шампиону наносе можда и најтежи првенствени пораз у задњих десет година.

За одличну, надахнуту, борбenu, а прије свега квалитетну игру, одбојкаше „Будванске ривијере“ на крају утакмице вишеминутним овацијама испратили су преко 1000 љубитеља одбојke.

Д.

ПРВА „А“ ЛИГА ЗА ОДБОЈКАШЕ - РЕПБУЛИЧКИ ДЕРБИ ПРИПАО „БУДВАНСКОЈ РИВИЈЕРИ“

ДА СЕ ЗНА КО ЈЕ БОЉИ

БУДВАНСКА РИВИЈЕРА - БУДУЋНОСТ 3:0 (27:25, 25:15, 27:25)

Будва, 18. октобра
Медитерански спортски центарГледалаца: преко 1000
Судије: Граца и Манојловић (Београд)

БУДВАНСКА РИВИЈЕРА:

Перошевић, Николић, Гиљача, Мајдак, Бонић, Вуксановић, Поповић, Вујешевић, Рељић, Јановић, Затрић, Марковић.

БУДУЋНОСТ: Ђурић, Марковић, Славков, Васавић, Раџковић, Пртевљача, Чайић, Поповић, Дробљак, Ђукић, Живковић, Вуковић

Дерби трећег кола Прве савезне одбојкашке лиге, републички дерби, по многим познаваоцима прилика у југословенској одбојци и дерби јесењег дијела првенства, између старих зналаца, али и људи спортивских противника „Будванске ривијере“ и „Будућности“, заједно је припао одбојкашима „Будванске ривијере“.

Резултат 3:0 не одсликава право стање онога што се у суботу вече пред препу-

ном салом Медитерanskog sportskog centra dešavalo na parketu. И поред максималне побједе исход ове утакмице био је неизвjesan do задњег завидјдука судије Граца. Bio је ово дуле dvije izjednacene ekipe u komе je presudila veća жељa za pobјedom domaćih odbojkaša, као и bola psichološka pripremljenost igrača. U prvom i trećem setu водила се равноправna борба за svaku loptu, svaki poen. Ekipa су se naizmjeđično smjejavale u vodstvu. Međutim, u osudnim, prelomnim, trenućima izabranici тренера Веска Вуковића доказали су да су trenutno za nijansu болja, spremnija i uigranijsa ekipa. - Честитам мојим momćima na izvarenoj igri. Pobijedili smo izuzetno jakog protivnika koji u ovom sezoni vazi za jednog od najboljih kandidata za osvajanje titule prvaka države. Moji igraчи više su željeli pobјedu, a imali su i pomoć naše,

никад bolje, publike. Pred ovakom publikom teško je izgubiti utakmiču - kratko je prokomentarisao igru svojih igrača: - Играчи „Будванске ривијере“ заслужују све честitke za dobru igru i zasluženu pobјedu. Međutim, ne mogu da сваким понашање будванске пубlike koja je tokom чitave utakmiče pravila strahovit pritisak na судијski

Игор Колакoviћ kратko je prokomentarisao igru svojih igrača: - Играчи „Будванске ривијере“ заслужују све честitke za dobru igru i zasluženu pobјedu. Međutim, ne mogu da сваким понашање будванске пубlike коja je tokom чitave utakmiče pravila strahovit pritisak na судијski

bivšeg igrača „Будућnosti“. Prosto je несхватаљivo kako се овај момак поигравао са блоком својих bivših sugrača.

Послиje utakmiće шеф стручног штаба „Будућности“

par koji je, nажалост, подлегao pritisiku. Управо су поједини навијачи бацали беспотребну сјенку на овај, по много чему, истиinski дерби. Ко губи има право и да се љути. K.

СПОРТСКИ РЕЗУЛТАТИ ПОСТИГНУТИ НЕПОСРЕДНО ПРЕД ЗАКЉУЧЕЊЕ БРОЈА:

Фудбал:
Могрен - Пролетер 2:0 (1:0)
Петровац - Румија 1:1 (1:0)Одбојка:
Будванска ривијера - Млади радник 3:0 (25:19, 25:22, 25:18)Кошарка:
Будућност (Ваљево) - Могрен ХТП Милочер 63:72

БОЂАЊЕ

Првенство државе у бођању

БРОДОЛОМ БОЂАРА „БУДВЕ“

• Млади боћар из Херцег Новог Владисав Стојковић нанео шекак пораз Бодгану Ђуровићу, најбољем југословенском боћару

На договорима у Београду 16. и 17. октобра одржан је први круг плејофа за првенство државе у бођању на којем су учествовали по двије прописане екипе са шампионата Србије и Црне Горе.

Послиje пораза од „Козаре“ 16:0 и побједе над екипом „Канарева брда“ 10:6, боћари „Будве“ доживели су први бродолом против компија херцегновске екипе „Зетатранс - Србине“, изгубив-

ши резултатом 14:2.

Интересантно је напоменути да је млади, талентовани и овог пута изузетно мотивисани боћар Владисав Стојковић из Херцег Новог нанео тежак пораз боћару „Будве“ Богдану Ђуровићу, побједивши га у појединачној конкуренцији „класично“ са 13:8.

Други одлучujući круг Плејофа, који ће одлучити о прваку Југославије, одиграће се у Херцег Новом.

Д.

ПРОГРАМ РАДИО БУДВЕ

ЈУТАРЊИ ПРОГРАМ

7.30 - Глас Америке
8.15 Генерална најава
8.20 - 9.30 Блок најавних информација, телефонска укључења репортера, огласи
9.30 Наградна игра Јутарњег програма
9.50 Што штампа штампа

10.00 Вијести

10.10 Отворени студио
10.30 Маркетингова презентација
10.50 Блок информација
11.00 Мали огласи

ПОНЕДЕЉАК

11.10-11.30 Хит дана
11.30 - 12 Ударни термин за ЕПП
12.00 Вијести

12.05-12.15 Рекламни спотови, огласи

12.30 BBC

12.45-13.0 Рекламни спотови, огласи

13.00-14.0 Тема дана

14.00-14.30 Концерт

14.30-15.0 Рекламни спотови, огласи

15.00 Вијести

15.05-15.30 Рекламни спотови, огласи, музика

15.30-16.0 Новости дана РЦГ

16.00-17.0 Мозаик

17.0 Вијести

17.05-17.30 Рекламни спотови, огласи, музика

17.30 Будванска хроника

18.00-19.0 Радио мост

19.00-20.0 Музички предах, реклами спотови, огласи

20.00-21.0 Мода

21.00-23.0 Лов на машту

23.00-24.0 Музичка емисија-чез

Слиједи музика из режије Радио Будве до 7.30

ЧЕТВРТАК

11-11.30 Хит дана
11.30-12 Ударни термин за ЕПП
12.00 Вијести

12.05-12.15 Рекламни спотови, огласи

12.30 BBC

12.45-13.0 Рекламни спотови, огласи

13.00-14.0 Тема дана

14.00-14.30 Концерт

14.30-15.0 Рекламни спотови, огласи

15.00-16.0 Новости дана РЦГ

16.00-17.0 Мозаик

17.0 Вијести

17.05-17.30 Рекламни спотови, огласи, музика

17.30 Будванска хроника

18.00-19.0 Радио мост

19.00-20.0 Музички предах, реклами спотови, огласи

20.00-21.0 Мода

21.00-23.0 Лов на машту

23.00-24.0 Музичка емисија-чез

Слиједи музика из режије Радио Будве до 7.30

ПЕТАК

11.00-11.30 Хит дана
11.30 - 12.0 Ударни термин за ЕПП

12.0 Вијести

12.05-12.15 Рекламни спотови, огласи

12.30 BBC

12.45-13.0 Рекламни спотови, огласи

13.00-14.00 Тема дана

14.00-14.30 Концерт

14.30-15.0 Рекламни спотови, огласи

15.00 Вијести

15.05-15.30 Рекламни спотови, огласи

15.30-16.0 Новости дана РЦГ

16.00-17.0 Спорт и Музика

17.05-17.30 Рекламни спотови, огласи

17.30 Будванска хроника

18.00-19.0 Радио мост

19.00-20.0 Музички предах, реклами сп